

Liite 1 Kirjalliset lausunnot, HE 43/2022: DSM-direktiivi

Direktiivin (EU) 2019/790 voimaan saattaminen

Sisällys

Direktiivin (EU) 2019/790 voimaan saattaminen**Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.**

1. Julkisen sektorin lausunnot	1
Lausunnonantajat:	1
Yleistä	2
13 b Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten	5
14 § Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa - 14 a § Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen	6
16 g - j § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa	8
6 a –luku Verkkosisällönjakopalvelut (artikla 17)	12
55 a § Määritelmä	13
55 c § Palveluntarjoajan vastuu ja vastuuvapaus	14
55 f § Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi	16
55 h § Valitus- ja oikeussuojamekanismi	17
55 i § Vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi	19
55 j § Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen	20
55 l § Säännösten pakottavuus	21
2. Yksityisen ja kolmannen sektorin lausunnot	22
Lausunnonantajat:	22
Yleistä	3
13 b § Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten	2
14 § Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa,	8
14 a § Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen ja	8
16 d § Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa	16
16 g - j § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa	16
16 g § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa	17
16 h § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa	19
16 i § Kielto-oikeuden käyttäminen	23
23 a § Teoksen käyttö parodiassa	24

25 n § Lehtijulkaisuun sisältyvän teoksen käyttäminen.....	29
26 § Sopimuslisenssi	29
28 a § Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen.....	30
29 § Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu	37
30 a § Selvitys teoksen hyödyntämisestä.....	39
30 b § Oikeudenluovutuksen peruuttaminen	47
45 § Esittävä taiteilija	51
6 a luku Verkkosisällönjakopalvelut.....	56
55 a § Määritelmä	58
55 b § Oikeudelliset lähtökohdat.....	60
55 c § Palveluntarjoajan vastuu ja vastuuvapaus	62
55 d § Soveltaminen eräiden palveluntarjoajien toimintaan	69
55 e § Teosten laillinen käyttö palvelussa	69
55 f § Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi	71
55 g § Palveluntarjoajan velvollisuus tietojen antamiseen	74
55 h § Valitus- ja oikeussuojamekanismi.....	75
55 i § Vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi	77
55 j § Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen	78
55 k § Oikeus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi.....	82
55 l § Säännösten pakottavuus.....	82
55 m §: Soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin.....	84
Tekijänoikeuslain 8 Luku	86
64 c § Opetuskäyttöä koskevien säännösten alueellinen soveltaminen.....	86
64 d §. Euroopan talousalueen ulkopuolisista valtioista peräisin olevat kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset.....	87

Tässä liitteessä käsitellään alkuperäiseen hallituksen esityksestä (HE 43/2022) annettuja lausuntoja. Täydentävään hallituksen esitykseen (HE 313/2022) johdosta annetut lausunnot vastineineen löytyvät liitteestä 3.

Lausuntojen kommentteja käsitellään pykäläjärjestyksessä asiakohtaisesti. Ensin käsitellään julkisen sektorin lausunnot ja sen jälkeen yksityisen ja kolmannen sektorin lausunnot.

Koska lausunnot ovat pitkiä, on niistä esitetty tässä vain pääkohdat. Vastinetta voi siis tarpeen mukaan lukea rinnakkain lausuntojen kanssa.

1. Julkisen sektorin lausunnot

Lausunnonantajat:

Ministeriöt:

Liikenne- ja viestintäministeriö LVM

Oikeusministeriö OM

Työ- ja elinkeinoministeriö TEM

Virastot:

Kansallisarkisto

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Kavi

Opetushallitus OPH

Suomen Akatemia

Muut

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Kansallisgalleria

Kansalliskirjasto

Kirkkohallitus

Yleisradio YLE

Julkisen sektorin lausuntoihin ei sisältynyt huomioita seuraaviin pykäliin: 11, 16 d, 16 i, 16 j, 19 a, 21, 23 a, 28 a, 29, 30 a, 30 b, 45, 46, 46 a, 47, 49, 50, 50 c, 54, 54 a, 55 b, 55 k, 64, 64 c, 64 ja 64 f §.

Yleistä

Liikenne- ja viestintäministeriö

kannattaa ehdotettua uutta 184 a §:ää lakiin sähköisen viestinnän palveluista. Ehdotetun 55 a §:n perusteissa on esitetty, että käyttäjä rajautuisi vain yksityishenkilöihin. Tämä edellytys on DSM-direktiivin 17 artiklan vastainen. 55 b §:n 1 momentissa määritellään, mitä on yleisölle välittäminen tässä asiayhteydessä. Määritelmä poikkeaa kuitenkin DSM-direktiivin 17(1) artiklan määritelmästä. Lakiehdotuksessa puhutaan *tallentamisesta* direktiivin puhuessa *yleisölle pääsyn antamisesta*. on syytä pysyä direktiivin sanamuodossa direktiivillä tavoiteltavan yhtenäistämisen takia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja yhtyy hallituksen esityksessä esitettyyn.

Työ- ja elinkeinoministeriö

B2B –sopimusten asema

Alustayhtiöt ovat saaneet valtavia asiakasmääriä itselleen aktiivisen sopimustoimintansa ansiosta. Palveluihin on helppo liittyä ja niitä koskevat sopimukset hyväksytään usein automaattisesti, sopimuksia ehkä luke-mattakin (click-wrap). Näiden sopimusten rooliin liittyy useita kysymyksiä. Ensinnäkin, sopimuksissa on edelleen ”you own what you upload” –tyyppisiä ehtoja (”omistat minkä lataat”), joiden asema uuden lainsäädännön aikana tulisi ratkaista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantajan kommentti perustuu monikansallisten yritysten sopimusehtoihin, jotka eivät voi vaikuttaa kolmansien välisiin oikeussuhteisiin. Oikeudet eivät siirry käyttäjälle tällaisten sopimusehtojen johdosta. Sen sijaan palveluntarjoajat ovat pyrkineet rajoittamaan omaa vastuutaan kolmansille kuuluvista oikeuksista omissa ehdoissaan. Uudet 6 a luvun säännökset eivät poista tai muuta teoksia koskevaa suojaa, vaan selventävät vastuuta koskien teoksia, joita yksittäiset käyttäjät lataavat tietyn tyyppiseen palveluun (verkkosisällönjakopalvelu). Lupien hankkimisesta vastaisivat palveluntarjoajat teoksia ei-kaupallisessa tarkoituksessa lataavien käyttäjien puolesta.

Onko tämä sopimusehto voimassa, vai voiko laki lakkauttaa sen takautuvasti? Jos uusi laki ohittaa tällaiset ehdot, se olisi hyvä tuoda valmistelussa esiin. Kuluttajaoikeuden puolella näitä sopimusehtoja kuten lainvalintaa, on pidetty kohtuuttomina sopimusehtoina, mutta vaikka kuluttajia koskevat sopimusehdot olisivatkin ratkaistavissa tätä kautta, toisaalta jää tavallaan auki, mikä on B2B –sopimusten asema.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä ei oteta kantaa olemassa oleviin sopimuksiin, sillä laki ei ole retroaktiivinen. Hallituksen esitys ei myöskään koske B2B-sopimuksia, vaan ainoastaan ei-kaupallisesti teoksia palveluun lataavia käyttäjiä. Hallituksen esityksessä ehdotetussa 55 m §:ssä todetaan, että lain voimaantulon jälkeen siitä, mitä uudessa 6 a luvussa on säädetty tekijän tai palvelun käyttäjän oikeuksista tai palveluntarjoajan velvollisuuksista, ei voida poiketa sopimuksilla. Sopimuksen ehto, jonka mukaan palvelun käyttäjä luopuu oikeudestaan vedota tässä laissa säädettyyn tekijänoikeuden rajoitukseen, ei sido palvelun käyttäjää.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on usein globaali yritys, joka pyrkii käyttämään kaikkialle sopivaa sopimusmallia (one-size-fits-all) ympäri maailman. Lakiesitys ei varsinaisesti alleviivaa, miten tai mitkä elementit yhtiön toiminnassa varsinaisesti kytkevät sen Suomen lainsäädäntöön, ts. mitä kautta ja missä laajuudessa Suomen lainsäädäntö tulee sovellettavaksi sellaisiin kansainvälisiin palvelusopimuksiin, joissa on esim. mainittuja lainvalintaehtoja. Näissä on sekä kuluttaja- että yritysten välinen B2B ulottuvuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Suomen lainsäädäntöä sovelletaan Suomessa tarjottaviin palveluihin.

Korvaustaso ja transaktiojärjestelmät

Korvaustasoa koskeva sääntely jää yleensä aina jossain mielessä epätäydelliseksi, sillä toisen osapuolen neuvotteluaseman parantamiseen tähtäävällä lailla voi olla kielteinen vaikutus palvelun kysyntään. Mikään ei esimerkiksi takaa, että kuluttajat ovat valmiita maksamaan nykyistä enemmän palveluistaan. Korvaustason kohottamiseen liittyvät toiveet ovat siten ehdollisia sille, onko tuotteella lopulta kysyntää siitä halutulla hinnalla, ja tämän suhteen vasta tulevaisuus näyttää, miten toimivia transaktiojärjestelyjä markkinoille syntyy. Kannatettava ajatus sisällöntuotannon paremmasta neuvotteluasemasta voi siten olla haasteellinen käytännössä, koska pelkkä laki ei sitä takaa. Tästä syystä lain toteutumista seurattaessa olisi hyvä kiinnittää huomiota transaktiojärjestelmien toimivuuteen ja joustavuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä esitetyt lainmuutokset eivät takaa tiettyä korvaustasoa, vaan asia jää sopimusneuvotteluiden varaan. Laissa olevat tekijän neuvotteluasemaa tukevat säännökset (muun muassa oikeus selvitykseen ja oikeuksien peruutus) varmistavat kuitenkin paremman neuvotteluaseman tekijöille säätämällä, ettei näistä oikeuksista voida sopia toisin, paitsi esimerkiksi kollektiivisella sopimuksella.

Riidanratkaisumekanismit

Riidanratkaisumekanismeissa kohteena on kovin perinteiseen tapaan yksittäinen teos, ja riidanratkaisuun asetettavat elimet toimivat ikään kuin tällaiselta selkeästi hallittavalta yksittäistapaukselliselta pohjalta. Oletettavampaa kuitenkin on, että todellisuudessa markkinat tulevat toimimaan toisen tyyppisellä tavalla. Tämä johtuu siitä, että verkon asiakasmäärät luetaan usein sadoissa miljoonissa ja yksittäiset käyttötapahtumat miljardeissa. Oletettavampaa on, että verkossa tapahtuva tuottajien välinen kauppa tapahtuu esim. katalogiperiaatteella, jossa myydään ja ostetaan kokonaisia repertuaareja pikemminkin kuin yksittäisiä teoksia. Yksittäisen teoksen käyttötapahtumien arvo voi olla niin marginaalinen, että minkä tahansa riidanratkaisun kustannukset helposti ylittävät sen kaupallisen arvon. Tästä syystä on olemassa riski, että riidanratkaisua koskevat säännöt jäävät teoreettisiksi. Työryhmätyön aikana esille nousi tekijänoikeusneuvoston tehtävien laajentaminen tältä osin. Katsommekin edelleen, että uusia organisaatioita ei tarvita, jos meillä on valmiina tekijänoikeudellisia tulkintoja antava toimielin, jonka tehtäviä voidaan muokata uusia tarpeita vastaavasti, etenkin kun on epävarmaa, toteutuuko riidanratkaisu ollenkaan kaavaillulla tavalla käytännön elämässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja sekoittaa direktiivin 21 artiklan ja 17 (9) artiklan mukaiset menettelyt. Suomessa on jo tarjolla riittävästi erilaisia tuomioistuinten ulkopuolisia sovitelumekanismeja, eikä uusia ehdoteta. Tekijänoikeusneuvostolla on oma erityinen tehtävänsä, jota ei muuteta. Hallituksen esityksessä esitetään direktiivin 17 (9) edellyttämällä tavalla lain 6 a lukuun

mekanismia, jolla varmistetaan, että palveluntarjoajan oikaisu- ja valitusmenettelyn ratkaisut voidaan saattaa puolueettoman asiantuntijan ratkaistavaksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen ehdotetaan perustettavaksi 17 artiklan edellyttämä vaihtoehtoinen erimielisyyksien ratkaisumenettely (ERMI). Menettelyssä yksittäiset opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämät asiantuntijat antavat ratkaisuosituksen siitä, tulisiko teos palauttaa palveluun sen perusteella, että käyttö on sallittua rajoitussäännöksen nojalla.

Kirkkohallitus

Seurakunnat ovat entistä enemmän striimanneet jumalanpalveluksia verkkoon ja myös tehneet niistä tallenteita verkkoon. Seurakuntia koskee saavutettavuuslainsäädännön eli digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019; digipalvelulaki) mukainen velvoite tehdä näistä tallenteista eli videoista saavutettavia tekstittämällä ne, jos tallenne on verkossa yli 14 vuorokautta.

Tässä on kyse siitä, että oikeudenhaltija voi määrätä siitä, saadaanko teos esittää tallenteella, mutta ei siitä, jos esittämiseen tallenteella on annettu lupa, että oikeudenhaltija voisi erillisenä asiana määrätä lakisääteisten saavutettavuusvaatimusten toteuttamisesta. Tekijänoikeusjärjestöt ovat esittäneet tästä kysymyksestä tulkinnan, jonka mukaan organisaation lakiin perustuvan velvollisuuden toteuttaminen edellyttäisi vielä erillistä omaa lupaansa juuri kyseisen saavutettavuusvaatimuksen täyttämisen osalta. Tästä syystä oikeustilasta vallitsee erilaisia tulkintoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esitys ei suoraan kosketa lausunnonantajan esittämää huolta. Kyse on kahden lainsäädännön yhteentoimivuudesta, johon ei vielä ole olemassa selviä sääntöjä. Konelukemisella on mahdollista tuottaa tekstityksiä saavutettavuusdirektiivin edellyttämällä tavalla. Tästä ei tulisi vaatia erillistä lupaa. Voimassaolevan lain 2 luvun säännöksiä rajoitussäännösten soveltamisesta verkkoympäristössä tässä erityistilanteessa on mahdollista tarkastella ja tarvittaessa selventää myöhemmin.

13 b Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten**Suomen akatemia**

Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin, joiden kehittäminen entisestään parantaisi tutkimustyön tuloksellisuutta tieteen ja yhteiskunnan hyväksi:

- Lain käytännön soveltamisessa on otettava huomioon erilaisten tieteenalojen ja tutkijan työurien mahdollistaminen sekä tutkijoiden ja muiden intressiryhmien, esim. elinkeinoelämän edustajien, potentiaalinen yhteistyö. Yhä merkittävämmäksi tieteen toteutustavaksi noussut kansalaistiede on muistettava ymmärtää arkipäiväiseksi tutkimustavaksi myös tiedonlouhintaa mahdollistaessa. Tiedonlouhinnan toteuttaminen ei myöskään saa riippua tutkijan kulloisestakin rahoitus- tai työsuhteilanteesta.
- Tekijänoikeuslain mahdollistama tiedonlouhinnan aineistot eivät tällä hetkellä kata Kansalliskirjaston kulttuuriaineistolain mukaisesti tallentamia aineistoja. Tämänhetkisen lakiesityksen myötä tiede ei siis pysty tiedonlouhinnan keinoin paneutumaan suomalaisista julkaisuista ja verkkoarkistosta muodostuviin kokoelmiin. Puute on merkittävä suomalaisen yhteiskunnan tutkimisen ja kehittämisen kannalta. Se olisi korjattava mahdollisimman nopeasti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Kulttuuriperintölaitoksia ja tutkimusorganisaatioita koskevat säännökset kattavat myös yksittäiset tutkijat. Direktiivin 14 johdantokappaleen mukaan: *”Tutkimusorganisaatioiden ja kulttuuriperintölaitosten, mukaan lukien niihin yhteydessä olevat henkilöt, olisi kuuluttava tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevan poikkeuksen soveltamisalaan, kun kyseessä on sisältö, johon niillä on laillinen pääsy. Laillinen pääsy olisi ymmärrettävä siten, että se kattaa pääsyn sisältöön avointa saatavuutta koskevien toimintaperiaatteiden (open access policy) perusteella taikka oikeudenhaltijoiden ja tutkimusorganisaatioiden tai kulttuuriperintölaitosten sopimusjärjestelyjen, kuten tilausten, perusteella taikka muilla laillisilla keinoilla.”* **Hallituksen esitys kattaa täten riittäväällä tavalla lausunnon mainitseman tilanteen, eikä esitystä ole tarpeen muuttaa.**

Rinnakkaistallentaminen

Esitämme, että lakiin lisätään tutkijoiden oikeus vertaisarvioitujen artikkelien välittömästä ja avoimesta rinnakkaistallentamisesta. Suomen Akatemia pitää valitettavana, että tekijänoikeuslain luonnoksessa syksyllä 2021 esillä ollut pykälä tutkijan oikeudesta vertaisarvioitujen artikkeliansa välittömään rinnakkaistallentamiseen ei ole enää mukana hallituksen esityksessä. Tämä oikeus tarvitaan tukemaan suomalaisen tiedeyhteisön työtä. Ilman kyseistä oikeutta suomalaisten tutkijoiden mahdollisuudet työskennellä osana globaalia tiedeyhteisöä heikentyvät: Suomessa työskentelevien tutkijoiden julkaisut saavat tällöin vähemmän huomiota tiedeellisissä keskusteluissa, eikä tutkimustuloksia voi käyttää tehokkaasti yhteiskunnan haasteiden ratkaisemiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Rinnakkaistallennuksesta tai yleisesti työnantajalle normaalin toiminnan mukaisesta käyttöoikeudesta ei ole säädetty direktiivissä eivätkä ne siten kuulu direktiivin toi-

meenpanoon. Direktiivien voimaansaattamisen jälkeen jatketaan rinnakkaistallennusoikeutta koskevan lainmuutoksen valmistelua, jonka tavoitteena on varmistaa tieteellisten julkaisujen avoin saatavuus mm. opetuskäyttöön.

14 § Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

- 14 a § Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen

Opetushallitus

Varhaiskasvatus

Ehdotuksen 14 a §:n perusteluissa on määritelty opetustoiminnan piiriin kuuluva toiminta. Opetustoiminnan piiriin on todettu kuuluvan myös varhaiskasvatus. Varhaiskasvatus tulisi selvyiden vuoksi todeta kuuluvaksi säännöksen soveltamisalaan myös säännösten alalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 81 todetaan: *”Opetustoiminnan piiriin Suomessa katsotaan kuuluvan varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, toisen asteen koulutus ja korkeakoulutus sekä taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö. Opetustoiminnaksi katsottaisiin erilaisissa oppimisympäristöissä ja erilaisin opetusmenetelmin tapahtuva opetustoiminta mukaan lukien ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet ja niihin valmistautuminen sekä ammatillisen koulutuksen osalta myös oppi- tai koulutussopimukseen perustuva työpaikalla järjestettävä koulutus.”*

Päädytään nopeasti kasuismiin ja vaikealukuisiin, helposti virhepäätelmiin johtaviin tulkintoihin listojen oikeudellisesta luonteesta ja merkityksestä, jos joku kategoria siihen sisältyvine yksittäistapauksiin pyritään etukäteen yksityiskohtaisesti määrittelemään säädösten alalla. Myös joustavat tulkintamahdollisuudet tulevaisuutta ja mahdollisia muutoksia opetustoiminnan rakennetta ajatellen kapenisivat. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso tarpeelliseksi tehdä esitettyä muutosta.**

Suomen Akatemia

Tieteellisten julkaisujen välittömän, avoimen ja vastaanottajalle ilmaisen saatavuuden edistämiseen
Esitys toteaa tieteellisten julkaisujen opetuskäytön painottuvan julkaisujen kopioinnin mahdollistamiseen. Tämä ei nyky maailmassa ole enää tehokas tai arkipäiväinen tapa antaa opiskelijoille ja koululaisille tieteellisiä julkaisuja oppimisen tueksi. Tieteellisten julkaisujen opetustarkoituksen mahdollistamisen pitääkin nykyään tukeutua tieteellisten julkaisujen välittömän, avoimen ja vastaanottajalle ilmaisen saatavuuden edistämiseen, ei niiden kopioinnin mahdollistamiseen.

Tiede on luonteeltaan kumuloituvaa ja esimerkiksi yhteiskunnan tarkastelujen osalta pikaisestikin muuttuvaa. Näistä syistä johtuen tieteen tulokset pitää saada välittömästi ja sujuvasti koululaisten ja opiskelijoiden käyttöön, jotta opetusmateriaali täydentyy mahdollisimman ajankohtaisella tiedolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen mukaan opetuksessa saa käyttää teoksia ml. tieteellisiä julkaisuja sopimussenssin ja sitä täydentävän rajoitussäännöksen perusteella. Myös avoimia opetusmateriaaleja saa käyttää. Opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen tarpeita koskeva laajempi arviointi käynnistetään heti, kun se on mahdollista tämän lainsäädäntöprosessin valmistuttua. Tässä yhteydessä jatketaan myös rinnakkaistallennusoikeuden valmistelua, jonka tavoitteena on varmistaa tieteellisten julkaisujen avoin saatavuus muun muassa opetuskäyttöön.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Ålands landskapsregering konstaterar också att förslagen i RP 43/2022 inte verkar lösa de problem som gällt möjligheten att använda verk i undervisningssyfte. Ålands landskapsregering hoppas därför att riksdagen returnerar förslaget gällande 14 §, 14 a §, 21 § och 54 a § till ministeriet för ny beredning med begäran att ministeriet utarbetar ett förslag som bättre tillgodoser undervisningens behov. Detta torde också vara möjligt med beaktande av att gällande rätt enligt motiveringarna i RP 43/2022 i stort sett ska anses uppfylla direktivets krav.

Undervisnings- och kulturministeriet:

Remissinstansen är oroad över balansen mellan rättsinnehavarna och användarna, det vill säga läroanstalterna. Remissinstansen vill att förslagen remitteras för ny beredning. I yttrandet ingår inte något förslag om hur ändringarna bör göras, utan endast en hänvisning till utkastet till proposition. När regeringen överlämnade propositionen var riktlinjen att de ändringar som förutsätts i artikel 5 ska genomföras enligt principen om avtalslicens först, samtidigt som villkoren i direktivet för att skydda läroanstalterna beaktas noggrant. Det finns ingen anledning att inleda en ny behandling. Enligt planerna ska en mer omfattande reform av undervisningsverksamheten genomföras senare i det så kallade andra paketet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Lausunnonantaja on huolissaan tasapainosta oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien, eli oppilaitosten välillä. Lausunnonantaja haluaa, että ehdotukset palautetaan uudelleenvalmisteltaviksi. Lausuntoon ei sisälly ehdotusta siitä, miten muutokset tulisi tehdä, ainoastaan viittaus HE-luonnokseen. Hallituksen esitystä annettaessa tehtiin linjanveto, että toteutetaan artiklan 5 edellyttämät muutokset sopimussenssi edellä -periaatteella, ottaen samalla tarkkaan huomioon direktiivin ehdot oppilaitosten turvaksi. Syytä uudelleenkäsittelemälle ei ole. Laajempi opetustoimintaa koskeva uudistus on suunniteltu tehtäväksi myöhemmin niin kutsutussa toisessa paketissa.

16 g – 16 j § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Ålands landskapsregering anser därför att bestämmelserna som gäller vilka muséer, bibliotek och arkiv som får använda verk på basen upphovsrättslagens inskränkningar skall utvidgas till att gälla, förutom inrättningar som i betydande omfattning tjänar vetenskaplig forskning, även inrättningar vars verksamhet i betydande omfattning tjänar bevarandet och tillgängliggörandet för allmänheten av konst och kulturarvet och förutom inrättningar ägda av staten även inrättningar ägda av Ålands landskapsregering och kommunen. Eftersom stadgandena om tillämpningsområdet för inskränkningen är av stor betydelse för organisationernas rättsställning bör man införa bestämmelserna på lagnivå och inte i en förordning.

Undervisnings- och kulturministeriet:

Landskapsregeringen anser att de inskränkingsbestämmelser i direktivet som underlättar kulturarvsorganisationernas verksamhet bör gälla alla de inrättningar som nämns i direktivet och därutöver de statsägda forskningsinstitut som stöder dessa inrättningar och de inrättningar som ägs av landskapet Åland och landskapsregeringen. De bestämmelser om kulturarvsinstitutioner som tas in i upphovsrättslagen omfattar samma inrättningar som anges i direktivet. Bestämmelser om dem finns i den gällande upphovsrättsförordningen. Förordningen kommer att revideras i ett senare skede så att den motsvarar direktivet. Det var inte möjligt att göra dessa ändringar i samband med beredningen av regeringspropositionen. En bedömning av om det är bättre att på lagnivå föreskriva om de inrättningar som omfattas av bestämmelserna görs i ett senare skede. Rundradion betraktas dock inte som en kulturarvsinstitution eftersom dess arkivvårdsuppgifter upphörde när Nationella audiovisuella institutet grundades. Undervisnings- och kulturministeriet anser att det inte finns något hinder för en sådan precisering i samband med att förordningen uppdateras.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Maakunnan hallitus katsoo, että direktiivin kulttuuriperintöorganisaatioiden toimintaa helpottavien rajoitussäännösten tulisi koskea kaikkia direktiivin mainitsemia laitoksia ja lisäksi myös näitä laitoksia tukevia tutkimuslaitoksia, jotka valtio omistaa, sekä myös Ahvenanmaan maakunnan ja hallituksen omistamia laitoksia. Tekijänoikeuslakiin sisällytettävät kulttuuriperintölaitoksia koskevat säännökset kattavat samoja laitoksia kuin direktiivin sanamuoto. Niistä säädetään voimassaolevassa tekijänoikeusasetuksessa, jota tullaan päivittämään vastaamaan direktiiviä myöhemmässä vaiheessa. Hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä ei ollut mahdollista tehdä näitä muutoksia. Arvio siitä, olisiko säännösten kattamien laitosten parempi olla laintasolla, tehdään myöhemmässä vaiheessa. Yleisradiota ei kuitenkaan pidetä kulttuuriperintölaitoksena, sillä sen arkistohoidolliset tehtävät päättyivät, kun Kansallinen audiovisuaalinen instituutti perustettiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että lausunnossa mainitut selvennykset voidaan ottaa huomioon asetusta uudistettaessa.

Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto

Tekijänoikeudessa tärkeä yleisen ja yksityisen edun välinen painopiste on ehdotettavassa säädöskokonaisuudessa siirtynyt kohti tekijöiden taloudellista etua yleisen edun kustannuksella. Siirtymä on tapahtunut valmistelun loppuvaiheessa, kuulemiskierroksen jälkeen. Siirtymä ei arkistoaineistojen osalta käytännössä kuitenkaan johda tekijöiden tahdon ja oikeuksien parempaan huomioimiseen vaan pelkästään aineistojen käytön vähentymiseen.

Lakiin olisi siis jäämässä kaksi säännöstä, joista toinen (eli nyt esitetty 13b§) sallii kappaleen valmistamisen tieteellistä tutkimusta varten ja toinen (16 b §) nimenomaan sulkee mahdollisuuden pois. Tämä luo epävarmuutta siitä, miten uusia säännöksiä tulisi soveltaa. Kansalliskirjasto käyttää kuitenkin verkko-aineistonsa kartuttamiseen vuosittain paljon resursseja, ja aineisto on tutkimukselle ensiarvoisen tärkeää. Kulttuuriaineistolain mukainen tarkoitus aineiston tutkimuskäytöstä toteutuu vain marginaalisesti, jos aineiston käyttö rajautuu vain perinteiseen lähilukuun ja tulkintaan ja koneellisen analyysin mahdollisuus suljetaan pois.

Kansalliskirjasto toivoo, että eduskuntakäsittelyn aikana oikeustilannetta selkeytetään siten, että myös kulttuuriaineistolain nojalla luovutettujen aineistojen tieteellinen tutkimuskäyttö voidaan mahdollistaa direktiivin edellyttämällä tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Voimassa oleva tekijänoikeuslain 16 b § koskee teosten käyttöä kulttuuriaineistoja säilyttävissä laitoksissa. Pykälässä viitataan kulttuuriaineistojen tallettamista ja säilyttämistä koskevassa laissa säädettyihin laitoksiin ja siinä säädetään mainituissa laitoksissa tapahtuvasta teosten käyttämisestä ja sitä varten tarvittavasta kappaleen valmistamisesta. Hallituksen esityksessä on ehdotettu tekstin- ja tiedonlouhintaa koskeva rajoitus, jonka mukaan "[t]utkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset, joilla on laillinen pääsy teokseen, saavat valmistaa siitä kappaleita tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää niitä tutkimuksen todentamiseksi myöhemmin edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Siitä, mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei voida poiketa sopimuksella." Tämä kattaa kaikenlaisen kokoelmiin sisältyvän aineiston, johon kulttuuriperintölaitoksilla on laillinen pääsy. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei selventämistarvetta ole. Täydentävässä hallituksen esityksessä 13 b §:ää on selvennetty siten, että kappaleita saa säilyttää myös tieteellistä tutkimusta varten.**

Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI*Sopimuslisenssijärjestön edustavuus*

KAVI ym. pitävät [kuitenkin] tärkeänä, että kulttuuriperintöorganisaatioita olisi kuultava asiantuntijoina edustavuusarviota tehtäessä, kun on kyse niiden kokoelmiin kuuluvasta aineistosta, jottei kulttuuriperintönäkökulma jäisi edustavuusarvioinnissa huomiotta. *Tämä kuulemisvelvollisuus tulisi kirjata lakiin.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Sopimuslisenssijärjestön edustavuus on keskeinen kriteeri sopimuslisenssimekanismissa, myös yleisesti. Direktiivi edellyttää, että edustavuus voidaan todeta tekijöiden antamien valtakirjojen perus-

teella. Hallituksen esityksen sivulla 34 todetaan: *”Direktiivi jättää kansallista liikkumavaraa sopimuslissensijärjestelmän ja tekijänoikeuden rajoituksen rajapinnan ja erityisesti tekijänoikeuden rajoituksen soveltamisedellytysten osalta. Koska direktiivin mukainen edustavuuskriteeri olisi arvioitava suhteessa kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa oleviin kaupallisesta jakelusta poistuneisiin teoksiin nähden, on sopimuslissenssiorganisaation edustavuuden arviointi tehtävä kunkin sopimuksen osalta erikseen.*

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytön lissensiointimahdollisuus 16 g §:n 1 momentin nojalla on jatkossa huomioon otettava seikka myös sopimuslissenssiorganisaation hyväksymistä koskevaa päätöstä tehtäessä.” Opetus- ja kulttuuriministeriön on sopimuslissensijärjestön edustavuutta arvioidessaan varmistuttava, että järjestö on edustava myös kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten osalta. Tekijä eivät näissä tilanteissa ole voineet antaa suoria valtuutuksia kuin vain poikkeustilanteissa. Tässä yhteydessä ministeriö voi myös kuulla asiasta tarpeelliseksi katsomiaan tahoja. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että edellytystä kuulemisesta ei tule kirjata lakiin lausunnonantajan esittämällä tavalla.**

Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto, Kansalligalleria, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten julkaisua ei saa sitoa taiteilijan kuolemaan

Taiteilijat ovat Kansalligallerialle erittäin tärkeä sidosryhmä. Yleisöt tarvitsevat taidetta ja taide yleisöä sekä taiteentutkimusta. Direktiivi pyrkiikin mahdollistamaan aineiston saattamista saataville, kun se ei ole kaupallisessa jakelussa (HE-luonnoksen 16 g ja h §). Direktiivin resitaalin 37 mukaan uuden poikkeuksen tai rajoituksen tulisi koskea myös taideteoksia, silloin kun ne eivät koskaan ole olleet kaupallisesti saatavissa. Kuitenkin uuden ehdotetun 16 h §:n 4 momentin mukaan teosten käyttöä mahdollistavaa uutta sääntelyä sovellettaisiin uniikkeihin taideteoksiin vasta tekijän kuoleman jälkeen. Valittu ratkaisu on direktiivin vastainen sen ylittäessä selvästi teosten erityispiirteiden huomioimisen. Tämä ristiriita todetaan myös HE-luonnoksen sivulla 87. Esimerkiksi kuvataiteilijoiden oikeudet on turvattu oikeudenhaltijoiden kielto-oikeudella. Myös lissensiointimahdollisuus esim. Kuvaston kautta turvaa suuren osan käytöstä. Lakiin otettava poikkeus mahdollistaisi kuitenkin kuvataiteen teosten, luonnosten sekä aiheeseen liittyvän rikastuttavan arkistomateriaalin saattamisen saataville laajemmin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Toisin kuin lausunnonantaja väittää, direktiivin lähtökohta on, että kokoelmissa olevien kaikenlaisten teosten saattaminen yleisön saataviin tulisi olla mahdollista, jos ne katsotaan poistuneeksi kaupallisesta jakelusta. Sama koskee taideteoksia, joita on vain yksi kappale.

Direktiivissä ei säädetä aikarajoista, vaan ne on jätetty direktiivissä kansallisen liikkumavaran piiriin. Ongelmallisen ryhmän muodostavat teokset, jotka eivät koskaan ole olleet kaupallisessa ”jakelussa”. Hallituksen esityksessä ei ole määräämää niitä tilanteita varten, joissa käytöstä sovitaan teoksia edustavan järjestön kanssa, vaan käyttö on mahdollista sopimuslissenssin nojalla. Tekijä voi kuitenkin kiel-

tää käytön. Taiteilijan elinaikaan sidottu määräaika on arvioitu kohtuulliseksi suoraan rajoitussäännökseen perustuvaan käyttöön, kun kyse on ainoista teoksen kappaleista. Niistä voi syntyä tekijälle tuloa, vaikka teoskappaleiden kaupallista jakelua ei olekaan ollut.

Arkistoissa olevien yksityishenkilöiden kirjeistä ei direktiivissä mainita mitään. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten osalta aikarajaa ei ole, vaan sopimuslissenssisäännöksen perusteella voidaan sopia teoksista vapaasti. Poikkeuksena ovat sisällöt, joiden osalta edustavaa sopimuslissenssijärjestöä ei ole kuten tietokoneohjelmat (- ja pelit), joita voidaan käyttää seitsemän vuoden kuluttua kokoelmiin lisäämisestä. Aikarajat ovat kansallisen liikkumavaraan kuuluva asia, ja niitä on käytetty säästeliäästi.

Direktiivin reunaehto aikarajoille on, että *”vaatimuksissa ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen ja kohtuullista”*. Vain ainoiden taideteosten kappaleiden osalta on aikaraja kiinnitetty tekijän elinaikaan. Muilta osin voidaan soveltaa vallitsevia käytäntöjä muun muassa arkistoissa olevista kirjeistä, jotka ovat ainoita kappaleita. Arkistojen on arvioitava, voidaanko ne saattaa vapaasti kaikkien luettavaksi, jos kirjeen kirjoittaja tai vastaanottaja on vielä elossa. Tekijänoikeudellinen suoja-aika on 70 vuotta tekijän kuolemasta ja se lasketaan tekijän kuolinvuotta seuraavan vuoden alusta. Tekijäoikeusinfrastruktuurin kehittämisessä olisi otettava huomioon myös tarve saada tietoon tekijän kuolinvuosi, jolloin voidaan vahvistaa se, onko teos suojan piirissä vai ei.

Rajoituksen nojalla tapahtuvasta käytöstä on säädetty tekijän kielto-oikeus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei yksittäisten taiteilijoiden tunnistaminen ja löytäminen ole aina siinä määrin mahdollista, että he voisivat käyttää kielto-oikeuttaan tehokkaasti (*opt-out*) halutessaan lissensoida käyttöä. Tästä syystä, tekijän asemaa suojellen, on ehdotettu elinaikaa koskevasta määräajasta. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo lausunnon johdosta, että määräajat perustuvat kansalliseen liikkumavaraan ja niitä on mahdollista myös lyhentää sellaisten teosten osalta, joita on vain yksi kappale. Tekijä voi aina halutessaan kieltää teoksen käytön.**

6 a – luku Verkkosisällönjakopalvelut (artikla 17)

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Teoksen käsite

”Verk”. I lagförslaget används begreppet ”verk” både för det material som användaren laddar upp och för det verk som materialet påstås göra intrång i. Det är därför oklart när man avser det material som användaren laddar upp och när man avser det verk som materialet anses göra intrång i.

Undervisnings- och kulturministeriet:

Direktivets reglering av ansvaret för onlinetjänster för delning av innehåll gäller upphovsrättsskyddade verk och alster som skyddas av närstående rättigheter. Ansvaret för sådan användning av innehåll som tjänsteanvändaren har laddat upp ligger enligt 6 a kap. på tjänsteleverantören och inte på användaren. Utan en sådan reglering skulle ansvaret ligga på icke-professionella personer som laddar upp innehåll i tjänsten och inte på plattformsföretagen, som drar nytta av de reklamer som publiceras i anslutning till verken. Således är det inte relevant om det innehåll som tjänsteanvändaren laddat upp i tjänsten är upphovsrättsskyddat, utan om det i innehållet har använts skyddade verk som hör till tredje part. Om tjänsteleverantören omöjliggör åtkomst till eller avlägsnar resultatet av användarens kreativa arbete, som i sig är ett verk, kränker detta användarens upphovsrätt.

Det är möjligt att tekniken för identifiering av innehåll ibland identifierar innehållet fel. Därför är det viktigt att även metadata om ett verk är korrekta. De nuvarande tekniska systemen stöder inte ännu identifiering av verk, upphovsmän och rättigheter på tillbörligt sätt, men tekniken utvecklas snabbt. I regeringspropositionen uppmanas upphovsmän och tjänsteleverantörer att utveckla tekniken så att inte ett enda verk görs tillgängligt för allmänheten utan bestående och kompatibla identifikatorer. Detta är en del av utvecklingen av den kritiskt viktiga upphovsrättsinfrastrukturen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivin sääntelemä verkkosisällönjakopalveluita koskeva vastuujärjestelmä koskee tekijänoikeudella suojattuja teoksia ja lähioikeuden suojaamia suojankohteita. Tästä palvelun käyttäjän lataaman sisällön käytöstä vastaa 6 a luvun mukaan palveluntarjoaja eikä käyttäjä. Ilman tätä sääntelyä vastuu olisi sisältöä palveluun lataavalla ei-ammattimaisesti toimivalla henkilöllä eikä alustayrityksellä, joka hyötyy teosten yhteyteen sijoitettavista mainoksista. Siten se, onko käyttäjän palveluun lataama sisältö suojattu tekijänoikeudella, ei ole relevanttia, vaan relevanttia on se, onko sisällössä käytetty kolmansille kuuluvia suojattuja teoksia. Jos palveluntarjoaja estää tai poistaa käyttäjän luovan työn tuloksen, joka itsessään on teos, loukkaa teko tämän tekijänoikeutta.

Joskus on mahdollista, että sisällöntunnistusteknologia tunnistaa sisällön väärin. Siksi onkin tärkeää, että myös metatiedot teoksen osalta ovat oikein. Nykyiset teknologiset järjestelmät eivät vielä tue asianmukaisesti teosten, tekijöiden ja oikeuksien tunnistamista, mutta teknologia kehittyy nopeasti. Hallituksen esityksessä kannustetaan tekijöitä, oikeudenhaltijoita ja palveluntarjoajia kehittämään teknologiaa niin, ettei yksikään teos pääse yleisön saataviin ilman pysyviä ja yhteen toimivia tunnisteita. Tämä on osa kriittisen tärkeää tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämistä.

55 a § Määritelmä

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Käyttäjän käsite

”Användare”. Enligt motiveringarna till den föreslagna 55 a § ska man med ”användare” avse privatpersoner. Ålands landskapsregering påpekar att denna snäva definition saknar stöd i direktivet. I direktivet delas ”användare” upp i två kategorier, nämligen de som inte agerar i kommersiellt syfte eller vars verksamhet inte genererar betydande intäkter (även om de agerar i kommersiellt syfte) och de som agerar i kommersiellt syfte och vars verksamhet genererar betydande intäkter. Den senare kategorin kan förutom privatpersoner även inkludera till exempel företrädare för en idéell förening, en annan allmännyttig organisation eller till exempel en myndighet. Dessa kommer i strid med direktivet att falla utanför bestämmelserna i lagen och kommer alltså inte i åtnjutande av det användarskydd som enligt direktivet ska säkras.

Dessutom är termen ”användare” eller ”tjänsteanvändare” oklar i den meningen att innehållsdelningstjänster har två typer av användare, de som laddar upp innehåll och de som laddar ner innehåll. Direktivet berör endast de användare som laddar upp innehåll. Dessa kallas i lagen om elektronisk kommunikation ”innehållsproducenter” som är mer entydigt.

Undervisnings- och kulturministeriet: Remissinstansen är oroad över om begreppet ”användare” i propositionen omfattar andra än privatpersoner till exempel allmännyttiga föreningar utanför de rättsmedel som föreslås för användare av tjänsten. Ifall inte, skulle de inte dra nytta av rättsskyddsmedel till skydd för användare. Undervisnings- och kulturministeriet konstaterar att användare inte har definierats omfatta endast privatpersoner, utan att det enda begränsande villkoret är yrkesmässig verksamhet, så som direktivet förutsätter. ”Användare” är en etablerad term inom upphovsrättssystemet och avser de som utnyttjar verk på upphovsrättsligt relevant, ofta kommersiellt sätt (jfr ”Delegationen för upphovsrättsanvändare”, alltså ”Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta”). När det däremot talas om ”tjänsteanvändare” är det fråga om icke-professionella användare enligt 6 a kap. 55 b § 2 mom. i upphovsrättslagen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja kantaa huolta siitä, kattaako hallituksen esityksessä käytetty käsite ”käyttäjä” muita kuin yksityishenkilöitä, esimerkiksi yleishyödyllisiä yhdistyksiä. Ellei, nämä jäisivät palvelun käyttäjän turvaksi esitettyjen oikeussuojakeinojen ulkopuolelle. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, ettei käyttäjää ole määritelty yksinomaan yksityishenkilöksi, vaan ainoa rajaava ehto on ammattimainen toiminta, kuten direktiivi edellyttää. Käyttäjä on tekijänoikeusjärjestelmässä vakiintunut termi, joka tarkoittaa teoksia tekijänoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla käyttävää, usein kaupallisesti toimivaa tahoa (esim. ”Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunnan” jäsenet). Sen sijaan, kun laissa puhutaan ”palvelun käyttäjästä”, on kyse 6 a luvun mukaisesta ja 55 b §:n 2 momentissa tarkoitetusta ei-ammattimaisesta käyttäjästä.

55 c § Palveluntarjoajan vastuu ja vastuuvapaus

Oikeusministeriö

”...olisi hyvä vielä tarkastella, ovatko pykälän sisältämät kriteerit vastuusta ja vastuuvapaudesta riittävän selkeitä. Esimerkiksi 1 momentin 2 kohdan kriteeri

”2) toiminut parhaansa mukaan huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti varmistaakseen, että teokset, joista tekijä on antanut palveluntarjoajille merkitykselliset ja tarvittavat tiedot, eivät ole yleisön saatavissa;”

on jossain määrin vaikeasti tulkittavissa. Ehdotuksesta jää jossain määrin avoimeksi, mitä nämä huolellista ammatinharjoittamista koskevat toimialan korkeatasoiset vaatimukset ovat ja miten niitä koskevaa tarkastelua tulisi tehdä. Valiokunnassa olisi hyvä tarkastella, ovatko nämä 55 c §:n kriteerit riittävän selkeitä, jotta palveluntarjoaja pystyy toimimaan oikein ilman riskiä 1 momentin mukaisesta vastuusta vai olisiko tarpeen kuvata vielä jotenkin pykälän tulkintaan sitä, mitä asioita on huomioitava toiminnan asianmukaisuuden arvioimisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivin sanamuodon mukaista rakennetta on seurattu hallituksen esityksessä ja sitä kannattavat sääntelyn tarpeessa olevat oikeudenhaltijat. On tärkeää lainsäädännön harmonisoivan vaikutuksen kannalta, että eri EU-maissa on mahdollisuuksien mukaan direktiivin sanamuotoa vastaava lainsäädäntö.

Direktiivi ei anna tarkempaa tietoa ”korkeatasoisista” vaatimuksista, vaan ne on tunnettava kunkin toimialan osalta (ovat usein kansainvälisesti luotuja), ja käytännöt on muodostettava niiden mukaisesti yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa. Direktiivi toteaa kuitenkin, että nämä käytännöt eivät kuitenkaan saa estää palvelun käyttäjien oikeutettua eli laillista teosten käyttöä. Kysymyksessä on direktiivin avainkohta ja siinä on seurattava direktiivin sanamuotoa. Komission ohjeistus direktiivin artiklan 17 soveltamisesta on annettu ja siinä olevien korkeatasoisten vaatimusten kuvausten noudattaminen on vapaaehtoista niin verkkosisällönjakopalveluille kuin oikeudenhaltijoillekin. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei tarvetta selvennykselle ole.**

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

De rättskyddsmedel som föreslås i RP 43/2022 är urvattnade och ineffektiva. Enligt bestämmelsen i 55 c § 3 mom., som för övrigt helt saknar detaljmotivering, behöver tjänsteleverantören endast anmäla att verket gjorts oåtkomligt eller avlägsnats. Däremot behöver tjänsteleverantören enligt bestämmelsen inte ge några som helst andra uppgifter. Då användaren inte får veta vilket verk det uppladdade materialet anses göra intrång i, är det i praktiken omöjligt för användaren att försvara sig. De uppgifter som ska ges till användaren måste framgå entydigt i bestämmelsen. Till dessa uppgifter måste höras bl.a. specifik information om det verk som det uppladdade materialet påstås göra intrång i, och information om tillgängliga rättskyddsmedel.

Undervisnings- och kulturministeriet:

I regeringspropositionens 55 c § 3 mom. konstateras: *"Om en tjänsteleverantör omöjliggör åtkomst till ett verk i enlighet med 1 mom. 2 punkten eller avlägsnar verket i enlighet med 3 punkten, ska tjänsteleverantören utan dröjsmål underrätta tjänsteanvändaren om detta."* Remissinstansen anser att de bestämmelser i regeringspropositionen som gäller tjänsteleverantörer är bristfälliga. Detta gäller uttryckligen tjänsteleverantörens informationsskyldighet efter beslut om att innehåll som laddats upp av användaren ska avlägsnas när rättsinnehavaren har krävt det och lämnat uppgifter för identifiering av verket. Bestämmelsen grundar sig dock helt och hållet på direktivet. Brister i direktivet kan inte längre i denna fas åtgärdas.

Direktivet ger inte någon fullständig vägledning i hur enskilda delar ska genomföras. Rätten att få information av tjänsteleverantören framgår av 55 h §. På sidan 50 i regeringspropositionen konstateras: *"Genom förslaget tryggas också användarens rätt att på lämpligt sätt få information om rätten att använda verk med stöd av inskränkingsbestämmelserna och om att material som lagrats i tjänsten gjorts oåtkomligt för allmänheten, inbegripet tillräckligt exakt information om skälen till att det gjorts oåtkomligt."* Detta innebär att tjänsteleverantören utan dröjsmål ska underrätta användaren om att tjänsteleverantören har omöjliggjort åtkomst till ett verk eller avlägsnat det från tjänsten. Denna fas framgår också av de infografer som beskriver processen. Den information som förutsätts är rättsinnehavarens uppgifter om verket och upphovsmannen till verket, vem som gjort anmälan och en hänvisning till den mekanism för klagomål och prövning som avses i 55 h §.

Undervisnings- och kulturministeriet anser att bestämmelsen och motiveringen är tydliga. Om utskottet så önskar kan det i sitt betänkande i fråga om 3 mom. förtydliga motiveringen till 55 c §: (Tjänsteleverantörens skyldighet att utan dröjsmål underrätta tjänsteanvändaren) enligt följande: *"I 3 mom. föreslås en skyldighet för tjänsteleverantören att underrätta tjänsteanvändaren när innehåll som laddats upp i tjänsten på förhand har gjorts oåtkomligt eller avlägsnats. Det ligger i tjänsteanvändarens intresse att veta om ett verk har avlägsnats från tjänsten och vilket verk ett beslut om att omöjliggöra åtkomst gäller. Innehåll som har laddats upp i tjänsten kan omfatta många slags innehåll som en tredje part innehar rättigheterna till. I fråga om omöjliggörande av åtkomst på förhand kan tjänsteanvändaren således vid behov begära rättelse eller anföra besvär för att tjänsteleverantören ska möjliggöra åtkomst till innehållet eller återbörda det till tjänsten så att det blir tillgängligt för allmänheten. Sådan relevant och nödvändig information som avses i 55 c § 1 mom. 3 punkten i upphovsrättslagen är uppgifter om verket och upphovsmannen till verket, vem som gjort anmälan och en hänvisning till den mekanism för klagomål och prövning som avses i 55 h §."*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen 55 c §:n 3 momentissa todetaan: *"Jos palveluntarjoaja estää 1 momentin 2 kohdan mukaisesti pääsyn teokseen tai poistaa teoksen 1 momentin 3 kohdan mukaisesti, palveluntarjoajan on ilmoitettava tästä viipymättä palvelun käyttäjälle"*. Lausunnonantaja pitää hallituksen esityksen palveluntarjoajia koskevaa sääntelyä puutteellisena. Puute kohdistuu nimenomaan palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuuteen, kun jokin käyttäjän lataama sisältö on päätetty poistaa oi-

keudenhaltijan vaadittua sitä ja toimitettua tiedot teoksen tunnistamiseksi. Säännös perustuu kuitenkin täydellisesti direktiiviin. Direktiivin puutteellisuuteen ei voida enää tässä vaiheessa merkittävästi vaikuttaa.

Direktiivi ei anna täydellistä ohjausta yksityiskohtien toteuttamiseksi. Kyseinen oikeus saada tietoa palveluntarjoajalta ilmenee 55 h §:stä. Hallituksen esityksen sivulla 49 todetaan: *”Ehdotuksella turvataan myös palvelun käyttäjän oikeus saada asianmukaisesti tietoa oikeudesta käyttää teoksia rajoitussäännösten nojalla ja yleisön pääsyn estämisestä palveluun tallennettuun aineistoon, mukaan lukien riittävän täsmällistä tietoa perusteista, joiden nojalla pääsy on estetty.”* Tämä tarkoittaa, että palveluntarjoajan on ilmoitettava käyttäjälle heti, kun se on estänyt tai poistanut teoksen palvelusta. Tämä vaihe näkyy myös prosessia kuvaavasta infograafista. Edellytetyt tiedot ovat oikeudenhaltijan ilmoittama tieto teoksesta ja sen tekijästä, ilmoituksen tekijä sekä viittaus 55 h §:ssa tarkoitettuun oikaisu- ja valitusmenettelyyn.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että säännös ja perustelut ovat selvät. Valiokunta voi halutessaan mietinnössään selventää 55 c §:n perusteluja 3 momentin osalta (*”Jos palveluntarjoaja estää 1 momentin 2 kohdan mukaisesti pääsyn teokseen tai poistaa teoksen 1 momentin 3 kohdan mukaisesti, palveluntarjoajan on ilmoitettava tästä viipymättä palvelun käyttäjälle”*) seuraavasti: *”Pykälän 3 momentissa ehdotetaan palveluntarjoajille velvollisuutta ilmoittaa palvelun käyttäjälle, jos palveluun ladattu sisältö on ennakolta estetty tai poistettu. Palvelun käyttäjän intressissä on tietää, jos teos on poistettu palvelusta ja mitä teosta estopäätös koskee. Palveluun ladattuun sisältöön voi sisältyä monenlaista sisältöä, jonka oikeudet kuuluvat kolmannelle osapuolelle. Näin palvelun käyttäjä voi tarvittaessa vaatia ennakkollisen eston oikaisua tai valittaa siitä, jotta palveluntarjoaja päästäisi sisällön tai palauttaisi sen yleisön saataviin. TekL 55 c §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettut merkitykselliset ja tarvittavat tiedot ovat tieto teoksesta ja sen tekijästä, ilmoituksen tekijä sekä viittaus 55 h §:ssä tarkoitettuun oikaisu- ja valitusmenettelyyn.”*

55 f § Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Ålands landskapsregering fäster uppmärksamhet vid att bestämmelserna i 55 f § med beaktande av det som står i detaljmotiveringarna verkar problematiska i skenet av EU-domstolens beslut i saken C-401/19, som understryker att skyldigheten att blockera material som användaren laddat upp inte får leda till att material som inte gör intrång i verket blockeras och att det uppstår en i EU-rätten förbjuden allmän övervakningsplikt ifall en tjänsteleverantör försätts i en situation där den är tvungen att göra en juridisk bedömning av materialets lagstridighet eller lagenlighet. Det borde därför i 55 f 2 mom. fastställas att tjänsteleverantörens skyldighet att blockera tillgången till verk endast gäller identiska kopior av verk som upphovsmännen kräver att blockeras eller där det i vart fall är uppenbart att det uppladdade materialet gör intrång i verket.

Undervisnings- och kulturministeriet: Enligt remissinstansen förutsätter EU-domstolens avgörande detaljerade bestämmelser om omöjliggörande av åtkomst på förhand. Remissinstansen föreslår att

det till lagen fogas ett nytt 55 f § 2 mom. där det konstateras att åtkomst kan omöjliggöras endast i fråga om "identiska kopior av verk" eller om det på något annat sätt är klart att det är fråga om intrång i upphovsrätten. Undervisnings- och kulturministeriet anser att EU-domstolens avgörande inte kan tolkas så att det förutsätter att det i fråga om omöjliggörande av åtkomst på förhand föreskrivs om ytterligare garantier eller kriterier.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja väittää, että EUT:n Puola-tuomio edellyttäisi yksityiskohtaista sääntelyä ennakollisen eston osalta. Lausunnonantaja esittää, että 55 f §:ään otettaisiin uusi 2 momentti, jossa todetaan, että vain "identtiset teosten kopiot" voitaisiin estää tai jos muutoin on selvää, että on kyse tekijänoikeuden loukkauksesta. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei EUT:n tuomiota voida tulkita niin, että se edellyttäisi lisätakeiden tai kriteerien säätämistä koskien ennakollista estoa.**

55 h § Valitus- ja oikeussuojamekanismi

Oikeusministeriö

Ehdotettu pykälä on kohtalaisen avoin palveluntarjoajan velvollisuuksien ja palvelun käyttäjän oikeuksien määrittelyjen osalta. Valiokunnassa voisi olla perusteltua arvioida, antaako lakiehdotuksen 55 h § riittävän selkeän kuvan palveluntarjoajan velvollisuuksista ja palvelun käyttäjän oikeuksista menettelyssä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivin 17 artikla säätelee tarkoin ne kriteerit, joiden varaan palveluntarjoajan velvollisuudet ja palvelun käyttäjän oikeudet rakentuvat. Sääntely valitus- ja oikeussuojamekanismista perustuu direktiivin säännökseen. Tästä ei voida direktiivistä poiketen säätää toisin Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei ole syytä säätää palveluntarjoajan velvollisuuksien tai käyttäjän oikeuksien osalta direktiivistä poikkeavia kriteerejä.

Yleisesti voidaan todeta, että perustuslain 124 §:n sanamuodolla korostetaan sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti. (PeVL 26/2017 vp, s. 47 ja HE 1/1998 vp, s. 179). Perustuslain 124 § korostaa lisäksi julkisia hallintotehtäviä hoitavien henkilöiden koulutuksen ja asiantuntemuksen merkitystä sekä sitä, että näiden henkilöiden julkisen valvonnan on oltava asianmukaista (HE 1/1998 vp, s. 179 ja PeVL 26/2017 vp, s. 49). Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle edellyttää rikosoikeudellisesta virkavastuusta säätämistä.

Ehdotettuun pykälään olisi perusteltua lisätä säännös asiantuntijoiden koulutusta koskevasta kelpoisuusvaatimuksesta ja asiantuntijoiden virkavastuusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä on tuotu esiin, että menettelyn tuloksena syntyy suosituksia, joita ei julkaista ja joista ei voi valittaa. Tämän vuoksi ei voi olla kyse julkisesta hallintotehtävästä, joka voidaan perustuslain 124 §:n mukaan voidaan antaa vain viranomaiselle. Asiantuntijat eivät toimisi virkavastuulla.

Direktiivissä edellytetty uusi menettely on sijoitettu opetus- ja kulttuuriministeriön valvontaan. Sen on todettu lausunnoissa olevan epäsoveltuva lainsäädännön valmistelusta vastaavalle viranomaiselle. Valmisteluvaiheessa asiaa tiedusteltiin Patentti- ja rekisterihallitukselta ja siitä neuvoteltiin myös työ- ja elinkeinoministeriön kanssa mukaan lukien poliittisella tasolla. Näkemys oli, ettei kyseinen tehtävä sovellu Patentti- ja rekisterihallituksen tehtäväksi. **Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, ettei ole mahdollista toteuttaa menettelyä siten, että lausunnot annettaisiin virkavastuulla. Suomessa ei ole olemassa erityistä tekijänoikeusasioista vastaavaa viranomaista. Mallien, tavaramerkkien ja patenttien rekisteröinnistä vastaa Patentti- ja rekisterihallitus.**

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Ålands landskapsregering fäster uppmärksamhet vid att mekanismen för klagomål och prövning enligt 55 h § kan stå i konflikt med domstolens beslut i saken C-401/19, eftersom det är 1) svårt att se att tjänsteleverantören inte skulle försättas i en situation där de är tvungna att göra en juridisk bedömning över huruvida det material som laddats upp gör intrång i upphovsrätt...2) återbäring av material som den avlägsnats från tjänsten; om materialet avlägsnats från tjänsten finns det ju inte kvar. Det torde vara just av den orsaken att det inte går att återbörda tillgång till material som inte finns kvar, som man i lagen om tjänster inom elektronisk kommunikation använder uttrycket ”göra oåtkomligt” och inte ”avlägsna”.

Undervisnings- och kulturministeriet: Remissinstansen anser att regeringspropositionen inte är i linje med EU-domstolens avgörande i mål C-401/19 Polen mot Europaparlamentet och rådet, eftersom propositionen inte hindrar att tjänsteleverantören blir tvungen att avgöra innehållets laglighet. Undervisnings- och kulturministeriet påpekar att EU-domstolen har konstaterat att den helhet som direktivet reglerar är balanserad och att den motsvarar EU:s grundläggande rättigheter. **Remissvarets hänvisning till tillämpningen av bestämmelserna om tjänster inom elektronisk kommunikation på tjänsteleverantören är felaktig; i dessa bestämmelser är tjänsteleverantören en neutral part. Utgångspunkten i direktivet är uttryckligen att föreskriva att tjänsteleverantören utför en upphovsrättsligt relevant handling och ansvarar för den om det inte är fråga om laglig användning, varvid uppladdning av ett verk i tjänsten inte får hindras.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja katsoo, ettei hallituksen esitys ole EUT:n antaman tuomion asiassa C-401/19 Puola v. Euroopan parlamentti ja neuvosto mukainen, koska se ei estä sitä, että palveluntarjoaja joutuisi ratkaisemaan sisällön laillisuuden. Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa, että EUT on todennut direktiivin sääntelemän kokonaisuuden tasapainoiseksi ja sen vastaavan EU:n perusoikeuksia. **Lausunnonantaja viittaa virheellisesti siihen, että palveluntarjoajaan sovellettaisiin sähköisen viestinnän palveluita koskevaa sääntelyä, jossa tämä on neutraali osa-**

puoli. Direktiivin lähtökohta on nimenomaan säätää, että palveluntarjoaja suorittaa tekijänoikeudellisesti relevantin toimen ja vastaa siitä, ellei kyse ole laillisesta käytöstä, jolloin teoksen lataamista palveluun ei saa estää.

55 i § Vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Det är befogat att införa ett alternativt förfarande för att lösa meningsskiljaktigheter (55 i §). Ålands landskapsregering betonar behovet att säkerställa tillräcklig kunskap i svenska bland de sakkunniga som avgör tvisterna. För att rekommendationerna som de sakkunniga ger ska få någon praktisk betydelse med tanke på användarens rättsskydd, så borde det införas en bestämmelse om att en tjänsteleverantör som återbördar åtkomst till materialet på basen av en rekommendation befrias från ansvar ifall det senare framkommer att materialet gör intrång i upphovsrätt, precis som i utkastet från oktober 2022. Tvistlösningsorganet borde också kunna avge en rekommendation om det skäligen vederlag som avses i 55 j § för att möjlighet till vederlag ska ha en praktisk betydelse för användarnas rättsskydd.

Undervisnings- och kulturministeriet: Remissinstansen påminner om att även om det är viktigt med ett alternativt tvistlösningsförfarande bör man i förfarandet beakta kravet på de sakkunnigas språkkunskaper i svenska, betalningen av vederlag till användaren och rekommendationens inverkan på tjänsteleverantörens ansvar. För att förfarandet ska ha betydelse med tanke på användarens rättsskydd bör man i samband med att ett ärende avgörs också fatta beslut om vederlag enligt 55 j § till användaren. Rekommendationen bör också inverka på tjänsteleverantörens upphovsrättsliga ansvar, om användningen i fråga anses vara laglig. **Undervisnings- och kulturministeriet anser att kravet på språkkunskaper kan uppfyllas i förfarandet och att det är befogat.**

Enligt regeringspropositionen kan domstolen ålägga upphovsmannen att betala ett skäligt vederlag till användaren av tjänsten och tjänsteleverantören (55 j §) om det framgår att det inte har funnits någon upphovsrättslig grund för att åtkomst har omöjliggjorts på förhand på basis av de uppgifter upphovsmannen givit. Frågan om vederlag behandlats med sakkunniga i processrätt vid justitieministeriet, och enligt dem var det inte möjligt att i förfarandet enligt propositionen i fråga ge en rekommendation om vederlag, i en enkel process med endast en sakkunnig. Undervisningsministeriet anser att det inte är heller möjligt att bestämma om tjänsteleverantörens ansvarsfrihet på ett sätt som avviker från direktivet. Det är dock inte sannolikt att en rättsinnehavare skulle försöka verkställa ett sådant ansvar som tjänsteleverantören inte har.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja muistuttaa, että vaikka vaihtoehtoinen erimielisyyksien ratkaisumenettely on tärkeä, siinä tulee ottaa huomioon asiantuntijoiden ruotsin kielen kielitaitovaatimus, hyvityksen suorittaminen käyttäjälle ja suosituksen vaikutus palveluntarjoajan vastuuseen. Myös käyttäjän 55 j §:n mukaisesta hyvityksestä pitäisi antaa ratkaisu samassa yhteydessä varsinaisen asian ratkaisemisen kanssa, jotta menettelyllä olisi merkitystä käyttäjän oikeussuojan kannalta. Suosituksella tulisi olla vaikutus myös palveluntarjoajan tekijänoikeudelliseen vastuuseen,

jos kyseinen käyttö katsotaan lailliseksi. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että kielitaitovaatimus voidaan toteuttaa menettelyn toteutuksessa ja että se on perusteltua.**

Hallituksen esityksen mukaan tekijä voi joutua maksamaan hyvitystä, jos tekijän tietojen perusteella tehdylle ennakolliselle estolle ei lopulta löytyisi tekijänoikeuteen perustuvaa syytä. Tällaiseen hyvitykseen liittyen on käyty neuvotteluja oikeusministeriön prosessioikeuden asiantuntijoiden kanssa, eikä heidän näkemyksen mukaan ollut mahdollista antaa ehdotetussa yksinkertaisessa yhden asian-tuntijan menettelyssä suositusta hyvityksestä. **Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan linkkiä palveluntarjoajan vastuuvapauteen ei voida tehdä poiketen direktiivissä säädetystä.** Ei kuitenkaan ole todennäköistä, että oikeudenhaltija pyrkisi panemaan täytäntöön sellaista vastuuta, jota palveluntarjoajalla ei ole.

55 j § Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen

Oikeusministeriö

Tekijänoikeutta ja sen rajoittamista koskevat säännökset eivät ole yksiselitteisen selviä ja tekijä voi ymmärrettävästi erehtyä luulemaan, että hänen oikeuttaan on loukattu. Jos velvollisuus maksaa hyvitystä on tuotuksesta riippumatonta, se voi johtaa siihen, etteivät tekijät vähääkään epäselvissä tilanteissa enää uskalla esittää esto- tai poistovaatimusta. Ehdotetun säännöksen mukaan hyvityksen tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa menettelyn moitittavuuteen ja seurauksiin.

Ehdotetussa 55 j §:ssä ei tarkenneta, mikä on sen mukaisen hyvityksen suhde vahingonkorvauslain säännöksiin. Hyvityksellä tarkoitetaan yleensä aiheutuneen vahingon määrästä riippumatonta kompensatiota siitä, että henkilön oikeutta on loukattu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksessä todetaan 55 j §:ssä, että kohtuullisen hyvityksen tulisi olla oikeudenmukaisessa suhteessa menettelyn moitittavuuteen ja seurauksiin. Tällöin on hyvin epätodennäköistä, että tuomioistuin määräisi hyvityksen maksettavaksi tilanteessa, jossa selvästi on ollut kysymys esimerkiksi väärinkäsityksestä.

Tekijänoikeusjärjestelmässä hyvityksen ja vahingonkorvauksen erot ovat vakiintuneet.

Hallituksen esityksen hyvitysvelvollisuutta koskeva säännös ei perustu direktiiviin, eikä ole siten Suomen velvoitteiden piirissä. Valiokunta voi päättää myös sen poistamisesta.

55 l § Säännösten pakottavuus

Ahvenanmaan maakunnan hallitus

Bestämmelserna i 55 l § begränsar avtalsfriheten. I jämförelse med det tidigare utkastet har man i lagförslaget slopat bestämmelsen till skydd för användaren enligt vilken denne inte i förväg kan förbinda sig till tvistlösning genom skiljeförfarande. En sådan bestämmelse krävs för att genomföra artikel 17 punkt 9 i direktivet, eftersom en avtalsklausul där användaren förbinder sig till ett skiljeförfarande står i strid med kravet att tvistlösning utom domstol inte ska förvägra användaren dennes rättsliga skydd enligt nationell lagstiftning, inklusive en rätt att i domstol hävda sin rätt att utnyttja en inskränkning i upphovsrätten.

Undervisnings- och kulturministeriet: Enligt remissinstansen förutsätter direktivet detaljerade bestämmelser om förhållandet mellan tjänsteleverantörer och användare. Undervisnings- och kulturministeriet anser att regeringspropositionen också omfattar situationer där tjänsteleverantören försöker inskränka tjänsteanvändarens rättigheter i förhållande till de rättsmedel som föreskrivs i 6 a kap. i upphovsrättslagen, varför en särskild bestämmelse inte förutsätts.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja väittää, että direktiivi edellyttäisi yksityiskohtaista sääntelyä palveluntarjoajan ja käyttäjän välisestä suhteesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että hallituksen esitys kattaa tilanteet, joissa palveluntarjoaja pyrkisi kaventamaan palvelunkäyttäjän oikeuksia suhteessa 6 a luvussa säädettyihin oikeussuojakeinoin, eikä se edellytä nimenomaista säännöstä asiasta.

2. Yksityisen ja kolmannen sektorin lausunnot

Lausunnonantajat:

Professorit

Mylly, Tuomas - professori, Turun yliopisto ja johtaja, IPR University Center
Pihlajarinne, Taina - tekijänoikeuden professori, Helsingin yliopisto
Weckström, Katja – Kauppaoikeuden professori, Itä-Suomen yliopisto, oikeustieteiden laitos

Tekijät

Kirjailijaliitto ry
Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
Finlands svenska författareförening rf - FSF rf
Forum Artis ry
Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto SKTL ry
Suomen Musiikintekijät ry
Suomen näytelmäkirjailijat ja käsikirjoittajat
Suomen säveltäjät ry
Suomen tietokirjailijat ry

Tekijänoikeusjärjestöt

Audiovisual Producers Finland – APFI
Gramex - Äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Sanasto rf (Sanasto)
Tekijänoikeusjärjestö Kopiosto ry
Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry (Teosto)
Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry

Muut ammattiliitot

Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry - Luovat ry (Lyhty), 20.1.2023
Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto Teme ry
Suomen Elokuvaohjaajaliitto SELO ry
Neogames Finland ry
Näyttelijäliitto - Skådespelarförbundet ry

Kustantajat ja tuottajat

Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (Musiikkituottajat).

Suomen kustannusyhdistys ry

Suomen Musiikkikustantajat ry

Suomen tiedekustantajien liitto ry

Kirjastot, arkistot ja museot (KAM)

Arkistoyhdistys – Arkivföreningen ry

KAM-juridiikkaryhmä

Kirjastoseura ry

Museoliitto ry

Suomen tieteellinen kirjastoseura STKS

Suomen yliopistokirjastojen verkosto (FUN)

Yleisten kirjastojen neuvosto YKN

Yksityiset keskusarkistot ry

Opetusalan järjestöt

AMKIT - Ammattikorkeakoulukirjastojen yhteistyökonsortio

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Opetusalan ammattijärjestö OAJ

Professoriliitto ry

Sivista - Sivistystyönantajat ry

Suomen konservatorioliitto ja Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry

Suomen musiikkioppilaitosten liitto SML

Media-alan järjestöt ja yritykset

Aikakausmedia ry

Medialiitto ry

Google Oyj

Meta

MTV Oy

Sanoma Media Finland Oy (Sanoma)

Uutismedian liitto ry

Muut

CSC -Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Electronic Frontier Finland – Effi ry

Harenko, Kristiina; Hovioikeudenneuvos, Helsingin hovioikeus

Keskuskauppakamari

Liedes, Jukka – puheenjohtaja, Suomen Tekijänoikeudellinen Yhdistys

Matkailu- ja Ravintolapalvelu MaRa ry

Suomen Kuntaliitto - Finlands Kommunförbund ry

Tampereen yliopisto

Yksityisen ja kolmannen sektorin lausuntoihin ei sisältynyt huomioita 16 j, 19 a, 54, 54 a, 64 ja 64 f §:stä.

Yleistä

Forum Artis ry

FA ilmaisee ilonsa siitä, että tekijäjärjestöjen ja kulttuurialan muiden vaikuttajien kriittinen palaute edeltävää lakiluonnosta kohtaan on otettu pääpiirteissään huomioon. EU-direktiivin tarkoitus on yhdenmukaistaa tekijänoikeuslainsäädäntöä EU:n piirissä, selkeyttää lakia ja parantaa tekijöiden ja sisällöntuottajien asemaa uudessa digitaalisessa ympäristössä.

Professoriliitto ry

Professoriliitto katsoo, että hallituksen esityksessä esitetyt tavoitteet ja esityksessä annetut perustelut ovat oikeansuuntaisia ja yleensä DSM-direktiivin hengen mukaisia. Nykytilanne on kuvattu realistisesti.

Suomen kustannusyhdistys ry

Nyt esitelty hallituksen esitys implementoi DSM-tekijänoikeusdirektiivin asettamat vaatimukset tasapainoisesti huomioiden tekijänoikeuksien haltijoiden ja oikeuksien käyttäjien tarpeet. Hallituksen esityksessä muutetaan tekijänoikeuslakia lähtökohtaisesti vain siltä osin, kun direktiivi edellyttää ja sellaisista teemoista, joista sidosryhmillä on aidosti ollut mahdollisuutta käydä keskustelua.

Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

FSS suhtautuu esitykseen HE 43/2022 vp neutraalisti. Järjestöllä ei ole kommentoitavaa esitykseen, mutta allekirjoitamme sen mitä on nostettu esille lausuntopalautteessa.

Suomen musiikintekijät ry

Hallituksen esityksessä sopimuslisenssi (TekL 14, 14 a §) on ensisijainen ratkaisu. Tämä on hyvä ja tasapainoinen ratkaisu kaikkien osapuolien – niin käyttäjien (opettajien ja tutkijoiden) kuin oikeudenhaltijoiden kanalta. Sopimuslisenssijärjestelyn säilyttäminen ensisijaisena on kaikkia osapuolia parhaiten palveleva sekä tasapainoinen ratkaisu, jolla varmistetaan sekä teosten käyttäjien eli opettajien ja tutkijoiden oikeusturva sekä tekijöiden sopimusvapaus ja oikeus kohtuulliseen korvaukseen teosten käytöstä.

-

13 b § Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten**Professori Mylly**

Ehdotetussa 13 b §:n 1 momentissa ei mainita direktiivin käyttämää sanaa ”nimenomaisesti” vaan asianmukaisesti: ”Se, jolla on laillinen pääsy teokseen, saa valmistaa siitä kappaleita käytettäväksi tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää kappaleita yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, jollei tekijä ole *asianmukaisella* tavalla pidättänyt tätä oikeutta.” On perusteltua seurata direktiivin sanamuotoa, koska EU:n tuomioistuinin voi myöhemmässä oikeuskäytännössään antaa nimenomaisuudelle ja asianmukaisuudella eri merkitysisällöt.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tämä lausunnonantajan esiin nostama asia on korjattu täydentävässä hallituksen esityksessä, jossa 13 b §:ää esitetään muutettavaksi myös muilta osin.

Suomen yliopistokirjastojen verkosto (FUN), Tampereen yliopisto

Lakiin on edelleen jäämässä säännös (16b§), joka rajoittaa tieteellisten kirjastojen mahdollisuuksia välittää kulttuuriaineistolain nojalla luovutettua ns. vapaakappaleaineistoa sekä sulkee pois mahdollisuuden valmistaa siitä kappaleita. Kun 13 b § sen kuitenkin sallii, tämä luo epävarmuutta siitä, miten uusia säännöksiä tulisi soveltaa. FUN toivookin, että eduskuntakäsittelyn aikana oikeustilannetta selkeytetään siten, että myös kulttuuriaineistolain nojalla luovutettujen aineistojen tieteellinen tutkimuskäyttö voidaan mahdollistaa direktiivin edellyttämällä tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esitys ei koske 16 b §:ää. Direktiivin artiklan toimeenpanevalla, ehdotetulla 13 b §:n säännöksellä turvataan se, että korkeakouluilla ja niiden tutkijoilla, joilla on laillinen pääsy tieteellisiin aikakauslehtiin tai muihin aineistoihin, on mahdollisuus suorittaa tiedonlouhintaa tieteellistä tarkoitusta varten. Direktiivin 3 artiklassa valittu sanamuoto ja 11 johdantokappaleen tulkintaohje määrittelevät selvästi direktiivin tarkoituksen ja soveltamisalan: 11: ”*Tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevaan oikeudelliseen epävarmuuteen olisi puututtava säätämällä yliopistoja ja muita tutkimusorganisaatioita sekä kulttuuriperintölaitoksia varten pakollisesta poikkeuksesta, joka koskee yksinoikeutta kappaleen valmistamiseen ja oikeutta estää tietokannasta kopiointi.*”

Hallituksen esitys perustuu direktiivin 3 ja 4 artiklaan, joissa säädetään tiedonlouhinnan mahdollistamisesta. Edellytykset, joilla kulttuuriperintölaitokset ja tutkimusorganisaatiot saavat tiedonlouhintaa toteuttaa, käyvät ilmi 13 b §:n 2 momentista. Siinä ei rajata vapaakappaleaineistoja ulkopuolelle. Hallituksen esityksen yhteydessä ei säädetä mitään liittyen vapaakappaleaineistoihin.

Lainkohta 13 b § vaatii lisäksi vielä täsmentämistä niin, että siinä otetaan huomioon myös kotimaisten julkaisujen ja verkkoarkistojen käyttö tutkimukselliset tarpeet mahdollistaen. Tiedonlouhinnan mahdollistaminen laissa tutkijoille organisaatioiden lisäksi, riippumatta tutkijan rahoitus- tai työllisyystilanteesta, on tärkeää ja tukee **suomalaisen** tieteen ja yhteiskunnan edistystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Kulttuuriperintölaitoksia ja tutkimusorganisaatioita koskevat säännökset kattavat myös yksittäiset tutkijat. Direktiivin 14 johdantokappaleen mukaan: *”Tutkimusorganisaatioiden ja kulttuuriperintölaitosten, mukaan lukien niihin yhteydessä olevat henkilöt, olisi kuuluttava tekstin- ja tiedonlouhintaa koskevan poikkeuksen soveltamisalaan, kun kyseessä on sisältö, johon niillä on laillinen pääsy. Laillinen pääsy olisi ymmärrettävä siten, että se kattaa pääsyn sisältöön avointa saatavuutta koskevien toimintaperiaatteiden (open access policy) perusteella taikka oikeudenhaltijoiden ja tutkimusorganisaatioiden tai kulttuuriperintölaitosten sopimusjärjestelyjen, kuten tilausten, perusteella taikka muilla laillisilla keinoilla.”* Hallituksen esitys kattaa täten riittävällä tavalla lausunnon mainitseman tilanteen.

Laillisen pääsyn kriteerin täyttyessä kappaleen valmistaminen ja kopiointi tutkimusorganisaatioissa ja kulttuuriperintölaitoksissa tieteelliseen tutkimukseen on mahdollista, ei sen sijaan esimerkiksi kappaleiden edelleen luovuttaminen. Ehdotettu säännös ei soveltamisalansa ulkopuolella muutoin mahdollista tai poissulje tiedonlouhintaa muiden säädösten, sopimusten tai hankittujen oikeuksien mukaisesti.

[Lausunnonantajan muut huomiot liittyivät hallituksen esityksen ulkopuolelle jääviin asiakokonaisuuksiin; e-aineistojen korvausoikeus, jonka osalta a selvityshenkilö on esittänyt ratkaisua, sekä rinnakkaistallennusoikeus, jonka edistäminen nk. 2. paketissa edellyttää, että sitä koskevaa ehdotusta valmistellaan edelleen lausuntokierroksella saapuneiden kommenttien pohjalta.]

Aikakausmedia, Uutismedian liitto, Medialiitto

Direktiivissä ja lakiesityksessä sallittaisiin tiedonlouhinta paitsi tieteellisessä, tietyin ehdoin myös kaupallisessa tarkoituksessa (ehdotettu 13 b §). Kaupallinen tiedonlouhinta verkkomedioiden on tyypillisesti tarpeen kieltää, minkä esitys mahdollistaa. Tämän tulisi olla muotovapaa tahdonilmaisu, jotta se on pienempienkin toimijoiden ulottuvilla ja voitaisiin toteuttaa yksinkertaisesti palvelun käyttöehdoissa. *Se, että digitaaliset käyttöehdot ovat riittävä tapa, olisi syytä selvittää mietinnössä.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivi edellyttää, että kaikenlainen tiedonlouhinta mahdollistetaan rajoitussäännöksen nojalla. Oikeudenhaltija saa kuitenkin pidättää oikeutensa, kun kyse on muusta kuin tieteellisessä tutkimuksessa tehtävästä louhinnasta. On erittäin tärkeää, ettei tarpeettomasti estetä direktiivin tavoitteiden

toteutumista. Direktiivin 18 johdantokappaleen mukaan, kun sisältö on saatettu yleisön saataviin verkossa, asianmukaiseksi olisi katsottava kyseisten oikeuksien pidättäminen ainoastaan koneluettavilla keinoilla, mukaan lukien metatiedot ja verkkosivuston tai palvelun ehdot. Koneluettavuuden mahdollistaminen on siis varmistettava ja tämän voinee toteuttaa useilla eri tavoilla, ml. digitaalisissa käyttöehdoissa. Hallituksen esityksessä on otettu kanta, että tämä kannustaa oikeudenhaltijoita sijoittamaan koneluettaviin oikeuksien hallinnointikeinoihin ja tähän investointitarpeeseen (pysyvät tunnisteet ja API-rajapinnat) on kiinnitetty huomiota myös uudessa Kansallisessa aineettomien oikeuksien (IP-) strategiassa, joka ulottuu vuoteen 2030 asti.

CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy, Professoriliitto, Unifi

Lainkohdan muotoilusta on jäänyt pois direktiivin kohta "voidaan säilyttää tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimustulosten todentamiseen". Myös "sitä että kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla" on ristiriidassa esimerkiksi komission ja Akatemian avoimen tieteen tavoitteiden suhteen ja tutkimuksen toistettavuuden i.e. tulosten validoinnin suhteen. Käytännössä tämä estää vaatimuksen siitä, että aineistojen tulisi kulkea tulosten mukana. CSC ehdottaa, että 13 b § 2 mom lisätään seuraava direktiivin kohta: ", saavat valmistaa siitä kappaleita tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää niitä tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimuksen myöhempää todentamista varten" sekä poistetaan kohta "sitä että kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla".

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Huomautus 13 b §:n 2 momentin osalta on aiheellinen, koska direktiivin 3 artiklan 2 kohta mainitsee tutkimustulosten verifiointin yhtenä esimerkkinä, ei ainoana perusteena säilytykselle. **Säännöstä esitetään muutettavaksi täydentävässä hallituksen esityksessä, jolla ehdotetaan lainmuutosehdotuksia muutettavaksi perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 58/2022) huomioon ottaen.** Sen sijaan ei ole perusteltua poistaa kohtaa, joka säättää, että kappaleiden olisi oltava siihen oikeutettujen saatavilla, sillä tämä vaatimus johtuu suoraan direktiivistä.

Muun muassa CSC. myös kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esitysluonnoksessa ollut kohta "ei saa estää tai rajoittaa" on muutettu muotoon "ei saa estää sopimuksella". Direktiivin mukaan poikkeussääntö, joka mahdollistaa tiedonlouhinnan tieteellistä tutkimusta varten on pakollinen. Näin ollen tiedonlouhintaa tieteellistä tutkimusta varten ei saa estää teknisellä toimenpiteellä tai sopimuksella. Tähän liittyen hallituksen esityksessä 50 c § todetaan seuraavaa: "Sillä, jolla on laillisesti hallussaan tai saatavillaan tehokkaalla teknisellä toimenpiteellä suojattu teos ja jolla on 13 b §:n nojalla oikeus käyttää teosta, tulee olla mahdollisuus käyttää teosta siltä osin kuin se on tarpeen mainitussa lainkohdassa säädetyn tekijänoikeuden rajoituksen hyödyntämiseksi". Jotta 50 c §:n tarkoittama rajoitussäännös olisi 13 b §:ssä pitäisi 13 b §:n sanamuodon olla 27.9.2021 lausuntokierroksella olleen sanamuodon mukainen. 27.9.2021 lausuntokierroksella ollut sanamuoto oli seuraava: "Tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaa tiedonlouhintaa tai tiedonlouhintaa varten tapahtuvaa kappaleen valmistamista ei saa estää tai rajoittaa". CSC täten ehdottaa, että "ei saa estää sopimuksella" muutetaan takaisin muotoon "ei saa estää tai rajoittaa". Tutkimustulosten saatavuutta ei saisi rajata liiaksi.

Professoriliitto katsoo, että hallituksen esitys on tasapainottunut ja selkeytynyt lausuntokierroksen jälkeen. 13 b § viimeinen virke tulisi vähemmän sopimusvapautta rajoittavana muuttaa muotoon: ”Sopimusehto ei ole sitova siltä osin, kuin siinä rajoitetaan tässä pykälässä sallittua kappaleiden valmistamista ja säilyttämistä”

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen sivulla 79 todetaan ehdotetun säännöksen perusteluissa:

”Siitä, mitä 2 momentissa on säädetty kappaleiden valmistamisesta tiedonlouhintaa varten, ei voida poiketa sopimuksella. Tämän vuoksi sopimusehto, joka rajoittaa kappaleiden valmistamista tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten, olisi täytäntöönpanokelvoton. Myöskään tekninen suoja-keino, jolla tekijä rajoittaa tai estää kappaleiden valmistamista, ei saisi direktiivin 7 artiklan mukaista oikeudellista suojaa.

Direktiivin vaatimukset menevät kuitenkin tätäkin pidemmälle. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenhaltijoiden on voitava soveltaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan niiden verkkojen ja tietokantojen turvallisuus ja eheys, joissa teoksia ja muuta suojattua aineistoa säilytetään. Tällaiset toimenpiteet eivät kuitenkaan saisi ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.”

Sopimusrajoituksella on pyritty tasapainottamaan kaikkien eri osapuolten edut ja oikeudet, joten opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei muutokseen ole tarvetta.

Täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälän 3 momenttiin lisättäväksi ”ei voida poiketa sopimuksella **eikä sitä voida estää teknisin keinoin**”. Lisäyksellä selvennetään, etteivät oikeudenhaltijan tekniset keinot saa estää tekstin- ja tiedonlouhintaa tieteelliseen tutkimukseen.

Sivista - Sivistystyönantajat ry, Unifi, Arene, AMKIT

Tutkimusverkostot

Lain pohjaksi tulisi ottaa lausuntokierroksella ollut esitysluonnos, 29.10.2021 annettu luonnos (VN/2245/2020) vastasi tieteellisen tutkimuksen ja opetuksen esteisiin ja haasteisiin paremmin kuin hallituksen esitys. Tiedonlouhintaa koskevaa 13 b pykälää on muokattava siten, että se yksiselitteisesti mahdollistaa tiedonlouhinnan tieteellisen tutkimuksen tekemiseksi. Tiedonlouhinta on rajattu tutkimusorganisaatioille ja kulttuuriperintölaitoksille. Tutkimusta tehdään paljon verkostoissa, joissa voi olla mukana edustajia esimerkiksi yrityksistä ja järjestöistä niin kotimaasta kuin ulkomailta. Se, miten lakiesitys suhtautuu tiedonlouhinnan hyödyntämiseen tällaisissa tutkimusverkostoissa, jää epäselväksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivin johtolause 11 lähtökohtaisesti auttaa lausunnossa mainitun kaltaisessa tilanteessa tulkin-taa: ”tutkimusorganisaatioiden olisi myös oltava oikeutettuja tällaiseen poikkeukseen silloin, kun nii-den tutkimustoimintaa harjoitetaan julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuden puitteissa.” Ehdotettu 13 b §:n 2 momentti mahdollistaa yksiselitteisesti mainittujen instituutioiden toimesta tapahtuvan tiedonlouhinnan tieteellistä tutkimusta varten. Ainoa velvoite on, että kappaleet ovat asianmukaisesti vain tieteelliseen tutkimukseen oikeutettujen saatavilla.

Tutkimusverkostoissa tehty tieteellinen tutkimus voi tapahtua direktiivissä tarkoitetulla tavalla *”tutkimusorganisaatiossa tai kulttuuriperintölaitoksessa”* tai muulla tavalla, sillä verkostollisen tutkimuksen tosiasiallinen järjestäminen voi tapahtua monin eri tavoin. Kaikkea verkostotutkimusta ei voida pitää tutkimusorganisaatiossa tai kulttuuriperintölaitoksessa tapahtuvana. Kuten lain soveltamisessa yleensäkin, jotkut epäselvät tai rajatapaukset joudutaan ratkomaan tapauskohtaisesti, kun osa on taas alun alkaen hyvin selkeitä kyllä tai ei -tapauksia.

Direktiivissä puhutaan *”tutkimusorganisaatioista”*. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on kannustettava oikeudenhaltijoita sekä tutkimusorganisaatioita ja kulttuuriperintölaitoksia määrittelemään 2 kohdassa tarkoitetun velvoitteen ja 3 kohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden soveltamista koskevia yhteisesti sovittuja parhaita käytäntöjä. Hyviä käytäntöjä tarvitaan saataviin varmistamisen riittävän laajalle (kuitenkin rajatulle) määrälle ja tähän on viitattu myös pykälän perusteluissa. **Tarvetta muutokselle ei opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan ole.**

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Unifi

Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että oikeuksien pidättäminen voi tapahtua koneluettavilla keinoilla, mukaan lukien metatiedot ja verkkosivuston tai palvelun ehdot. Oikeuksien pidättäminen tulisi voida toteuttaa joustavasti ja helposti tekijän tai oikeudenhaltijan parhaaksi katsomalla tavalla, jotta tekijällä on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää oikeutta. Perustelujen valossa jää osittain epäselväksi, kuinka tekijä pystyy käytännössä oikeuttaan käyttämään. Tätä olisi syytä analysoida perusteluissa tarkemmin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Täydentävässä hallituksen esityksessä pykälän ehdotetussa sanamuodossa todetaan, että oikeuksien pidättämisen täytyy tapahtua nimenomaisesti. Hallituksen esityksen 43/2022 14 a §:n säädöskohteisissa perusteluissa sivulla 78 todetaan: *”Oikeuden pidätyksen tulee direktiivin mukaan tapahtua nimenomaisesti ja asianmukaisella tavalla. Käytännössä kysymys voi olla sisältöpalvelun tilausehtoihin sisältyvästä ehdosta tai koneluettavassa muodossa olevasta ehdosta. Direktiivin 18 johdantokappaleen mukaan, kun sisältö on saatettu yleisön saataviin verkossa, asianmukaiseksi olisi katsottava kyseisten oikeuksien pidättäminen ainoastaan koneluettavilla keinoilla, mukaan lukien metatiedot ja verkkosivuston tai palvelun ehdot.”*

Kyse on sähköisistä oikeuksien hallinnointitiedoista, joista säädetään voimassa olevan TekL 50 d §:ssä. Tässä pykälässä tarkoitettuina oikeuksien hallinnointitietoina pidetään tietoja, jotka tekijä tai joku muu hänen puolestaan tai luvallaan on teokseen asettanut. Näin ollen oikeuksien pidättämisen voi suorittaa tekijä itse tai joku muu tämän puolesta tai luvalla. Ilman tekijän suostumusta ei oikeuksien pidättäminen ole mahdollista. Tämä merkitsee sitä, että asiasta on nimenomaisesti sovittava kustannussopimuksessa. Oikeuksien pidättäminen voi koskea vain muuta kuin 13 b §:n 2 momentissa tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaa tekstin- ja tiedonlouhintaa. Käytetty termi kattaa myös tilanteet, joissa tekijä käyttää oikeuksienpidätysoikeuttaan. Tämän oikeudenpidätyksen tulisi olla verkkoympäristössä koneen luettavissa siten kuin direktiivin johdantokappaleessa todetaan. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei ole tarvetta muuttaa pykälän sanamuotoa.**

Nykyisen tekijänoikeuslain 11 §:n 5 momentin laillisen pääsyn edellytyksen soveltuminen olisi ongelmallista, koska DSM-direktiivissä laillisen pääsyn sisältöä ei määritellä direktiivin 14 perustelukohtaa tarkemmin. On todennäköistä, että EU:n tuomioistuin käyttää edellä siteerattua perustelukohtaa määritelmässään ja päätyy siihen, että kyseessä on unionioikeudellinen käsite, jota jäsenvaltiot eivät saa soveltaa EU:n tuomioistuimen tuomiosta poikkeavalla tavalla. On todennäköistä, että 11 § 5 momentissa mainitut seikat eivät ole yhdenmukaisia pääsyn laillisuuden kriteerin kanssa siten kuin sitä luonnehditaan em. DSM-direktiivin 14. perustelukohdassa ja EU:n tuomioistuimen tulevassa oikeuskäytännössä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja viittaa TekL 11 §:n 5 momentin **laillista lähdettä** koskevaan säännökseen eikä lailliseen pääsyyn, josta direktiivi säättää. Laillisen lähteen vaatimus on pääsääntö, josta poiketaan tiettyjen kirjasto-, arkisto- ja museokäyttöjen varmistamiseksi 5 momentissa. Tekstin- ja tiedonlouhintaa sääntelee direktiivi, eikä siihen soveltu poikkeus pääsäännöstä. Oletamus mahdollisen tulevan EU-oikeuden tulkinnasta kansallisesta oikeudesta poikkeavana on myös ennenaikainen. Poikkeavan tulkinnan mahdollisesti toteutuessa EU:n vakiintuneiden oikeusperiaatteiden mukaan kansallista oikeutta olisi tulkittava EU-oikeuden kanssa yhteneväisesti ja tällöin tämä koskisi myös 11 §:ää. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei ole tarvetta muuttaa hallituksen esitystä.**

Teknologiaateollisuus

Teknologiaateollisuus haluaa, että pykälän sanamuoto **muutetaan vastaamaan aiempaa hallituksen esitysluonnosta**, koska säännösteksti on muutettu sanamuodoltaan vaikeaselkoisempaan ja tekoälyn kehittämisen kannalta rajoittavampaan suuntaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

13 b § sai muotonsa alkuperäisessä hallituksen esityksessä runsaan lausunto- ja kuulemistilaisuuksien palautteen jälkeen tapahtuneen jatkovalmistelun seurauksena. Myös direktiivi jaottelee edellytykset ja sallitut toimet erikseen tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaan tiedonlouhintaan ja muuhun tiedonlouhintaan.

Rajoitussäännöksen merkitys on tuotu esiin viittaamalla tekijänoikeuslain 50 c §:ssä 13 b §:ään, joka koskee teknisin suojakeinoin suojattua sisältöä ja sen käytön sallittavuutta tästä suojauksesta riippumatta. Esityksen tavoite on noudattaa direktiivin edellytystä, joka lausuntopyynnössä tuodaan esiin.

Tavoite ei ole ollut sallia, että tiedonlouhintaa voisi teknisin keinoin rajoittaa. **Täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 313/2022) esitetään selvennystä tältä osin lisäämällä 2 momentin loppuun virke: ”...ei voida poiketa sopimuksella, eikä sitä voida estää teknisin keinoin.”**

Joka tapauksessa pidämme tarpeellisena että hallituksen esityksessä ehdotettua 13 b §:ää muutetaan siten, että **siitä poistetaan tarpeettomat viittaukset lailliseen pääsyyn teokseen**, koska siitä on jo säädetty tekijänoikeuslain 11 §:ssä ja **toisen momentin rajoittava lause tutkimusorganisaatioista ja kulttuuriperintölaitoksista poistetaan** ja kirjoitetaan momentti uudelleen siten, että momenttia sovelletaan kaikkeen tieteelliseen tutkimukseen. Tämä on tarpeen, koska tekoälyä tutkitaan usein tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyönä, koska tutkimuslaitoksille ei kerry tyypillisesti riittävästi tutkimustyössä tarvittavaa dataa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivin 3 artikla velvoittaa säätämään tekijänoikeuden rajoituksesta tekstin- ja tiedonlouhinnasta tieteellistä tutkimusta varten, jota tutkimusorganisaatiot ja kulttuuriperintölaitokset toteuttavat. Hallituksen esitys seuraa direktiivin jaottelua, joka on jäsenvaltioita velvoittava lainsäädännön kansallisessa voimaan saattamisessa.

Myös laillinen pääsy on direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukainen nimenomainen edellytys. Vaikka rajoitussäännösten soveltamiseksi on kansallisesti edellytetty, että se tapahtuu ”laillisesta lähteestä”, on ”laillisen pääsyn” edellytys säädetty suoraan pykälän sanamuotoon silloin, kun on haluttu noudattaa tarkoin direktiivin sanamuotoa. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei ole tarvetta muutokselle.**

14 § Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

- 14 a § Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen

(64 c § Opetuskäyttöä koskevien säännösten alueellinen soveltaminen)

Kuntaliitto, Tietokirjailijat

Kannattavat ehdotettuja laajennuksia teosten käyttöön opetustoiminnassa. Sopimuslisenssijärjestelmän säilyttäminen ensisijaisena ratkaisuna turvaa tekijöille kohtuullisen korvauksen teoksen käytöstä ja varmistaa samalla opettajille ja tutkijoille mahdollisuuden käyttää teoksia. Kuntaliitto pitää tärkeänä kuitenkin nykyisen kaltaisen keskitetyn lupajärjestelmän säilyttämistä, jossa luvat teosten käyttöön sovitaan keskitetysti valti-onhallinnon ja tekijänoikeusjärjestöjen kesken.

Suomen musiikintekijät ry, Sanasto, SKTL

Hallituksen esityksessä sopimuslisenssi on ensisijainen ratkaisu. Tämä on hyvä ja tasapainoinen ratkaisu kaikkien osapuolien – niin käyttäjien (opettajien ja tutkijoiden) kuin oikeudenhaltijoiden kannalta. Sopimuslisenssijärjestelyn säilyttäminen ensisijaisena on kaikkia osapuolia parhaiten palveleva sekä tasapainoinen ratkaisu, jolla varmistetaan sekä teosten käyttäjien eli opettajien ja tutkijoiden oikeusturva sekä tekijöiden sopimusvapaus ja oikeus kohtuulliseen korvaukseen teosten käytöstä.

DSM-direktiivin voimaansaattaminen tulee toteuttaa hallituksen esityksen mukaisesti.

Suomen kustannusyhdistys

Tekijänoikeudella suojatun aineiston käyttöä opetuksessa koskevat ehdotetut pykälät (14 ja 14 a) onnistuvat yhdistämään direktiivin vaatimukset meillä hyväksi havaittuun, vakiintuneeseen sopimuslisenssijärjestelmään. Käyttäjä, useimmiten opettaja, saa selvän tiedon siitä, miten aineisto on käytettävissä opetuksessa ja samalla säilyy oikeudenhaltijoiden oikeus saada työstään oikeasuuruinen korvaus. Suomen Kustannusyhdistys kannattaa alkuperäisessä hallituksen esityksessä ehdotettuja 14 §:ää ja 14 a §:ää Uudessa 9.1.2022

lausunnossaan, Suomen Kustannusyhdistys vastustaa täydentävässä esityksessä ehdotettuja muutoksia, kts. täydentävää hallituksen esitystä koskeva liite.

Suomen Kustannusyhdistys näkee erinomaisena, että hallituksen esitys tunnustaa nykyisen sopimuslisenssi-järjestelmän toimivuuden ja kehityskelpoisuuden sekä sen mahdollistaman tasapainon sekundääri- ja primäärimarkkinoiden välillä.

Opetuksen havainnollistaminen toteutetaan hallituksen esityksessä DSM-direktiivin hengen ja edellytysten mukaisesti. Direktiivin tarkoitus on, etteivät tekijänoikeudet muodostu tekniseksi esteeksi, kun tiedon välittymistä opetuksessa tuetaan havainnollistavalla materiaalilla. Kyseessä voi olla esimerkiksi jonkin eläimen kuvan tai videon näyttäminen julkaistusta teoksesta. Esityksen 14 a § paikkaa sen nykylainsäädännössä olleen rajallisen katvealueen, johon kustantajien suora lisensointi tai sopimuslisenssi eivät ole yltäneet. Nyt luotu uusi pakkolisenssi kattaa ne tilanteet, jolloin opettajalle ei ole tarjolla muuta laillista käyttö lupaa tarpeeseensa.

On kiitettävää, että hallituksen esityksessä nimenomaisesti rajataan pakkolisenssin käyttötarkoitusta sekä henkilöpiiriä. Samoin on hyvä, että soveltamisalan ulkopuolelle suljetaan nuotit ja koulutusmarkkinoille tarkoitetut tuotteet. Niiden osalta lisensejä on markkinoilla varmasti tarjolla kouluille. Lisäksi nuottien ja koulutusmarkkinoille tarkoitettujen tuotteiden, kuten oppimateriaalien, markkinat ovat hyvin alttiita häiriötekijöille.

Aikakausmedia

Pakkolisenssimahdollisuus otettava käyttöön, kuten hallitus esittää, vain niissä käyttötilanteissa, joissa opetuksen järjestäjien oikeutettuja intressejä ei voida toteuttaa sen enempää suoran sopimisen kuin sopimuslisenssinkään kautta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Tämä on hallituksen esityksen lähtökohta, eli sopimuslisenssi edellä. Pakkolisenssi tarkoittaa rajoitussäännökseen perustuvaa käyttöä, josta on säädetty oikeus korvaukseen tekijälle. Suoran sopimisen piiriin kuuluvat koulutusmarkkinoille tarkoitetut sisällöt ja nuotit. Mikäli lisensejä ei ole saatavissa, saa teosta käyttää opetuksen havainnollistamiseen 14 a §:n nojalla.

Säännöstä esitetään muutettavaksi täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 313/2022), jossa ehdotetaan muutoksia alkuperäiseen ehdotukseen perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 58/2022) huomioon ottaen. Kts. tarkemmin 14 a §:n muutokset, joissa poistetaan rajoitussäännöksestä ensinnäkin viittaus koulutusmarkkinoille tarkoitettuihin teoksiin ja nuotteihin, koska direktiivin tavoite ei muutoin toteudu. Toiseksi ehdotetaan poistettavaksi tekijän korvausoikeus, sillä direktiivi ei edellytä korvausta direktiivin tarkoittamasta opetuksen havainnollistamista tarkoittavasta käytöstä. Kun tekijöillä on mahdollisuus saada korvausta jo sopimuksen kautta, ei sitä sen vuoksi ole tarpeen säätää erikseen rajoituksen osalta, joka soveltuu vain, ellei sopimusta ole.

Cupore

Cupore pitää hyvänä, että ehdotettu 14 a §...vähentää oikeudellista epävarmuutta. Lainmuutos helpottaisi opettajien työtä, sillä heidän ei tarvitsisi enää tarkistaa, onko teosta lupa käyttää opetustarkoituksessa. Cuporen tutkimuksessa todettiin, että aineistojen opetuskäyttöön liittyy yleistä epätietoisuutta erityisesti uusilla teknologian uusilla, teknologisen kehityksen myötä kehittyneillä alueilla Hallituksen esityksessä ehdotettu ratkaisu perustuu pakkolisenssiin, joka täydentää olemassa olevaa sopimuslissenssisäännöstä.

Ehdotetun 14 a § mukaisen ratkaisun haittapuolena on, että valtion budjetissa pakkolisenssiin perustuvalle korvaukselle osoitettu määrä saattaa vaihdella ajan myötä. Jos valtion budjetissa korvaukselle osoitettu määrä on huomattavasti pienempi kuin sopimuslissenssijärjestelmään perustuva korvaus, se voi luoda epätasa-arvoisen tilanteen eri järjestelyihin perustuvia korvauksia saavien tekijöiden välillä.

Ehdotuksessa myös selvennetään, että teoksesta voidaan käyttää eri suuruisia osia asiayhteydestä ja käyttötilanteesta riippuen. Lisäksi selvennetään, että oppilaat ja opiskelijat saavat valmistaa kappaleita teoksesta myös oman opiskelunsa yhteydessä. Avoimeksi jää vielä kysymys, salliiko teoksen käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen teoksen muuntelun ja yhdistämisen.

Lakiehdotuksessa myös selvennetään, että säännöstä ei sovelleta opettajien omaa opetustaan varten valmistamaan aineistoon. Kuitenkin Cuporen tutkimuksessa havaittiin, että esimerkiksi opettajien itsensä tekemän opetusmateriaalin jakamiseen tarvitaan läpinäkyviä menettelyjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja nostaa esiin hyviä huomioita direktiiviin perustuvasta ratkaisusta. Budjettirahoitus on ainoa vaihtoehto, jos korvausoikeus halutaan varmistaa, sillä direktiivin mukaan oppilaitoksia ei saisi rasittaa opetuksen havainnollistamiseksi käytettävien teosten raportoinnilla. On todettava teosten muuntelua ja yhdistelyä koskien, että direktiivissä tarkoitettu käyttö on suunniteltu opetuksen näkökulman toteutumisen kannalta, joten myös tällaisten käyttöjen tulisi olla mahdollista, vaikka niitä ei erikseen olekaan direktiivissä mainittu. On tärkeää, että opetuksen vapautta suojellaan säännösten soveltamisessa. Tämä tarkoittaa samalla sitä, että rajoitussäännösten soveltamisessa käytössä ollut suppean tulkinnan periaate tekijän hyväksi näyttäisi väistävän. Rajoitussäännöksellä ei muuteta sitä lähtökohtaa, jonka mukaan opettajien itsensä tekemien aineistojen käyttö tapahtuu sopimalla. **Täydentävässä hallituksen esityksessä tekijän korvausoikeus ehdotetaan poistettavaksi, joten säännös muuttuu pakkolisenssistä täydeksi rajoitussäännökseksi.**

Professori Mylly, Suomen Musiikkikustantajat ry

Ehdotettu 14 ja 14 a § mukainen, ensisijaisesti sopimuslissenssiin perustuva järjestelmä on merkittävästi opetustoimintaa ja opetuksen vapautta rajoittavampi. Se johtaa tarpeeseen selvittää opetuksessa jopa yksittäisten teosten osalta, kuuluvatko ne jonkin olemassa olevan sopimuslissenssin piiriin ja millä ehdoilla tällainen lisenssi olisi saatavilla. Lisäksi ehdotetussa 14 a §:n 1 momentissa todetaan, että: *”Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske nuotteja eikä koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia.”* Toisin sanoen varsinainen opetustoimintaa koskeva poikkeus tai rajoitus ei koskisi näitä teostyyppejä lainkaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivin 5 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että sen kohdan nojalla hyväksyttyä poikkeusta tai rajoitusta ei sovelleta tai sitä ei sovelleta suhteessa tiettyihin käyttötarkoituksiin taikka

tietyntyyppisiin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon, *kuten ensisijaisesti koulutusmarkkinoille tarkoitettuun materiaaliin tai nuotteihin*, siltä osin kuin markkinoilla on helposti saatavilla soveltuvia lisensejä, joilla annetaan lupa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin ja jotka kattavat oppilaitosten tarpeet ja erityispiirteet.

Tähänkin asti opetustoiminnan sopimuslissensijärjestelyt ovat kattaneet koulutusmarkkinoille tarkoitettujen teosten ja nuottien käytön. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 80 todetaan: *”Opetustoimintaa koskeva sopimuslissensijärjestelmä on ollut Suomessa käytössä yli 40 vuotta ja siitä on jatkuvasti ja systemaattisesti tiedotettu erityisesti sopimuslissensioorganisaatioiden toimesta. Opetustoimintaan liittyvät tekijänoikeusasiat ja muun muassa käyttö lupien ehtoja koskevat kysymykset on sisällytetty opettajankoulutuslaitosten opetussuunnitelmiin. Lisäksi sopimuslissensioorganisaatiot tarjoavat vuosittain koulutusta tekijänoikeusasioista myös oppilaitostasolla. Käyttö lupien saatavuus on siten oppilaitoksille yleisesti tiedossa.”* Esimerkiksi Pohjoismaista Ruotsissa on käytössä vastaavan kaltainen järjestely.

Hallituksen esityksen lähtökohtana oleva sopimuslissenssi ensin –periaate on direktiivin mahdollistama tapa saattaa direktiivin 5 artikla kansallisesti voimaan. Vastuu siitä, että tieto sovituista käyttöoikeuksista on opettajien saatavilla, *on järjestöllä ja oikeudenhaltijoilla, ei oppilaitoksella*. Sopimuslissenssillä voidaan sopia myös opetuksen havainnollistamista laajemmista oikeuksista, mutta direktiivin mukaan sopimuksen on sallittava vähintään teoksen käyttäminen opetuksen havainnollistamiseksi.

Säännöstä esitetään muutettavaksi täydentävässä hallituksen esityksessä perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 58/2022) huomioon ottaen niin, että se koskee myös *nuotteja ja koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia*. Lisäksi ehdotetaan, että oikeutta korvaukseen rajoitussäännöksen mukaisesta käytöstä ei olisi. Teoksen käyttäminen opetuksen havainnollistamiseksi tulisi direktiivin mukaan olla mahdollista, lähtökohtaisesti sopimukseen perustuen, mutta ellei sellaista ole, rajoitukseen perustuen. Yksikään direktiivin ehtojen mukainen teoksen käyttö opetuksen havainnollistamiseksi ei tulisi *”pudota väliin”*, vaan sen pitäisi olla sallittua direktiivin tavoitteiden mukaisesti. Tällä muutoksella tasapainotetaan sääntelyä paremmin opetuksen intressejä vastaavaksi.

Arene

Lakiehdotuksen (HE 43/2022) 14 a § mukainen korvausvelvollisuus materiaalien käytöstä opetustarkoitukseen kuuluisi jatkossa valtiolle. Asia tulisi kirjata perusteltutekstin lisäksi varsinaiseen pykälään. Uudessa 8.12.2022 päivätyssä lausunnossaan Arene toteaa, että *”Korkeakoulussa materiaalin käyttö ei ole vain opetuksen havainnollistamista, vaan olennainen osa opiskelua ja oppimista aikaan, paikkaan ja oppimisalustaan sitomatta. Tällaisen käytön tulisi olla automaattisesti mahdollista ja lisensoitua OKM:n toimesta ilman erillisiä käyttöön liittyviä raportointivelvoitteita. Yksittäisten korkeakoulutoimijoiden neuvotteluedellytykset sopimuslissensioinneissa ovat merkittävästi heikommalla kuin OKM:llä. Arene katsoo, että Suomi voisi siirtyä Norjassa käytössä olevaan tekijänoikeuksien tulkintamalliin, jossa opetustoiminta katsotaan yksityiseksi esittämiseksi, jolloin siitä ei tarvitse maksaa erikseen.”*

Musiikkikustantajat

Tämän vuoksi esitämme, että sivistysvaliokunta kirjaisi mietintöönsä, että ko. korvauksien osalta valtion budjettiin sisältyvää määrärahaa tulisi nostaa merkittävästi eli Kopiosto ry:n esittämällä 3,3 miljoonalla eurolla. Tätä seikkaa on korostanut myös valtiovarainvaliokunta vuosien 2021 ja 2022 budjettien käsittelyn yhteydessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksessä saatetaan kansallisesti voimaan direktiivit (EU) 2019/789 ja (EU) 2019/790. Direktiivi ei ota kantaa sopimusalustuksen perusteella tekijöille maksettavien korvausten suuruuteen. Se ei säädä oikeudesta korvaukseen vaan jättää kansallisella tasolla arvioitavaksi, tulisiko rajoitukseen perustuvasta käytöstä suorittaa tekijälle korvaus.

Hallituksen esityksessä todetaan, että Opetushallituksen käytettävissä olevat varat ovat 15 miljoonan euron tasolla. TekL 14 a §:n mukaista korvausta varten ei ole esitetty talousarvioon korotuksia asian edellyttäessä direktiivin valossa tarkempia selvityksiä. Korvausten taso ei kuulu direktiivin piiriin. Kustannus ei voi kuitenkaan direktiivin mukaisesti tulla oppilaitosten maksettavaksi. Tätä on myös selvennetty perusteluissa. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että kustannus korvausoikeuden toteuttamisesta menisi valtion varoista. Budjetissa ei ole kuitenkaan vielä varattu korvausta varten varoja, koska kokemusta siitä, minkälaista korvausta vaadittaisiin muiden kuin sopimukseen perustuvan käytön osalta, ei ollut tiedossa.

Säännöstä esitetään muutettavaksi täydentävässä hallituksen esityksessä HE 313/2022 vp., jolla ehdotetaan lainmuutosehdotuksia muutettavaksi perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 58/2022) huomioon ottaen. Säännöksestä ehdotetaan poistettavaksi viittaus nuotteihin ja koulutusmateriaaleihin ja tekijän korvausoikeuteen.

Tekijänoikeusjärjestö Kopiosto ry

Kopiosto tiedottaa opetuksen käyttöluvista opettajille säännöllisesti erilaisilla tiedotuskampanjoilla sekä kouluttamalla. Koulutuksia järjestetään sekä lähikoulutuksena että etäyhteyksin vuosittain lähes 100 ja ne tavoittavat vuosittain yli 5 000 opettajaa. Oppilaitosten käyttöluvia ja tekijänoikeuksia koskevaa koulutus- ja tiedotustoimintaa tehdään yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Kopiosto myös ylläpitää maksutonta Kopiraatti-verkkopalvelua (www.kopiraatti.fi), jossa on opettajille ja oppijoille tietoa tekijänoikeuksista, opetuksen käyttöluvista sekä pelillistä ja muuta opetusmateriaalia tekijänoikeustaitojen oppimiseen ja opettamiseen. Kopiraatti on tehty yhteistyössä Opetushallituksen, opetus- ja kulttuuriministeriön ja OAJ:n kanssa. Lainmuutoksen jälkeen tiedottamista ja kouluttamista tullaan tehostamaan ja lisäämään, jotta opettajilla on selkeä tieto ja ymmärrys, mitä käyttöluvia opetukseen on saatavilla ja mitä nämä luvat kattavat ja milloin käyttö on opetuksen havainnollistamiseen mahdollista uuden TekL 14 a §:n rajoitussäännöksen perusteella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Koulutusta ja tiedotusta olisi lisättävä opettajille, mitä on jo tehty, mutta mukaan kehitystyöhön olisi otettava erityisesti niitä oppilaitoksia, jotka joutuvat itsenäisesti neuvottelemaan teosten käytöstä opetustoimintaa varten. Keskeistä on, että tiedot näistä luvista ja

niiden ehdoista ovat direktiivin tarkoittamalla tavalla helposti saatavilla ja että ne kattavat oppilaitosten tarpeet. Muussa tapauksessa teoksen käyttö opetuksen havainnollistamiseksi olisi mahdollista rajoitussäännöksen nojalla.

OAJ, Tieteentekijät, Suomen konservatorioliitto ja Suomen musiikkioppilaitosten liitto, Professoriiliitto

TekL 14 a §:n ”koulutusmarkkinoille suunnatun teoksen” käsitettä ei ole esitöissä pohdittu tai määritelty juurikaan.

OAJ: siksi sanamuoto tulisi muuttaa muotoon: ”Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske nuotteja eikä koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia eikä opettajien itse tekemää oppimateriaalia”.

Opetushallitus: Koulutusmarkkinoille suunnatun teoksen käsitteen tulkinnan selkeyttämiseksi säännöksessä voitaisiin käyttää muotoilua ”oppimateriaali ja muu koulutusmarkkinoille suunnattu teos.” TekL 14 a §:n 1 momentissa sanamuoto ”ei koske koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia” korvataan paremmin direktiiviä vastaavilla ja sanoilla ”ei koske opetukseen tai tutkimukseen tarkoitettuja teoksia.” TekL 14 a § 2 momentissa ehdotetaan oikeutta korvaukseen toisin kuin Ruotsissa. TekL 14a § § 3 momentti tulisi muotoilla: ”Tämän pykälän mukaista oikeutta saattaa teos yleisön saataviin ja valmistaa kappaleita ei saa rajoittaa sopimuksella”

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivin johdantokappaleissa 21 ja 23 käytetään koulutusmarkkinoiden käsitettä, ja samaa termiä on käytetty hallituksen esityksessä, jotta säännöksen soveltamisesta syntyvä oikeus- ja tulkintakäytäntö ei poikkeaisi eurooppalaisesta ja aiheuttaisi potentiaalista ristiriitaa niiden välille vastaisuudessa.

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 84 mainitaan: ”Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että pykälässä säädetystä teoksen saattamisesta yleisön saataviin ja kappaleen valmistamisesta opetuksen havainnollistamista varten ei voida poiketa sopimuksella. Säännöksellä saatetaan voimaan direktiivin 7 artiklan 1 kohta, jonka mukaan ”säädettyjen poikkeusten vastaiset sopimusehdot ovat täytöntöönpanokelvottomia.” Säännös ei ole maksimiehto, vaan minimiehto, joten sallivampi käyttö on edelleen mahdollinen.

Pykälän 2 momentin osalta samalla sivulla todetaan: ”Pykälän säännökset sallivat julkistetun teoksen käyttämisen opetuksen havainnollistamiseen. Tarkoitus ei ole, että säännöstä sovellettaisiin opettajien omaa opetustaan varten valmistamaan aineistoon. Opettajien tulisi, kuten tähänkin asti, pyytää lupa käyttää toisten opettajien laatimaa aineistoa.”

Opetuskäyttöä ajatellen tulee vielä huomioida jatko samalla sivulla: ”Tekijänoikeuslain 12 §:n mukaan jokainen saa valmistaa julkistetusta teoksesta muutaman kappaleen yksityistä käyttöönsä varten. Siten valmistettua kappaletta ei ole lupa käyttää muuhun tarkoitukseen. Nyt ehdotetulla pykälällä ei puututa yksityiseen käyttöön. Koulujen oppilaat ja oppilaitosten opiskelijat saavat valmistaa kappaleita teoksesta myös oman opiskelunsa yhteydessä.” **Syytä tältä osin muuttaa 2 tai 3 momentin sanamuotoa ei ole.**

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 82 todetaan: *”Direktiivi mahdollistaa koulutusmarkkinoille suunnatun materiaalin ja nuottien sulkemisen rajoitussäännöksen ulkopuolelle. Pykälän 1 momentin 2 virkkeessä säädetään tämän mukaisesti, että rajoitussäännös ei koski nuotteja eikä koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia”.* Täydentävässä hallituksen esityksessä (HE 313/2022) ehdotetaan toisenlaista ratkaisua, sillä direktiivin tavoitteen on kuitenkin toteuduttava. Kyseinen direktiivin 5 artiklan 2 kohta koskee vain tilannetta, jossa lakiin säädetään pelkkä rajoitus tekijän yksinoikeuteen. Kun koulutusmarkkinoille suunnattujen teosten osalta lähtökohta on sopiminen, voidaan niitä koskeva rajoitus poistaa sopimista täydentävästä rajoitussäännöksestä.

14 a §:ää esitetään muutettavaksi täydentävässä hallituksen esityksessä, jolla ehdotetaan muutoksia alkuperäiseen hallituksen esitykseen perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 58/2022) huomioon ottaen.

Sivista

Opetuksen havainnollistamista koskevassa 14 a pykälässä olisi palattava HE-luonnoksen muotoiluun koska esitysluonnos otti opetuksen ja tutkimuksen tarpeet varsinaista esitystä paremmin huomioon. Muun muassa tieteellisten julkaisujen rinnakkaistallennusoikeuden salliminen on tarpeen ottaa mukaan lakiin jo tässä vaiheessa. Tekijänoikeuslaissa tulisi selkeämmin huomioida työnantajan normaalin toiminnan mukainen käyttöoikeus. Lakiehdotuksen perusteluista tulisi poistaa sivulla 81 oleva maininta ”Tarkoitus ei ole, että rajoitussäännöksellä muutettaisiin vakiintunutta käytäntöä pyytää lupa opettajien itse tekemän materiaalin käyttöön”, koska tästä voi aiheutua sekaannuksia normaalin käyttösääntöön nähden. Oppilaitosten ja korkeakoulujen näkökulmasta on oleellista, että korvaukset eivät kaadu niiden kustannettavaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Rinnakkaistallennuksesta tai yleisesti työnantajalle normaalin toiminnan mukaisesta käyttöoikeudesta ei ole säädetty direktiivissä eivätkä ne siten kuulu DSM-direktiivin toimeenpanoon. Opettajien valmistamaa materiaalia koskeva viittaus vastaa vakiintunutta käytäntöä ja siksi se on mainittu vain opettajia koskien, joten sekaantumisvaaraa ei ole.

Tieteentekijät

14 a §:n toisessa momentissa todetaan, että tekijällä on oikeus korvaukseen tässä momentissa tarkoitettusta käytöstä. Säännöksessä tulisi todennäköisesti todeta, että ”tekijällä on oikeus korvaukseen tässä pykälässä tarkoitettusta käytöstä” tai ”ensimmäisessä momentissa tarkoitettusta käytöstä” tai vaihtoehtoisesti rivittää säännös selvyiden vuoksi toisella tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Lausunnonantajan havainto pitää paikkaansa. Ongelma kuitenkin poistuu, kun tekijän korvausoikeus ehdotetaan kokonaan poistettavaksi.

14 a §:ää esitetään muutettavaksi täydentävässä hallituksen esityksessä, jolla ehdotetaan muutoksia alkuperäiseen hallituksen esitykseen perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 58/2022) huomioon ottaen.

Arene

Hallituksen esitys on muuttunut merkittävästi ministeriön lausuntovaiheessa olleesta esityksestä. Esitys on edennyt ammattikorkeakoulujen näkökulmasta huonompaan suuntaan.

Korkeakoulujen opetustoimintaa ei ole huomioitu lakiesityksen vaikutusarvioinnissa kustannusten tai opettajien työtehtävien muutoksia arvioitaessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Vaikutusarvioinnissa on nimenomaan otettu huomioon se, että vaikutukset ovat suuremmat niille oppilaitoksille, jotka joutuvat itse neuvottelemaan oikeuksista teosten käyttämiseksi opetuksessa. Lisäksi on otettu myös direktiivin mukaisesti huomioon, ettei sopimuksesta saa aiheutua hallinnollisia rasitteita, vaan oppilaitoksia tulee tukea jakamalla aktiivisesti tietoa saatavilla olevien lisenssien osalta. Tilanne paranee lainmuutosten myötä myös näiden oppilaitosten osalta, sillä teoksen käyttö opetuksen havainnollistamiseen tulisi aina olla mahdollista joko sopimukseen tai rajoitussääntöön perustuen.

Tekijänoikeuslaissa tulisi selkeämmin huomioida työnantajan normaalin toiminnan mukainen käyttöoikeus työsuhteessa tapahtuvan tekijänoikeudenalaiseen materiaaliin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä on rajattu peruuttamisoikeuden (30 b §) ulkopuolelle työsuhteessa luodut teokset. Sitä laajemmin ei ole voitu ottaa kantaa työsuhdetekijänoikeuteen, johon myöskään direktiivi ei ota kantaa ja josta on muodostunut erittäin sensitiivinen kysymys.

Elokuvateosten käyttöä korkeakouluopetuksessa käsittelevä lakipykälä on ongelmallinen, sillä se tulee olemaan este erityisesti kansainvälisten uusien ja kokeellisten elokuvien käytölle koulutuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kyse on voimassaolevasta sääntelystä, jota ei muuteta hallituksen esityksessä.

Lakiesityksen ei huomioi riittävällä tavalla kirjastotoiminnan digitalisaation aiheuttamia muutoksia sääntelytarpeeseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä on pyritty ottamaan huomioon kaikki direktiivin kannalta relevantit näkökohdat.

Tulevassa tekijänoikeuslain uudistamisen toisessa osassa tulee ottaa huomioon edellä mainitut ongelmat, erityisesti rinnakkaistallennuspykälän säätäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa päätettiin, että ko. kysymys edellyttää syvempää valmistelua ja että se tehdään myöhemmässä vaiheessa direktiivien voimaansaattamisen jälkeen.

16 d § Teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa**Yleisten kirjastojen neuvosto (jäljempänä YKN)**

YKN:n tavoin lausumme kansikuvaan ja takakannen markkinointitekstiin liittyen seuraavaa: Digitalisoituminen on muuttanut kirjallisuuden tarjoamista ja lainaamisen tapoja. Kirjan kansikuvan ja takakannessa olevan markkinointitekstin käyttö kirjastojen digitaalisissa aineistoluetteloissa ja verkkopalveluissa tulisi ottaa tekijänoikeuspoikkeamien piiriin. Kirjojen varaaminen kirjastojen verkkopalveluissa vaatii, että asiakkaan on voitava tarkastella kantta ja takatekstiä samoin kuin fyysisesti kirjastossa asioidessaan. Kirjastoilla tulisi olla oikeus käyttää sähköisissä aineistoluetteloissaan kirjallisuutta vinkkaavissa palveluissaan kirjojen kansikuvia ja takakannen markkinointitekstejä ilman erillisiä lupia tai korvauksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja nostaa esiin yllättävän ongelman. Se olisi opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan otettava käsittelyyn erikseen myöhemmin, sillä hallituksen esitys koskee nyt ainoastaan DSM- ja verkkolähetysdirektiivien edellyttämiä muutoksia.

16 g - j § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa**Suomen Tekijänoikeudellinen yhdistys ry (Liedes)***Kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset*

Kirjastot ja muut kulttuuri-instituutiot eivät omista niiden kokoelmissa olevien teoksien tekijänoikeutta. Tästä syystä niiden on hankittava oikeuksienhaltijoilta lupa digitoida teoksia ja asettaa ne internetin kautta yleisön saataville – osana digitaalisen kirjaston konseptia tai hankkeita. Oikeuksien haltijat, tekijät ja kustantajat, voivat kieltää tai sallia tällaisen toiminnan.

Koko järjestelyn taustana on ajatus, että kirjastoissa ja arkistoissa olevat aineistot ovat osa asianomaisen maan kulttuuriperintöä. Monilla kulttuuriperintölaitoksilla on ajatus siitä, että niillä on julkisen palvelun tehtävä pyrkiä saattamaan kaupasta poistuneita teoksia digitaalisen ympäristön ja verkkojen avulla yleisön saataviin. Unionin tasolla tässä nähdään ainutlaatuinen mahdollisuus saattaa eurooppalaisen yleisön saataville kirjastoissa ja arkistoissa nukkuvia kirjoja, jotka muuten saattaisivat vajota täyteen unohdukseen.

Näiden teosten kaupallinen ja taloudellinen elinkaari on ohi, mutta teokset ovat kulttuurin kantajia. Niiden saatavilla pitämisessä on kysymys myös kulttuurisen moninaisuuden ylläpitämisestä.

Näiden säännösten tarkoitusperät ja tavoitteet toteutuvat vain, jos kulttuuriperintölaitoksilla on halu ja resurssit kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten digitointiin ja saattamiseen mahdollisesti Euroopan laajuisesti tai rajoitetummin yleisön saataviin.

Direktiivin 8 artiklassa on kaksi rajat ylittävän käytön ratkaisua, sopimuslisenssiin pohjautuva käyttö (8 artiklan 1 kohta) ja oikeuksien rajoittamiseen pohjautuva käyttö (8 artiklan 2 kohta):

Sopimuslissenssi (16 g §)

- sopimuslissenssiin pohjautuva käyttö voidaan sallia kulttuuriperintölaitoksessa missä tahansa jäsenvaltiossa,
- se voidaan siis sallia sopimuksella; sopimuksella voidaan käyttöaluetta tarvittaessa rajata, ja
- oikeudellinen vaikutus saavutetaan direktiivin 9 artiklan 1 kohdassa olevalla säännöksellä, joka yksinkertaisesti toteaa, että tällainen vaikutus voi olla.

Oikeuksien rajoitus (16 h §)

- oikeuksien rajoituksen kohdalla puolestaan rajat ylittävä vaikutus saavutetaan oikeudellisella fiktiolla,
- käytön katsotaan siis tapahtuvan siinä ETA-valtiossa, johon käytön toteuttava kulttuuriperintölaitos on sijoittautunut.

16 g § Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen kulttuuriperintölaitoksissa

Arkistoyhdistys ry, Museoliitto ry, Suomen tieteellinen kirjastoseura STKS, YKN, Suomen Akatemia, Yksityiset keskusarkistot ry, CSC, KAM-juridiikkaryhmä, Kansallisgalleria, Kansallinen audiovisuaalinen arkisto KAVI

Arkistoyhdistys katsoo, että kulttuuriperinnön jakamista koskevan oikeuden tulee koskea sekä kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia, että koskaan jakelussa olleita teoksia, viiden vuoden kuluttua niiden valmistumisesta.

Lakiin tulisi lisätä määritelmä: ”kulttuuriperintölaitoksella” tulisi tarkoittaa yleisölle avointa kirjastoa, arkistoa tai elokuva- tai äänitearkistoa”. Pykälästä tulisi poistaa viittaus asetuksella säädettävään laitokseen.

Hallituksen esitysluonnoksen perustelutekstistä ilmenee, että esityksen tavoitteena on tuoda ennakoitavuutta kulttuuriperintöorganisaatioiden toimintaan. Tämä tavoite ei kuitenkaan uuden hallituksen esitysluonnoksen mukaisten pykälien voimaan tullessa toteudu. Suomen akatemia ja CSC esittävät, että lakiin lisätään tutkijoiden oikeus vertaisarvioitujen artikkelien välittömästi ja avoimesti rinnakkaistallentamisesta (joka nyt jätetty HE:n ulkopuolelle).

Ehdotettujen 16 g ja 16 h pykälien sanamuotojen mukaan kulttuuriperintöorganisaatio saisi käyttää kokoelmiinsa sisältyvää kaupallisesta jakelusta poistunutta teosta tai teosta, joka ei ole koskaan ollut kaupallisessa jakelussa, **vasta viiden vuoden kuluttua siitä hetkestä, kun kyseinen teos on sisällytetty kokoelmiin**. Ehdotettua määräaika perustellaan pyrkimyksellä suojata tekijöiden taloudellisia intressejä varmistamalla, ettei kulttuuriperintölaitoksille synny oikeutta käyttää sellaista teosta, jonka kaupallista hyödyntämistä ei ole vielä ehditty aloittaa. Ehdotettu viiden vuoden määräaika siitä hetkestä, kun teos on sisällytetty kulttuuriperintöorganisaation kokoelmiin, on kuitenkin kestoaltaan ylimitoitettu ja määritelmältään epäselvä.

Edellä mainituista syistä johtuen kulttuuriperintöorganisaatiot ehdottavatkin, että kyseiseen 16 h pykälän 4 momenttiin sisältyvät *kaksi virkettä eroteltaisiin omiksi, erillisiksi momenteikseen ja sanamuotoa muutettaisiin, jotta tekijän eliniän kestävää määräaikaa sovellettaisiin ainoastaan sellaisiin ainoisiin teoskappaleisiin, jotka ovat poistuneet kaupallisesta jakelusta.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Kyseinen lausunnonantajan huomio kulttuuriperintölaitoksen määritelmästä sisältyy jo hallituksen esityksen perusteluihin. Pykälät muutetaan, kun tekijänoikeusasetukseen tehdään vastaavat muutokset. Määritelmän ottamista pykälätasolle voidaan arvioida samassa tilanteessa.

Aikaraja on asetettu sitä varten, ettei teoksia saatettaisi yleisön saataviin ilman asianmukaista arviota tekijöiden kannalta. Siltä osin kuin ei ole olemassa edustavaa sopimuslisenssiorganisaatiota, on laitoksen itse arvioitava teoksen luonne ja se, onko tekijä käyttänyt kielto-oikeuttaan, sekä tehtävä asianmukaiset ilmoitukset Euroopan unionin teollisoikeuksien viraston (*European Union Intellectual Property Office, EUIPO*) tietokantaan.

Säännöksen käyttämisen edellyttämän arvioinnin vuoksi opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei viiden vuoden määräaika ole liian pitkä. Se on direktiivin *sallimissa ”tarpeellisuuden ja kohtuullisuuden”* esittämässä rajoissa. Siinä ei pyritä rajaamaan tiettyä sisältöä sääntelyn ulkopuolelle, että direktiivillä säädetyt lisensointimekanismit sekä poikkeus tai rajoitus ovat tosiasiaa saatavilla ja niitä voidaan käytännössä hyödyntää erityyppisissä teoksissa ja muussa suojatussa aineistossa. Määräaikaa ei voida asettaa teoksen *”valmistumisajankohtaan”*, sillä myös se on vaikea määrittää. Julkaisemisajankohta on tekijänoikeudellisesti määriteltävissä, mutta valmistumisajankohta ei.

Kaupallisen jakelun ulkopuolella olevien teosten julkaisu-/valmistumisajankohta on vaikea määrittää. Paras hetki arvioinnille on, kun teos sisällytetään laitoksen kokoelmaan. Hallituksen esityksen mukainen aikaraja edellyttäisi siten kulttuuriperintölaitoksia selventämään kokoelmiin sisällyttämisen ajankohtaa tarkemmaksi. Hallituksen esityksen mukaisen 16 g §:n 4 momentti kuuluu: *”Teokseen, joka ei ole koskaan ollut kaupallisessa jakelussa, 1 momenttia sovelletaan vain, jos siitä vuodesta, jona teos sisällytettiin laitoksen kokoelmaan, on kulunut viisi vuotta. Jos teoksesta on olemassa vain yksi teoskappale, 1 momenttia sovelletaan vasta sen vuoden jälkeen, jona tekijä kuoli.”* **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei pidä ehdotusta jakaa momentin viimeiset kaksi virkettä erillisiksi momenteikseen tarpeellisenä.**

Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry (Kuvasto)

Kuvataiteen teosten osalta on syytä erikseen todeta, että kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskeva sääntely soveltuu niihin huonosti. Kuvataiteen teokset eivät koskaan varsinaisesti poistu kaupallisen jakelun piiristä. Taidemarkkinalla ei ole sellaista tunnistettavaa mekanismia, jolla teos poistuisi kaupallisen hyödyntämisen piiristä eikä kaupallisesta jakelusta poistumiselle kuvataiteen kohdalla ole määriteltävissä yleisiä kriteerejä.

Direktiivi (8 artikla) koskee ainoastaan kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia. Kansallista lakia ei tältä osin voi säätää muihin teoksiin. Näitä kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevia teoksia koskee jatkossakin

Korostamme vielä, että lainsäädäntörakenteen rinnalla on tärkeää varmistaa riittävä rahoitus, jolla teosten käyttö taiteilijoille korvataan. Rahoitus perustuu tällä hetkellä valtaosin opetus- ja kulttuuriministeriön määräämäänsä erillispäätökseen ja on täysin riittämätön korvaamaan käytön taiteilijoille. Kuvasto toivoo, että valtiokunta kirjaa mietintöönsä, että valtion budjettiin sisällytetään jatkossa tekijänoikeuslakiin perustuva kuvataiteen digitaalisen käytön kokoelmakorvaus.

Kun kulttuuriperintölaitos suunnittelee teosten saattamista yleisön saataviin, on sen eroteltava ne teokset, joihin sovelletaan kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa sääntelyä nk. tavallista kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvista teoksista, joihin 16 d §:ää sovelletaan. Niitä koskevasta käytöstä on mahdollista sopia sopimuslisenssillä laajemmin kuin rajoituksen (16 §, 16 a-16 c §) sallimasta käytöstä. Siten uudet 16 g § ja 16 h § ovat erityissäännöksiä suhteessa 16 d §:ään. Moni teoksista voi myös kuulua voimassa olevassa 16 f §:ssä tarkoitettujen orpoteosten käyttämisestä annettujen säännösten piiriin tai niihin sovelletaan esimerkiksi arkistoituja ohjelmia tai lehtijulkaisuja koskevaa sopimuslisenssiä (25 g §).

Sanasto

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantajan huomio pitää paikkaansa pääsääntönä, mutta on edelleen olemassa teoslajeja, myös kirjallisia teoksia, joita mikään tekijänoikeusjärjestö ei edusta direktiivissä tarkoitetulla tavalla t. Järjestön edustavuus on todettava juuri näiden kaupallisesta jake-
lusta poistuneiden teosten osalta, ei nk. tavallisten teosten osalta, joiden tekijät ovat voineet siirtää oikeutensa hallinnoitavaksi järjestölle.

Neogames Finland ry

Neogames pääosin kannattaa esitettyjä muutoksia. Yhä suurempi osa peleistä toimii ainakin osittain verkko-yhteyden yli palvelimilta käsin. Samaan aikaan pelaajien luomien sisältöjen (ns. user generated content) määrä kasvaa peleissä. Jotta lainsäädäntö toisi tarpeellista varmuutta parhaillaan yleistyvien virtuaalisten

maailmojen (esim. metaverse-ilmiö) pitkäaikaissäilytykselle ja yleisön saataville saattamiselle, olisi perusteluissa syytä erikseen mainita, että *“pelien osalta teoksella tai teosjoukolla tarkoitetaan sekä peliä tai virtuaalista maailmaa itsessään että myös käyttäjien sinne luomia sisältöjä.”*

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esitys koskee direktiivien voimaansaattamista, eikä teoksia tai niiden luonnetta erikseen määritellä. Pelien osalta on aina eroteltava ohjelmisto, pelin graafinen ulkoasu, musiikki, videomateriaali sekä käyttäjien luomat sisällöt, joiden kaikkien osalta on arvioitava erikseen teoskynnyksen ylittyminen. Virtuaalisissa maailmoissa teoskynnyksen ylittymiseen vaikuttaa se, minkälaista valinnanvaraa käyttäjälle on annettu. Käytäntöä teoskynnyksen ylittymisestä on kertynyt enemmän muusta kuin käyttäjien luomasta sisällöstä. Teosjoukkojen osalta kyse on direktiivin 38 johdantokappaleen perusteella arkistojen, museoiden ja kirjastojen kokoelmissa olevien teosten kohtelusta yhdenmukaisesti riippumatta siitä, onko kaupallisesta jakelusta poistuminen arvioitu yksittäin kunkin teoksen osalta. Teosjoukkoja koskevaa säännöstä tuskin sovellettaisiin kirjastoissa niin, että käyttäjien luomaa sisältöä pyritäisiin saattamaan yleisön saataviin lausunnonantajan esittämällä tavalla. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso selventämistä tarpeelliseksi.**

Kuvasto, Kopiosto

Esityksen mukaan teosten käyttö on sallittua rajoitussäännöksen nojalla, jos saatavilla ei ole TekL 16 g §:n mukaista käyttö lupaa tai lisensoitavaan aineistoon sisältyy suuressa määrin teoksia, joiden yhteishallinnointiorganisaatio ei ole riittävän edustava. Yleisissä perusteluissa todetaan, että rajoitusta sovelletaan niissä tapauksissa, kun ei ole edustavaa yhteishallinnointiorganisaatiota. Lakitekstissä edellytys kuitenkin on, että rajoitus soveltuu jos 16 g §:n mukaista käyttö lupaa ei ole saatavilla. Myös yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan vain siihen, että rajoitusta sovelletaan, jos ei ole mahdollista tukeutua 16 g §:n sopimuslissenssisäännökseen. *Olisi selkeämpää, että lakitekstissä todetaan, että rajoitussäännöstä sovelletaan, jos edustava järjestö ei ole 16 g §:n soveltamisalalla.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Säännösehdotus kattaa tilanteet, joissa ei ole olemassa edustavaa järjestöä, joissa järjestö eri syistä ei ole halukas myöntämään lupaa teoksen käyttöön tai joissa tekijä on kieltänyt teoksensa käytön sallimisen sopimuslissenssillä.

Hallituksen esityksen lähtökohta on, että rajoitussäännöstä sovelletaan vain, jos ei ole olemassa edustavaa sopimuslissenssijärjestöä. Tällöin direktiivin mukaista laajennettua kollektiivista lupaa ei ole saatavilla. Tällöin soveltuisi rajoitussäännös, jonka osalta tekijä voi kuitenkin käyttää kielto-oikeuttaan. Sopimuslissenssijärjestö, joka ei ole edustava, ei siten voisi toimia portinvartijana yksittäisten teosten käyttämiseksi. Loppukädessä tekijällä on aina kuitenkin mahdollisuus kieltää teoksen käyttö. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei säännöstä ole tarvetta muuttaa.**

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti KAVI, Professoriliitto

16 h § 2 mom (tarvittavat lisätoimenpiteet)

KAVille on erityisen merkityksellistä 16 h §:n rajoitussäännöksen mukainen oikeus käyttää kaupallisesta jake-
lusta poistuneita teoksia. Tätä koskeva yleinen 16 h § on toimiva, vaikka sen 2 momentin vaatimus ”mahdol-
lisesti tarvittaviin lisätoimenpiteisiin” ryhtymisestä ”tekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi” onkin varsinkin lain
tasolla ilmaistuksi hyvin epämääräinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen mukaisessa 16 h §:n 2 momentissa viitataan direktiivin edellyttämiin 16 j §:ssä
tarkemmin säädettäviin toimenpiteisiin. Näillä toimenpiteillä tarkoitetaan EUIPO:n rekisteriin ilmoi-
tettavia tietoja, kuten mm. tekijöiden kielto-oikeus. EUIPO:n tietokanta on ETA-alueen laajuinen.

Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 87 todetaan, että *”lisäksi edellytyksenä on, että 16 j §:n
mukaista menettelyä on noudatettu ja ennen käyttöä ryhdytty mahdollisesti tarvittaviin lisätoimen-
piteisiin tekijöiden tietoisuuden lisäämiseksi tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvasta käy-
töstä.”*

Kulttuuriperintölaitoksen olisi 16 j §:n mukaan toimitettava EUIPOlle viimeistään 6 kuukautta ennen
käytön aloittamista seuraavat tiedot koskien kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä
koskevien tietojen rekisteriointia:

- 1) tiedot teoksesta, johon käyttö kohdistuu;
- 2) se käyttö lupa tai tekijänoikeuden rajoitus, johon käyttöoikeus perustuu;
- 3) kielto-oikeuden käyttömahdollisuus 16 g §:n 4 momentin tai 16 h §:n 5 momentin mukaisesti;
ja
- 4) tiedot käyttöluvan myöntäjästä ja luvan saajasta sekä käyttöluvan kattamista maantieteelli-
sistä alueista ja käyttötarkoituksesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin näistä tiedoista. Opetus- ja kulttuuriministe-
riö katsoo, ettei direktiivin sanamuotoon tarkasti perustuvien vaatimusten osalta ole syytä poiketa
direktiivin vaatimuksista. Sidosryhmäkeskusteluissa osapuolet voivat selvittää mekanismin osalta
tarvittavia käytäntöjä.

Sanasto, Suomen Kääntäjien ja Tulkkien liitto (SKTL)

Tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalle käytölle on uniikkiteosten (”teoksesta on olemassa vain yksi
teoskappale”) osalta asetettu edellytykseksi se, että rajoitussäännöstä voidaan soveltaa vasta sen vuoden
jälkeen, jona tekijä kuoli. Lainkohdan perusteluissa viitataan kuvataiteen teoksiin. Selvyyden vuoksi peruste-
luissa olisi hyvä mainita, että esimerkiksi kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa oleva julkistamaton käsikir-
joitus tai yksityishenkilön kirjoittama kirje katsotaan vastaavasti uniikkiteokseksi.

SKTL yhtyy 16 g-h §:ssä Kopioston ja Sanaston lausuntoihin kaupallisesta jakelusta mm. poistuneiden teosten, uniikkien ja julkistamattomien teosten osalta. **Haluamme kiinnittää huomiota siihen, että kaupallisesta jakelusta poistumisen arviointi ei ole aina yksinkertaista.** Tässä viittaamme Sanaston lausuntoon, jossa todetaan, että nykytekniikalla loppuun myydyistä painoksista voidaan ottaa uusia painoksia, mm. uusina digitaalisina e- ja äänikirjaformaatteina, tarvepainatuksina, jotka voivat uudessa muodossaan päätyä kaupalliseen jakeluun, vaikka ne olisivat jo kerran sieltä poistuneet ja loppuunmyyty.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ainoat teoskappaleet eivät sovellu hyvin kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevan järjestyksen piiriin, sillä niistä ei saateta lukuisia määriä teoskappaleita yleisön saataviin. Silti ne ovat nimenomaisesti direktiivin soveltamisalan piirissä (johdantokappale 37): *”Kun otetaan huomioon kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa olevien teosten ja muun suojatun aineiston moninaisuus, on tärkeää, että tällä direktiivillä säädetty lisensointimekanismit sekä poikkeus tai rajoitus ovat saatavilla ja niitä voidaan käytännössä hyödyntää erityyppisissä teoksissa ja muussa suojatussa aineistossa, mukaan lukien valokuvat, ohjelmistot, äänitteet, audiovisuaaliset teokset ja ainutlaatuiset taideteokset, myös silloin, kun ne eivät ole koskaan olleet kaupallisesti saatavissa. Teoksiin, jotka eivät koskaan ole olleet kaupallisessa jakelussa, voi sisältyä julisteita, lehtisiä, rintamalehtiä tai amatöörien audiovisuaalisia teoksia mutta myös julkaisemattomia teoksia tai muuta suojattua aineistoa, rajoittamatta muita sovellettavia oikeudellisia rajoitteita, kuten moraalisia oikeuksia koskevia kansallisia sääntöjä”.*

Ehdotetussa rajoitussäännöksessä on todettu, että taideteosta, josta on vain yksi kappale, saisi käyttää vasta tekijän kuoltua. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että käsikirjoitukset ja kirjeet sisältyvät perusteluissa mainittuihin julkaisemattomiin teoksiin. Valiokunta voi halutessaan selventää säännöksen perusteluissa, että ainoina teoskappaleina voidaan pitää myös käsikirjoituksia tai yksityishenkilöiden kirjoittamia kirjeitä.

Kopiosto

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten osalta määräaika tulisi asettaa teoksen julkaisuvuoteen, ei kokoelmaan ottamisvuoteen. Näin on tehty monissa Euroopan maissa: esimerkiksi Saksassa määräaika on 30 vuotta teoksen ensijulkaisuvuodesta. **Rajoitussäännöksen (TekL 16 h §) osalta määräaika tulisi Suomessakin asettaa vähintään 25 vuoteen teoksen ensijulkaisuvuodesta.** Julkistamattomien ja uniikkien teosten osalta määräaika tulisi olla tekijän elinikä edellä mainituista syistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ehdotettavien uusien säännösten perusteella kulttuuriperintölaitosten kokoelmissa olevia kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia voitaisiin saattaa tietyin edellytyksin yleisön saataviin digitaalisesti arkistoissa ja yleisölle avoimissa kirjastoissa ja museoissa. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien säännösten pääasialliset vaikutukset koskevat arkistoja ja yleisölle avoimia kirjastoja ja museoita – ja toisaalta oikeudenhaltijoita kirja-, äänite- ja valokuva-alalla ja audiovisuaalisella alalla. Direktiivin artikla 8 koskee myös teoksia, joita *”...ei koskaan [ole] tarkoitettu kaupalliseen käyttöön tai että niitä ei ole koskaan hyödynnetty kaupallisesti”.* Uniikit taideteokset kuuluvat myös säännöksen piiriin.

Jos ei ole olemassa edustavaa sopimuslisenssiorganisaatiota, on mahdollista soveltaa rajoitussäännöstä.

Direktiivin sallimaa kansallista liikkumavaraa aikarajojen säätämiseksi on, mutta sitä on sovellettu säästeliäästi. Direktiivin mukaisesti jäsenvaltiot voivat säätää erityisvaatimuksista esimerkiksi aikarajasta sen määrittämiseksi, voidaanko teokset ja muu suojattu aineisto lisensoida 1 kohdan mukaisesti tai voidaanko niitä käyttää 2 kohdassa säädetyn poikkeuksen tai rajoituksen nojalla. Tällaisissa vaatimuksissa ei saa ylittää sitä, mikä on tarpeen ja kohtuullista, eikä niillä saa sulkea pois mahdollisuutta määrittää teosten tai muun suojatun aineiston joukko kaupallisesta jakelusta poistuneeksi, kun on kohtuullista olettaa, että kaikki teokset tai muu suojattu aineisto ovat poistuneet kaupallisesta jakelusta. Sopimuslisenssijärjestö voi päättää olla myöntämättä lupaa käyttää teosta. Hallituksen esityksen mukaiseen malliin ei sisälly aikarajaa kaupallisessa jakelussa olleiden teosten osalta muutoin kuin tietokoneohjelmien osalta.

Kirjastot ja arkistot ovat noudattaneet julkistamattomien tai yksityishenkilöiden kirjoittamien sisältöjen julkaisemisessa henkilötietojen suojaan perustuvia erityisperiaatteita, joita voitaneen jatkaa. Yleensä käyttö on sallittua tietyn määräajan jälkeen tekijän kuolemasta.

Direktiivin mukaan oikeudenhaltijan on voitava milloin tahansa kieltää teoksen käyttäminen sopimuslisenssin ja myös rajoitussäännöksen nojalla. Siten, jos teos myöhemmin tulee kaupalliseen jakeluun, tekijä voi kieltää teoksen käytön.

Lausunnonantajan ehdottaman 25 vuoden määräajan asettaminen sellaisten teosten saataviin saatamiselle, joilla ei ole enää taloudellista arvoa (koska ne eivät ole kaupallisessa jakelussa), olisi kulttuuriperinnön saavutettavuuden näkökulmasta kohtuutonta. Jo viiden vuoden määräaikaa pidettiin kuulemiskierroksella liian pitkänä. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että direktiivi mahdollistaisi 25 vuoden määräajan säätämisen mekanismin käytölle.**

16 i § Kielto-oikeuden käyttäminen

Sanasto (myös 16 j §)

Kaupallisesta jakelusta poistumisen arviointi ei ole aina yksinkertaista. Loppuun myydyistä painoksista voidaan nykytekniikalla ottaa uusia, pieniä painoksia tarvepainatuksena ja saattaa aiemmin kaupallisesta jakelusta poistunut teos siten uudelleen kaupalliseen jakeluun. E-kirjojen ja e-äänikirjojen suosion kasvaessa aiemmin printtipainoksensa loppuun myyneitä teoksia saatetaan yhä enenevässä määrin uudelleen yleisön saataviin uusissa formaateissa, ja teos tulee siten uudestaan kaupalliseen jakeluun. Tekijän kielto-oikeus (16 i §) ja kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (EU:n teollisoikeuksien virasto, jäljempänä EUIPO) ylläpitämään rekisteriin (16 j §) turvaavat kuitenkin viime kädessä tekijöiden asemaa.

Professoriliitto

Ehdotetun §:n 1 ja 2 momentin sanamuotoa tulisi täsmentää lisäämällä sinne sanat ”tai tosiasiallisesti käyttää teosta oikeudettomasti”.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Lausunnossa ehdotettua 1 tai 2 momentin sanamuotoa ”*tai tosiasiallisesti käyttää teosta oikeudettomasti*” ei tule ottaa käyttöön, koska siinä mainittu ”*oikeudeton käyttö*” ei kuulu kyseisen nimenomaisesti sopimuslisenssitilanteisiin (ja myös rajoitussäännökseen) liittyvän tekijän kielto-oikeutta koskevan säännöksen soveltamisalaan. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lausunnosta johdu tarvetta muuttaa säännöstä.**

Yksityiset keskusarkistot

Ehdotamme, että pykälään 16 i lisätään kieltovaatimuksen esittäjälle velvoite selvittää, millä perusteella hän on teoksen oikeudenomistaja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivissä viitataan tekijän oikeuteen kieltää teoksen käyttö. Oikeus kieltää teoksen käyttö on osa Pohjoismaissa kehitettyä sopimuslisenssijärjestelmää ja koskee tekijöitä, joita sopimuslisenssijärjestö ei suoraan edusta. Kielto-oikeutta ei ole direktiivissä tarkemmin määritelty. Tekijänoikeus ei myöskään ole rekisteröitävä oikeus, vaan suoja syntyy automaattisesti, kun teos on luotu. Julkaistuille teoksille annetaan ISBN-tunniste kustantajan toimesta, ja useita tunnisteita on mahdollista linkittää yhteen ISNI-tunnisteen avulla. EUIPOn tietokannan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi järjestettävät sidosryhmä- ja asiantuntijakokoukset ovat käsitelleet tarvetta hyödyntää teokseen liitettyjä tekijänoikeustietoja, jotka lisäävät tekijänoikeusjärjestelmän luotettavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että kyse on tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämisestä, johon viitataan myös EU:n IP-toimeenpanosuunnitelmassa sekä Suomen kansallisessa aineettomien oikeuksien strategiassa.

23 a § Teoksen käyttö parodiassa

EFFI

_ Kaikki tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29) 5 artiklan mukaiset rajoitukset, jotka koskevat lainausta, arvostelua, selostusta, karikatyyria, parodia tai pastissia tulee panna täytäntöön, koska ovat niin keskeisiä tekijänoikeuden rajoituksille (C-401/19, kohta 87). Niihin ei myöskään saa tehdä kansallisia lisärajoituksia (ks. alempana 23a §). Tässä yhteydessä tulee myös varmistaa, että käyttöön otettavat rajoitukset kattavat varmuudella myös meemit, mikä on ollut EU-lainsäätäjien julkilausuttu tavoite.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Nyt voimaansaatettavan DSM-direktiivin 17 artiklan mukaan on kaikkien rajoitussäännösten oltava käytettävissä, kun kyse on käyttäjän palveluun lataamasta sisällöstä. Näihin sisältyvät 22 §:n mukainen siteeraus ja 23 a §:n mukainen parodia. Täydentävässä hallituksen esityksessä poistettiin jälkimmäinen lause, jota pidettiin epäselvyyttä aiheuttavana.

Suomen kustannusyhdistys (Suomen kustannusyhdistys, Aikakausmedia, Sanasto, Uutismediain liitto, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Suomen Säveltäjät ry, Suomen musiikintekijät)

Hyvän tavan mukaisuus

Se että teosta voi käyttää parodiassa, karikatyyrissä tai pastississa on ollut mahdollista jo nykyainsäädännön mukaan. Näin ollen säännös on sinänsä oikeustilaa kuvaavana tervetullut.

Selvyyden vuoksi ja oikeusvarmuuden lisäämiseksi olisi valiokunnan mietinnössä kuitenkin hyvä avata, mitä 23 a §:ssä tarkoitettulla ”hyvän tavan mukaisuudella” tarkoitetaan. Asiaa tulisi selvittää kahdesta näkökulmasta; paitsi silloin kun on kyse tekijänoikeusjärjestelmän ulkopuolisesta hyvän tavan mukaisuudesta niin myös silloin kun on kyse järjestelmän sisäisestä hyvän tavan mukaisuudesta (vrt. vakiintunut sitaattioikeus TekL 22 §).

...perusteluissa viitataan lainkohdan edellyttämän hyvän tavan mukaisuuden osalta ainoastaan tekijänoikeusjärjestelmän ulkopuolisiin vaatimuksiin, kuten syrjinnän kieltoon. Hyvän tavan mukaisuuden tulisi kuitenkin edellyttää myös tekijän moraalisten oikeuksien kunnioittamista sekä käytön laajuuden rajaamista tekijän taloudellisia oikeuksia mahdollisimman vähän loukkaavalla tavalla. Hyvän tavan mukaisuuden tulisi siis sisältää sama merkitys kuin tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattioikeudessakin.

Myös tekijän moraalisten oikeuksien, isyysoikeuden ja respektioikeuden, toteutuminen parodianpykälän nojalla tapahtuvassa käytössä jää epäselväksi. Hyvän tavan mukaisuus on mainittu tekijänoikeuslain rajoitussäännösten soveltamisen edellytyksenä muuallakin tekijänoikeuslaissa (mm. sitaattioikeus), mutta hallituksen esityksessä todetaan hyvän tavan mukaisuuden tarkoittavan säännöksissä asiayhteyden mukaisesti eri asioita. Parodiapykälän perusteluissa todetaan, että hyvän tavan mukaisena ei voida pitää esimerkiksi sellaista parodiaa, joka on sukupuolta, etnistä alkuperää, uskonnollista vakaumusta tai muulla tavoin syrjivä tai loukkaava. Hyvän tavan mukaisuutta ei liitetä millään tavalla tekijän moraalisten oikeuksien toteutumiseen, mitä voidaan tekijöiden kannalta pitää selkeänä epäkohtana.

Hyvän tavan mukaisuuden tulisi koskea -- vähintäänkin niin sanotun kolmen kohdan testin edellyttämässä laajuudessa myös taloudellisia oikeuksia. Bernin yleissopimus edellyttää, että uudella 23 a §:n parodiasäännökselläkään ei oikeuteta käyttöä, joka on ristiriidassa teoksen tavallisen hyödyntämisen kanssa tai joka kohtuuttomasti haittaa tekijän oikeutettuja etuja.

-- parodiarajoituksen soveltamisen hyvän tavan mukaisuuden kriteerejä on tarkennettava erityisesti huomioiden teosten tavanomaisen hyödyntämisen jatkuvuus ja oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen turvaaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä on viitattu tekijänoikeusjärjestelmän ulkopuolisiin seikkoihin koskien hyvän tavan mukaisuuden arviointia, jotta se täydentäisi voimassaolevaan 11

§:ään sisältyvää yleistä mutta nimenomaista viittausta hyvän tavan mukaisuuteen rajoitussäännöksiä sovellettaessa. Sillä tarkoitetaan lausunnossa mainittuja 3 §:n moraalisia oikeuksia koskevia hyvän tavan mukaisuutta koskevia arviointeja. Rajoitussäännökset ovat lakiin säädettäessä sellaisessa muodossa, että ne täyttävät myös kolmen kohdan testin. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lausunnosta aiheudu selvennystarvetta.**

Aikakausmedia, Uutismedian liitto, Medialiitto, Sanasto, SKTL, Suomen kustannusyhdistys, Kopio-sto)

Meemit

Niin sanottuihin meemeihin olisi syytä kiinnittää mietinnössä tarkempaa huomiota ja tuoda selvemmin esiin lainsäätäjän tahto tämän teosten käyttötavan tekijänoikeudellisten rajojen suhteen. Muuten on vaara, että lopputulos on Suomessa Bernin sopimuksen niin sanotun kolmen kohdan testin vastainen.

Ensinnäkin säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 89–90) viitataan meemeihin ja näitä koskevaan Euroopan komission ja parlamentin yhteiseen lausumaan. Perusteluissa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, tulisiko ehdotetun lainkohdan kattaa myös kaikki meemiksi katsottavat teosten käyttömuodot tai joillakin ehdoin osan niistä. Etenkin sosiaalisessa mediassa meemikysymys koskee laajaa joukkoa yrityksiä, elinkeinonharjoittajia ja tavallisia kuluttajia.

Ehdotetussa 23 a §:ssä ”meemejä” ei kuitenkaan mainita. Myöskään säännöksen perusteluissa ei oteta kantaa siihen, tuleeko ”meemejä” pitää yleisesti 23 a §:ssä tarkoitettuina parodioina vai ovatko ne sallittuja vain silloin, kun ne täyttävät myös muita parodialle, karikatyyrille tai pastissille asetettuja ehtoja.

On myös tarpeen tarkentaa, että ihan mikä tahansa kuvan tai videon muokkaaminen ei ole lain tarkoittamaa parodiaa tai meemi. Meemi on yksi parodian muoto, mutta jotta meemi voisi olla lain sallima parodia, tulee sen täyttää parodian edellytykset. Tämä ei ilmene riittävän selkeästi lain perusteluista.

Sivistysvaliokunnan tulee täsmentää TekL 23 a §:n soveltumista meemeihin tältä osin toteamalla, että meemi on yksi parodian muoto, mutta jos meemi ei täytä parodian edellytyksiä, edellyttää kuvan, videon tai muun teoksen muokkaaminen ja käyttö meemissä oikeudenhaltijan lupaa. Myös on syytä korostaa, että meemikään ei saa loukata kenenkään kunniaa tai yksityisyyttä eikä tekijän moraalisia oikeuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Meemit sisältyvät kyseiseen rajoitussäännökseen, sillä niitä pidetään parodian alamuotona. Arviointia on tehtävä kussakin tapauksessa erikseen. Mikäli rajoitussäännöksen ehdot eivät täyty, tulisi lupa teoksen käyttämiseen hankkia asianmukaisesti. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lausunnoista aiheudu selvennystarvetta pykälätasolla.**

Suomen musiikintekijät, Kopiosto ja Kuvasto

Valiokunnan lausunnossa tulee korostaa, että teosten käyttö parodiapoikkeuksen (TekL 23) a §) nojalla tulee tapahtua laillisesta lähteestä ja tekijän moraalisia oikeuksia kunnioittaen. Parodian varjolla ei myöskään saa loukata kenenkään henkilön kunniaa tai yksityisyyttä.

Kuvasto: Esityksen mukaisesti teoksen sisällyttäminen parodiaan, karikatyyriin ja pastissiin olisi jatkossa nimenomaisesti sallittua. Käsityksemme mukaan asiaa koskeva tematiikka on julkisessa keskustelussa saanut painoarvoaan suuremman huomion. Luovan työn tekijät ymmärtävät itsestään selvästi parodian roolin yhteiskunnallisessa keskustelussa, eivätkä tekijänoikeus ja mahdollisuus parodiaan ole lähtökohtaisesti jännitteisessä suhteessa toisiinsa. Samanaikaisesti on tärkeää, että taiteilijan oikeudet ja parodiapoikkeus ovat tasapainossa. Ehdotamme, että vähintään perusteluihin lisätään, että moraaliset oikeudet, erityisesti taiteilijan respekti- eli kunnioittamisoikeus, tulee huomioida, kun teoksia käytetään tekijänoikeuslain 23 a §:n sallimalla tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Kaikkia 2 luvun rajoitussäännöksiä koskevat 11 §:n mukaiset vaatimukset laillisesta lähteestä ja moraalisten oikeuksien noudattamisesta.

Kuten hallituksen esityksen sivulla 90 on todettu, EUT:n Deckmyn-ratkaisun mukaisesti tekijänoikeuden rajoituksia tulee tulkita niiden tarkoituksen mukaisesti siten, että niiden tarkoitus täyttyy ja että noudatetaan oikeudenmukaista tasapainoa yhtäältä tekijöiden ja näihin rinnastettavassa asemassa olevien etujen ja oikeuksien ja toisaalta suojatun teoksen käyttäjän etujen ja oikeuksien, tässä tapauksessa ilmaisunvapauden, välillä. Ilmaisun vapaudelle voi olla yksittäisessä tapauksessa omat rajoituksensa, esimerkiksi silloin, jos ilmaisulla välitetään viesti, joka on ristiriidassa Euroopan unionin perusoikeuskirjan syrjinnän kiellon periaatteen kanssa. Hyvän tavan mukaisena ei siten voida pitää esimerkiksi sellaista parodiaa tai karikatyyriä, joka on sukupuolta, etnistä alkuperää, uskonnollista vakaumusta tai muulla tavoin syrjivä tai loukkaava. Ehdotetussa pykälässä on siksi ehtona rajoituksen käytölle edellytys hyvän tavan mukaisuudesta. Yksityisyyden suojasta on voimassa oma lainsäädäntönsä.

Professori Mylly

Pastissi ja karikatyyri

Parodia, pastissi ja karikatyyri olisi perusteltua erottaa omiksi pykälikseen sen sijaan, että ne on nyt harhaanjohtavasti lueteltu ehdotuksen 23 a §:ssä. Lainsäädäntötekniikka piilottaa karikatyyrin ja pastissin virheellisen yläkategorian alle. Tämä saattaa johtaa myös väärienlaisiin tulkintoihin, jotka eivät vastaa karikatyyrin ja pastissin merkitysisältöä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Lyhyen virkkeen pituudesta säännöksestä sisältö on helposti luettavissa ilman sekaantumisvaaraa. Direktiivi ei määrittele tarkemmin parodian, pastissin tai karikatyyrin käsitteitä tai oikeudellista sisältöä,

kuten ei myöskään direktiivi 2001/29/EY. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 82 on käsitelty kutakin kategoriaa. Euroopan unionin tuomioistuin (jäljempänä EUT) on asiassa C-201/13 Deckmyn todennut, että parodia on EU-oikeuden käsite, jota tulee tulkita yhdenmukaisella tavalla unionin alueella.

Deckmyn-ratkaisun kohdassa 99 on mainittu, että parodiaa koskevan poikkeuksen soveltamisessa konkreettiseen tilanteeseen on noudatettava oikeudenmukaista tasapainoa yhtäältä kyseisen direktiivin 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen henkilöiden (tekijä tai muu alkuperäinen oikeudenhaltija) etujen ja oikeuksien ja toisaalta suojatun teoksen käyttäjän, joka hyödyntää parodiaa koskevaa poikkeusta, ilmaisunvapauden välillä. Tässä ratkaisussa ei pidetty EU-oikeuden vastaisena hyvän tavan edellytystä, joka oli myös kyseisen maan parodiaa koskevassa säädöksessä, kunhan edellä mainittu tasapaino perusoikeuksien välillä säilyi.

Parodian olennaisia tunnusmerkkejä ovat yhtäältä se, että siinä viitataan olemassa olevaan teokseen mutta poiketaan siitä havaittavissa olevalla tavalla, ja toisaalta se, että se on huumorin tai pilailun ilmentymä.

Karikatyyri on liioiteltu humoristinen kuva tai pilakuva, jolla kiinnitetään huomiota joko todellisen tai mielikuvituksellisen henkilön johonkin ominaisuuteen tai toimintaan. Pastissi on teoksen tai tekijän tyylin jäljitelmä, johon ei välttämättä sisällytetä kyseisen teoksen osatekijöitä. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lausunnosta aiheudu selvennystarvetta.**

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Suomen Säveltäjät ry, Suomen musiikintekijät ja Sannasto, Forum Artis, Kopiosto

23 a § on rajattava koskemaan vain verkkosisällönjakopalveluita ja parodiarajoituksen soveltamisen hyvän tavan mukaisuuden kriteerejä on tarkennettava erityisesti huomioiden teosten tavanomaisen hyödyntämisen jatkuvuus ja oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen turvaaminen. Parodiaa koskeva rajoitussäännös tulisi sisällyttää direktiivin sisäistä logiikkaa noudattaen uuteen tekijänoikeuslain 6 a lukuun koskemaan ainoastaan verkkosisällönjakopalveluita ja teosten käyttöä verkkopalveluissa.

Esitys antaisi aikaisempaa paljon laajemman mahdollisuuden käyttää tekijän teosta uudessa kontekstissa. Aiemmassa [voimassaolevassa] laissa oli rajaus, joka mahdollisti toisen tekijän työn lainaamisen, jos tulokseksi on itsenäinen teos. Nyt lakia laajennettaisiin niin, että jäljellä on vain lainauksen motiivi (huumori tai pila), eikä tuloksen tarvitse olla itsenäinen teos vaan konteksti voi olla mikä vain. Tämä tekee hyvin hankalaksi arvioida, onko tekstiä käytetty parodiamielessä vai ei. Lisäksi kontekstin ollessa mikä tahansa tekijän moraalisen oikeuden työhönsä joutuvat vaaraan.

Siksi parodiaa koskeva rajoitussäännös tulisi sisällyttää lukuun 6 a niin, että se koskee vain verkkosisällönjakopalveluita ja teosten käyttöä verkkopalvelussa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivi mainitsee nimenomaisesti parodiaa koskevan rajoituksen (ja sitaatit ja arvostelun) koskien käyttäjien tekemää käyttäjälähtöistä sisältöä mutta edellyttää, ettei muutakaan oikeutettua käyttöä

rajoiteta 6 a luvun mukaisen vastuusääntelyn perusteella. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että palvelun käyttäjien olisi voitava vedota parodiaa, karikatyyreja ja pastisseja koskevaan rajoitukseen myös kaikissa muissa kuin 6 a luvun mukaisissa tilanteissa. Vastaava rajoitussäännös on mahdollista ja perustuu tietoyhteiskuntadirektiiviin 5 artiklan 3 kohdan k-alakohtaan.

Moraalisia oikeuksia koskevat säännökset 3 §:ssä ovat voimassa myös parodian, karikatyyrin ja pastissin osalta.

Teoksen satunnaista sisällyttämistä koskeva tekijänoikeuden rajoitus ei kuulu DSM-direktiivin toimeenpanon alaan, ja poliittisesti linjattiin ainoastaan esittävien taiteilijoiden yksinoikeus direktiivin voimaan saattamisen ulkopuolisena asiana hallituksen esitykseen sisällytettäväksi. **Satunnaista sisällyttämistä koskevaa rajoitusta ei lisätty myöskään perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta tehdyssä täydentävässä hallituksen esityksessä.**

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei erityistä selventämisen tarvetta ole, koska kaikkia 2 luvun rajoitussäännöksiä koskevat 11 §:n mukaiset vaatimukset laillisesta lähteestä ja moraalisten oikeuksien noudattamisesta.

25 n § Lehtijulkaisuun sisältyvän teoksen käyttäminen

(käsitelty 50 §:n yhteydessä)

26 § Sopimuslisenssi

Suomen Tekijänoikeudellinen yhdistys ry (Liedes)

Sopimuslisenssisäännösten ("laajennettu kollektiivinen käyttöluva") rooli ja oikeudellinen luonne

Näillä säännöksillä on myös varsinainen historia. Laajennettu kollektiivinen lupa omaksuttiin pohjoismaiden lainsäädäntöön jo vuosina 1960-1961, kun nykyinen yhteispohjoismainen tekijänoikeuslainsäädäntö Suomeksi annettiin.

Sopimuslisenssisäännökset tukevat lupien saamista suojatun aineiston massakäyttö-tilanteissa, joissa käytetään isoon repertuaariin kuuluvia teoksia, joilla on tyypillisesti kaikkiaan paljon tekijöitä ja muita oikeuksien haltijoita. Sopimuslisenssi on yksittäiseen käyttöluvan hankintaan nähden toissijainen. Jos käyttöoikeudet on mahdollista hankkia yksilöllisistä luvista suoraan sopimalla, sopimuslisenssiä ei tarvita. Sopimuslisenssi ei sivuuta suoraa sopimista.

Sopimuslisenssisäännökset on säädetty alun perin – ja edelleenkin – suojatun aineiston käyttäjien hyväksi. Ne ovat käyttölupien virtaviivaisen hankinnan ja myöntämisen työväline. Käyttäjä saa sopimuslisenssillä täyden oikeusvarmuuden koko repertuaarin käyttöoikeuksiin, ja käyttäjää kohtaan eivät eri oikeudenhaltijat voi eri aikoina esittää vaatimuksia. Luovan myöntänyt oikeuksien kollektiivinen hallinnoija vastaa tekijöille kuuluvien korvausten jakamisesta ja järjestön ulkopuolisten tekijöiden on esitettävä vaatimuksensa sille.

Sopimuslisenssin luonne ei ole oikeuksien rajoittaminen vaan lisensioinnin virtaviivaistaminen.

Aikaisemmin laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista oli EU-lainsäädännössä yksi varsinainen pisteenomainen säännös (satelliittilähetyksien oikeuksia koskien, satelliitti- ja kaapelidirektiivin 3 artiklan 2 kohta), toinen melko lailla sitä muistuttava säännös (mutta pakollinen) saman direktiivin 9 artiklassa (koskien muista jäsenvaltioita peräisin olevien lähetysten kaapeleitse tapahtuvaa edelleen lähettämistä). Tämän lisäksi laajennettu kollektiivinen lupa oli hyväksytty vuoden 2001 tekijänoikeus-direktiivin, orpoteosdirektiivin ja kollektiivihallintoa koskevan direktiivin johdantokappaleissa.

Tärkein asia laajennettua kollektiivista lupamenettelyä koskevan DSM-direktiivin 12 artiklan kohdalla on se, että tästä mekanismista on tämän direktiivin myötä tullut osa ETA:n laajuista sääntelyä, osa EU:n oikeusjärjestelmää. DSM-direktiivi sisältää myös mahdollisuuden yleisen sopimuslisenssin säätämiseen.

28 a § Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen

Suomen Tekijänoikeudellinen yhdistys ry (Liedes)

Oikeus asianmukaiseen ja kohtuulliseen korvaukseen

Tekijänoikeus ei ole historiallisesti koskaan ole – yleisperiaatteen tasolla – ollut ”korvausoikeus”, tai pelkästään korvausoikeus. Se on Suomessa ja pohjoismaissa ollut oikeus määrätä teoksesta, sen käyttämisestä. Tämän oikeuden taloudellinen puolisko on merkinnyt sitä, että jos tekijä haluaa korvausta oikeuksiensa luovuttamisesta kokonaan tai osittain, hän on voinut edellyttää korvausta.

Tämä on tarkoittanut sitä, että tekijänoikeudessa on vallinnut täysi sopimusvapaus. Tosin joillakin tekijänoikeuden pisteenomaisilla alueilla on ollut oikeus korvaukseen teoksen käyttämisestä oikeuden rajoituksen kattamalla alueella. Tekijänoikeuksien lähioikeuksien puolella on ollut tärkeä korvausoikeus oikeuksien rajoituksen kattamilla alueilla.

Direktiivi muuttaa tekijänoikeuden ja esittävän taiteilijan lähioikeuksien yksiomaista luonnetta määrätä teoksen tai suorituksen käyttämisestä. DSM on tuonut muassaan velvollisuuden säätää oikeudesta saada asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus silloin, kun oikeudenhaltijat luovuttavat yksinoikeutensa suojatun aineiston hyödyntämiseen.

Tämä on suuri periaatteellinen muutos tekijänoikeuden perusteissa.

Sopimusvapaus tosin edelleen säilyy. Tekijä tai esittävä taiteilija voi edelleen halutessaan luovuttaa oikeutensa korvauksetta tai kertakorvauksella. Direktiivi on tuonut muassaan entistä vahvemman mahdollisuuden katua tällaista luovutusta ja vaatia korvauksen kohtuullistamista, jos sovittu korvaus on osoittautunut suhteettoman pieneksi verrattuna aineiston hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin merkittäviin tuloihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunto selventää direktiivin ja hallituksen esityksen taustalla olevia seikkoja ja esityksen vaikutuksia.

Cupore

Säännöksen oikeudesta asianmukaiseen oikeasuhtaiseen korvaukseen (28 a §) voidaan nähdä parantavan tekijänoikeusjärjestelmän tasapuolisuutta.

OAJ

OAJ on tyytyväinen, että asianmukaisesta ja oikeasuhtaisesta korvauksesta säädetään omassa pykälässään (28 a §) OAJ:n esittämällä tavalla. Selkeästi ilmaistu tekijälle kuuluva oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen on omiaan parantamaan tekijän asemaa ja selkeyttämään tilannetta esimerkiksi työ- ja virkasuhteessa luotujen teosten osalta.

Kirjailijaliitto

On tärkeää, että tekijöiden oikeudesta asianmukaiseen ja oikeasuhteiseen korvaukseen säädetään nimenomaisesti (uusi Tekijäl 28 a §).

Sanasto, SKTL

Pidämme hyvänä, että tekijöiden oikeudesta saada asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus teostensa käytöstä on esitetty otettavaksi oma säännöksensä tekijänoikeuslakiin (28 a §), jotta sopimuskumppaniinsa nähden yleensä heikommassa asemassa olevat tekijät saavat korvausta koskevissa kysymyksissä selkänöjää lain nimenomaisesta säännöksestä.

Neogames Finland ry

Vaikka tietokonepelit ovat ns. yhteenliitettyjä teoksia, jotka usein siis ovat useamman kuin yhden tekijän työn tuloksena syntyneitä teoksia, niitä on voitava arvioida kokonaisuutena. On syytä muistaa, että kun yksittäisen tekijän panos on irrotettavissa omaksi kokonaisuudekseen (esim. pelin taustamusiikki tai pelikäsi-kirjoitus), teos on teos vasta teoskynnyksen ylittymisen jälkeen. Vaikka tämä on tekijänoikeusjuridiikkaan perehtyneille itsestäänselvyys, olisi lain perusteluissa syytä muistuttaa teoskynnyksen ylittymisen tärkeydestä yksittäisten tekijöiden panostuksia arvioitaessa.

Vaikka rojaltilkorvauksella on hyvät edellytykset olla oikeasuhtainen (sisäänrakennetun skaalauskomponentin takia), myöskään kertakorvausten käyttämisestä ei pitäisi tehdä kohtuuttoman epävarmaa. Käytännössä pelialan yrityksissä rojaltilpohtaisia korvauksia ei voi käyttää kautta linjan, koska niiden hallinnointi on erityisesti pk-yrityksille raskasta. Täten niiden teosten, joiden merkitys on vähäinen nähden peliin kokonaisuutena, pitäisi olla rajattu korvausoikeuden ulkopuolelle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä sivulla 99 on jo todettu, että kertakaikkisia korvauksia pidetään joissain tilanteissa asianmukaisina ja oikeasuhtaisina, mutta tämä ei saisi direktiivin mukaan olla pääsääntö. Lausunnonantajan huomautus koskee yhteenliitettyjä teoksia ja teosten arviointia kohtuullisen korvauksen kannalta. Teoskynnys on edellytyksenä 28 a §:n mukaisen korvauksen syntymiselle. Tämä on tekijänoikeuden peruseriaatteita eikä siitä ole tarpeen erikseen säätää.

Musiikkikustantajat

Hallituksen esityksen mukaan tekijät ja esittävät taiteilijat ovat yleensä heikommassa neuvotteluasemassa silloinkin, kun he myöntävät lupia omien yritystensä kautta. Tämän ohella on kuitenkin huomioitava, että Suomessa em. oikeuksia hyödyntävät luovien alojen yritykset ovat myös valtaosin pieniä yrityksiä, joilla on rajalliset hallinnolliset resurssit. Tällöin on oleellista, että tekijöiden ja yritysten oikeuksien ja etujen välillä vallitsee molempien osapuolien näkökohtien välinen tasapaino, ja se syntyy osapuolten välisissä neuvotteluissa. Direktiivi lähtee siitä, että sopimusvapaus on pääperiaate jatkossakin. Mielestämme em. pykälät on laadittu siten, että yksittäisen tekijän ja hänen oikeuksiaan hyödyntävien tahojen oikeuksien ja velvollisuuksien välillä vallitsee tasapaino. Lisäksi niissä on sovellettu suhteellisuusperiaatetta hyvin. Kannatamme hallituksen esitystä tältä osin sellaisenaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen ratkaisu mahdollistaa osapuolten väliset neuvottelut asianmukaisesta ja kohtuullisesta korvauksesta sekä selvityksen laajuutta ja peruuttamisoikeutta koskevan joustavuuden eri toimialoilla vallitsevien olosuhteiden perusteella.

Hallituksen esityksen mukaisessa 30 a §:ssä todetaan: *”Jos selvityksen antaminen 1 momentin mukaisesti aiheuttaisi suhteettoman taloudellisen rasituksen, ottaen huomioon sopimuskumppanin teoksen hyödyntämisestä saamat tuotot, selvitys saadaan rajoittaa siihen, mitä kohtuudella voidaan odottaa.”* Näistä tekijän asemaa parantavista oikeuksista ei kuitenkaan voida sopia toisin, paitsi peruuttamisoikeuden osalta, josta voidaan poiketa kollektiivisin sopimuksin.

Hallituksen esityksen sivulla 100 lausutaan selvitysvelvollisuudesta: *”Kyse on siis laajasta kokonaisarviosta, joka osapuolten edellytetään tekevän, jotta direktiivin tavoite toteutuisi. Säännös olisi luonteeltaan yleislauseke, jota olisi sovellettava suhteellisuus-periaatteen mukaisesti. Viime kädessä velvoitteen sisältö perustuisi tapauskohtaiseen arviointiin.”*

Hovioikeudenneuvos Harenko

Yleisesti ottaen hallituksen esitys seuraa hyvin direktiivin säätelyä. Pitäisin tarkoituksenmukaisena, että 28 a § ja 30 § loppuun lisättäisiin sanat: Jäljempänä 28a § ja 30 a §:ssä säädetyistä oikeuksista ei voida poiketa sopimuksella *tekijän vahingoksi*.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sopimusmääräykset, joilla estetään 19, 20 ja 21 artiklan noudattaminen, ovat täytäntöönpanokelvottomia tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin nähden. Hallituksen esityksessä oleva sanamuoto suojaa tekijää myös niin, että sopimuksesta ei voida poiketa hänen vahingokseen. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että perusteita muuttaa hallituksen esitystä ei ole.**

Tekijäfoorumi (ml. lisäselvitys 28.10.2022)

Tekijöiden heikon neuvotteluaseman parantaminen vaatii tuekseen ohjausta ja kannustusta kollektiiviseen sopimiseen. Tekijänoikeusdirektiivin tarkoituksena on, että kansallisessa lainsäädännössä vahvistetaan ne mekanismit, joilla tekijöiden asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus voidaan taata. Tämän takia kollektiivinen sopiminen tulee mainita perustelujen lisäksi myös lakitekstissä siten, että *korvaus on asianmukainen ja oikeasuhteinen, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen*.

Forum Artis, Suomen Musiikintekijät

Tekijöiden heikon neuvotteluaseman parantaminen vaatii tuekseen ohjausta ja kannustusta kollektiiviseen sopimiseen. Tämän takia kollektiivinen sopiminen tulee mainita perustelujen lisäksi myös lakitekstissä siten, että korvaus on asianmukainen ja oikeasuhteinen, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen.

Euroopan komissio on 29.9.2022 hyväksynyt suuntaviivat (2022/C 374/02), joiden mukaan myös yksityiset voivat tietyissä olosuhteissa neuvotella kollektiivisesti rikkomatta EU:n kilpailusääntöjä. Komission suuntaviivat unionin kilpailulainsäädännön soveltamisesta yksityistajien työoloja koskeviin työehtosopimuksiin koskevat itsenäisiä ammatinharjoittajia, jotka ovat komission mukaisesti riippuvaisia toimeksiantajasta, joiden työskentely rinnastuu palkansaajaan tai jotka muutoin ovat heikommassa asemassa toimeksiantajaansa nähden. Useat tekijät ja taiteilijat ovat tällaisia yksityistajia.

Suuntaviivojen kohdissa 37–39 on nimenomaisesti otettu kantaa toimeksiantajaan heikommassa asemassa olevien tekijöiden ja taiteilijoiden mahdollisuuksiin neuvotella kollektiivisesti myös tekijänoikeuksista. Suuntaviivoissa tunnustetaan oikeus nojautua työehtosopimukseen neuvotteluissa vallitsevan epätasapainon korjaamiseksi. Suuntaviivojen kohdan 38 mukaan tästä esimerkkinä on tekijänoikeusdirektiivissä (EU) 2019/790 vahvistettu periaate, jonka mukaan tekijöillä ja esittäville taiteilijoilla on oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhteiseen korvaukseen, kun he lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa tekijänoikeudella ja lähioikeuksilla suojattujen teostensa ja muun aineistonsa hyödyntämiseen. Tekijät ja esittävät taiteilijat ovat yleensä heikommassa sopimusasemassa kuin heidän vastapuolensa, ja direktiivissä (EU) 2019/790 säädetään mahdollisuudesta vahvistaa heidän sopimusasemaansa, jotta heille varmistetaan sopiva korvaus heidän teostensa hyödyntämisestä koskevissa sopimuksissa.

Direktiivissä (EU) 2019/790 annetaan jäsenvaltioille joustavuutta panna edellä mainittu periaate täytäntöön erilaisilla mekanismeilla (mukaan lukien työehtosopimusneuvotteluilla), kunhan ne ovat unionin lainsäädännön mukaisia. Komissio ei puutu yksityistajina toimivien tekijöiden tai esittävien taiteilijoiden vastapuolensa kanssa tekemiin työehtosopimukseen, jotka perustuvat kyseisen direktiivin nojalla hyväksyttyihin kansallisiin toimenpiteisiin. Suuntaviivoissa mainitun esimerkin mukaan esimerkiksi freelance-toimittajat voivat neuvotella kollektiivisesti ja sopia toimeksiantajayrityksen kanssa sen maksamien tekijäkorvausten korottamisesta. Komissio ei tällöin puutu yksityistajatoimittajien ja toimeksiantajayrityksen tekemään työehtosopimukseen, koska sopimus tehdään direktiivin (EU) 2019/790 mukaisesti.

Jotta EU-lainsäätäjän tarkoitus asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen toteuttamista voidaan Suomesakin toteuttaa, on ehdottoman tarpeellista, että kollektiivinen sopiminen tekijänoikeusasioissa tekijöiden ja

taiteilijoiden neuvotteluasemaan parantavana mekanismina tunnistetaan myös lain tasolla. Pelkkä maininta lain valmisteluteksteissä ei ole riittävää.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että lausunnonantajan esittämä vaatimus ja tausta ovat perusteltuja. Hallituksen esitys mainitsee, että kollektiiviset sopimukset ovat tapa sopia yhteisiä käytäntöjä esimerkiksi selvitysoikeutta koskeville käytännöille luovilla toimialoilla. Peruuttamisoikeudesta on mahdollisuus sopia toisin kollektiivisella sopimuksella.

Hallituksen esityksessä on todettu sivulla 63 seuraavaa: *”Direktiivin 73 johdantokappaleessa todetaan, että myös kollektiivinen sopiminen voi olla mahdollinen mekanismi, mutta että myös muut mekanismit ovat sallittuja edellyttäen, että ne ovat sovellettavan unionin oikeuden mukaisia. Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden edustajat ovat toivoneet kollektiivisen sopimisen vahvistamista myös direktiivin 18 artiklan täytäntöönpanossa. Kun kysymys on kaupallisten yritysten ja yksityisten elinkeinon harjoittajien välisistä kollektiivisista sopimuksista, esimerkiksi palkkioita määrittävistä puitesopimuksista, voivat tällaiset sopimukset joskus olla kilpailuoikeuden vastaisia. Kollektiivisilla sopimuksilla voi olla kuitenkin painoarvoa arvioitaessa, onko tietyn yksinoikeuden luovutuksen kohdalla sovittu korvaus asianmukainen ja oikeasuhtainen. Direktiivin 18 artiklan täytäntöön panemiseksi on katsottu, että on syytä ehdottaa lakiin uutta säännöstä, jonka mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen yksinoikeuden siirrosta.”*

Hallituksen esitys on annettu ennen kuin komission ”Suuntaviivat unionin kilpailulainsäädännön soveltamiseksi yksinyrittäjien työoloja koskeviin työehtosopimuksiin (2022/C 374/02)” annettiin 30.9.2022. Suuntaviivoissa on yllä todetulla tavalla nimenomaisesti otettu kantaa DSM-direktiivissä tarkoitettuun tilanteeseen, kun tekijän olisi saatava asianmukainen ja kohtuullinen korvaus teoksen käytöstä. Suuntaviivoissa komissio vahvistaa, ettei se kilpailuoikeudellisin perustein puutu sellaisten kollektiivisten sopimusten tekemiseen, joilla pyritään tukemaan heikommassa neuvotteluasemassa olevaa yksinyrittäjää. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että riittää, että valiokunta selventäisi mietinnössään, että korvausta olisi pidettävä asianmukaisena ja oikeasuhteisena, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen. Samalla korjattaisiin perusteluja tältä osin.**

Näyttelijäliitto, Suomen elokuvaohjaajaliitto ry (SELO), Tekijäfoorumi

Direktiivin 18 artiklassa todetaan, että jäsenvaltion on varmistettava tekijöille ja esittäville taiteilijoille asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus. Direktiivin 20 artiklassa ja direktiivin perusteluosassa (73) todetaan, että jäsenvaltio voi käyttää mekanismina kollektiivista sopimista. Suomessa on kehittymätön sopimuskulttuuri ainakin av-alalla verrattuna muihin Pohjoismaihin ja Länsi-Euroopan maihin. Muissa Pohjoismaissa esim. näyttelijä neuvottelee itse vain palkan määrän ja tekijänoikeudet ja niistä maksettavat korvaukset on sovittu kollektiivisopimuksissa.

Ehdotamme, että 28 a §:ään lisätään: ”Jos alalla on sovittu tekijänoikeuskorvausten määrää koskeva kollektiivisopimus, pidetään sen mukaisia korvauksia kohtuullisena”.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä on todettu, että kollektiiviset sopimukset voivat toimia hyvinä tapoina luoda yhteisiä käytäntöjä selvityselvyydelle, mutta korvausten tason

asettamiseksi niillä voi olla myös kilpailua vääristävä luonne. Komissio on esityksen antamisen jälkeen julkaissut ohjeistuksen koskien kilpailuoikeudellisten säännösten soveltamista erityisesti alustayritysten tilanteissa, joissa yksittäiset tekijät ovat ns. itsensä työllistäviä ammatinharjoittajia (solo *self employed persons*). Käytännössä tämä tarkoittaa, että kollektiivisopimuksia voidaan tietyissä tilanteissa sopia ilman vaaraa kilpailuoikeudellisista toimista komission suunnalta, jos niillä pyritään parantamaan DSM-direktiivissä tarkoitettujen huonossa neuvotteluasemassa olevien itsensä työllistävien tekijöiden asemaa. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että tarvetta muuttaa pykälää ei ole mutta asia voidaan selvittää perusteluissa, kuten edellisessä kohdassa esitetään.**

Suomen Muusikkojen Liitto

Yhteishallinnointiorganisaatioiden hoitama esittävien taiteilijoiden luovuttamaton korvausoikeus on pantu täytäntöön ja ollut menestyksekkäästi voimassa Espanjassa jo vuodesta 2006. Saman suuntaisia parannuksia esittävien taiteilijoiden korvausoikeuteen on lainsäätäjän toimesta suunnitteilla myös Belgiassa. Myös monien muiden jäsenmaiden virkamiehet ovat tunnustaneet yhteishallinnoinnin tehokkaaksi mekanismiksi 18 artiklan täytäntöönpanossa. Kulttuurin ja luovan alan merkityksen tunnistava Suomi ei varmasti halua jäädä jälkeen tällä alueella muiden EU-jäsenmaiden kehityksestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivi ei säädä luovuttamattomasta korvausoikeudesta (joka koskee tilanteita, joissa yksinoikeutta on rajoitettu) vaan asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen periaatteesta. Hallituksen esitys keskittyy vain direktiivien voimaansaattamiseen, eikä tässä yhteydessä voi ottaa kantaa muihin lainsäädäntöehdotuksiin.

Keskuskauppakamari, Medialiitto

Sopimussuhteiden sääntely: asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus -pykälä turha; on jo Suomen oikeusjärjestyksen pääsääntö ja voimassa oleva tekijänoikeuslain 29 § vastaa jo tällä hetkellä 18 artiklan vaatimuksia

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus, kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, on direktiivin 18 artiklan asettama, Euroopan unionin tasolla kyseisen oikeuden harmonisoiva säännös, jota ei voida jättää täytäntöön panematta.

Medialiitto esittää, että valiokunta ottaa kilpailuoikeuden sääntelyn ensisijaisuuden asianmukaisesti huomioon mietinnössään ja 28 a §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa kommentteissa. Esityksestä tulee myös käydä ilmi, että yhteishallinnointiorganisaatioiden kanssa tehdyt sopimukset on rajattu DSM-direktiivin ulkopuolelle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kilpailuoikeus on voimassa ilman erillistä mainintaakin. Ks. myös yllä mainitut ohjeistukset komissiolta kilpailuoikeuden soveltamisesta artiklojen 18 - 23 voimaansaattamisesta. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei selvennykselle ole tarvetta.**

Näyttelijäliitto, Suomen Säveltäjät ry, Suomen elokuvaohjaajaliitto, Suomen Kääntäjien ja Tulkkien liitto (SKTL)

Ehdotuksesta puuttuu direktiivin edellyttämä vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely (artikla 21). Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltioiden on säädettävä, että riidat, jotka koskevat 19 artiklan mukaista avoimuusvelvoitetta ja 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismeja, voidaan saattaa ratkaistaviksi vapaaehtoisessa, vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat organisaatiot voivat käynnistää tällaisia menettelyjä yhden tai useamman tekijän tai esittävän taiteilijan nimenomaisesta pyynnöstä.

Toivomus: Pyydämme valiokuntaa lausumaan, että tulevaisuudessa tulisi selvittää, voidaanko perustaa elin, joka antaisi suosituksia direktiivin 3 luvun mukaisissa sopivan korvauksen kysymyksissä.

SELO vaatii, että 55 i §:ssä tarkoitettu vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi laajennetaan koskemaan avoimuusvelvoitetta ja sopimuksen kohtuullistamisvaatimuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksessä ei ole katsottu olevan tarvetta säätää direktiivin 21 artiklan mukaisesta vaihtoehtoisesta riidanratkaisumenettelystä. Direktiivin täytäntöönpano ei näyttäisi edellyttävän tekijänoikeuslain taikka muun lain muutosta, sillä direktiivi ei sisällä ehdotonta vaatimusta perustaa uutta mekanismeja tai sovitteluelintä. Menettely koskisi muun muassa direktiivissä vasta nyt säädettävästä avoimuusvelvoitteesta, eikä tarvetta menettelylle ole voitu vahvistaa. Oikeusministeriön kanta on ollut kielteinen tuomioistuimen ulkopuolisiin erillisiin riidanratkaisumenettelyihin, kun tavanomainen sovittelu tai välimiesmenettely on käytettävissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei 55 i §:ssä säädettyä vaihtoehtoista erimielisyyksien ratkaisumenettelyä voida laajentaa koskemaan 21 artiklan mukaista menettelyä, koska nämä poikkeavat toisistaan keskeisellä tavalla. Sen sijaan ei ole estettä selvittää asiaa lausunnossa mainitulla tavalla tarkemmin hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

MTV

pitää välttämättömänä, että valiokunta tuo mietinnössään esille kertakorvauksen asianmukaisuuden ja oikeasuhtaisuuden korvauslajina. Kertakorvaukset ovat yleisesti hyväksyttyjä ja käytettyjä esimerkiksi audiovisuaalisella alalla. Kertakorvausten kyseenalaistaminen asettaisi suomalaiset audiovisuaaliset tuotannot huonoon kilpailuasemaan suhteessa ulkomaisiin tuotantoihin. Kaikkien investointien ja innovaatioiden edellytyksenä on oikeudellinen varmuus, mitä kertakorvauksen kyseenalaistamisella rapautettaisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä sivulla 99 on jo todettu, että ”*kertakaikkisia korvauksia pidetään joissain tilanteissa asianmukaisina ja oikeasuhtaisina, mutta tämä ei saisi direktiivin mukaan olla pääsääntö*”. Direktiivissä ei sinänsä suljeta pois sitä, että myös kertakaikkisia korvauksia pidetään joissain tilanteissa asianmukaisina ja oikeasuhtaisina, mutta tämä ei saisi direktiivin

mukaan olla pääsääntö. Rojaltisopimuksiin perustuvat korvaukset yleensä kasvavat teoksen kaupallisen menestyksen mukaisesti. Tällaiset sopimukset edellyttävät yksityiskohtaisen selvityksen tekemistä 30 a §:n mukaisesti.

29 § Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

Audiovisual Producers Finland – APFI

Esitykseen sisältyvät pykälät sopimusehtojen kohtuullistamisesta ja oikeudesta selvitykseen teoksen hyödyntämisestä vaarantavat sopimusvapauden, liiketoiminnan ennakoitavuuden ja siten koko av-alan kilpailukyvyn suhteessa ulkomaisiin toimijoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esitys sisältää DSM-direktiivin edellyttämät säännökset tekijälle kuuluvasta korvauksesta, ja selvitysoikeuden käytännön vaikutukset muodostuvat toimialoilla olevat eri olosuhteet huomioon ottaen. Olosuhteet on lueteltu säännöksessä.

Professoriliitto

Vaihtoehtoja on kaksi. Tekijänoikeuslain 29 §:ää voidaan täydentää uudella säännöksellä, joka koskee pelkästään korvauksen sovittelua DSM-direktiivin 20 artiklan sekä 73 ja 78 johdantolauseen täytäntöönpanon edellyttämällä tavalla. Vaihtoehtoisesti tekijänoikeuslain 29 §:ää voidaan muuttaa niin, että sen soveltamisala rajoittuu korvauksen kohtuullistamiseen. Samalla laissa pitäisi muilta osin viitata oikeustoimilain 36 §:n yleiseen kohtuullistamissäännökseen.

Professoriliitto korostaa, että yleistä kohtuullistamissäännöstä ei ole syytä vesittää DSM-direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä. DSM-direktiivissä ei edellytetä yleisen kohtuullistamissäännöksen muutosta. Lisäksi liitto huomauttaa, että hallituksen esityksessä ei tältä osin viitata vaikutusarviointiin.

Lain systematiikka edellyttää voimassa olevan lain 29 §:n mukaisen kohtuullistamissäännöksen säilyttämistä, koska voimassa olevan vain 29 § vastaa sanamuodoiltaan oikeustoimilain 36 §:n 1 momenttia. Taustalla on pohjoismainen lainsäädäntöyhteistyö. Ruotsin oikeudessa sovelletaan identtistä sopimuslain (avtalslagen) 36 §:ää.

Professoriliitto korostaa, että hallituksen esityksen mukainen muutos heikentäisi toteutuessaan tutkijoiden asemaa edistämällä nykyisin kohtuuttomina pidettäviä sopimuskäytäntöjä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ehdotettuun säännökseen on lisätty seuraavat sanat: ”Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, osapuolten asema, teoksen käyttötapa ja käytön määrä, teoksen kaupallinen arvo ja korvauksen määräytymistapa sekä tekijän luova panostus teokseen kokonaisuutena. Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon myös sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.”

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu s. 99 - 100: ”Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin direktiivin 20 artiklan edellyttämä maininta, että sopimusten ehtojen kohtuuttomuutta arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota myös teoksen kaupalliseen arvoon ja korvauksen määräytymistapaan sekä tekijän luovaan panostukseen teokseen kokonaisuutena. Direktiivin salliessa kansallista liikkumavaraa ehdotetaan säädettäväksi, että kokonaisarviointissa on otettava huomioon myös teoksen käyttötapa ja käytön määrä.” Ehdotettu sanamuoto on direktiivin edellyttämä ja kahden viimeksi mainitun osalta tarkoitus on sekä informatiivinen että käytäntöä vastaisuudessa ohjaava.

Neogames Finland ry

On tärkeää pystyä erottamaan toisistaan yhteenliitetyn teoksen (pelin) kaupallinen arvo ja yksittäisen tekijän kontribuution (vaikka yksittäinen hahmo, pelitason tausta) merkitys koko pelin arvon kannalta, kun arvioidaan korvauksen kohtuullistamista. On täysin mahdollista, että peli menestyy vaikkapa odotettua paremmin syistä, jotka eivät varsinaisesti liity niihin itsenäisiin teoksiin, joista peli koostuu. Esimerkiksi markkinoinnissa ei välttämättä edes käytetä samoja ”teoksia” kuin itse pelissä, joten pelissä esiintyvillä teoksilla ei väistämättä ole pääasiallista merkitystä sen kannalta, kuinka hyvin peli menestyy vaikkapa kappalemyynnin tai pelaajamäärän näkökulmasta. **Vain niiden tekijöiden, joiden voidaan osoittaa kontribuoineen koko pelin kaupalliseen arvoon, pitäisi olla oikeutettuja korvauksen kohtuullistamiseen.** Pykälän perusteluissa olisikin erikseen mainittava, että: ”tekijän saaman korvauksen tulisi olla oikeassa suhteessa hänen luovaan panokseensa teoksen kaupalliseen arvoon.”

Neogames pitää perusteltuna, että palkkana (mukaan lukien mahdolliset bonukset) tai yrityksen osakkeina saatu korvaus rajataan kohtuullistamiskorvauksen ulkopuolelle, koska silloin korvaus on suhteessa teoksen luomiseen menneeseen työmäärään ja/tai yrityksen menestykseen. Näin ollen pykälän perusteluihin olisi perusteltua palauttaa sen lausuntoluonnoksessa ollut kappale: ”... palkkana maksettava korvaus ei ole samalla tavalla kiinteämääräinen eikä yleensä jää samalla tavalla vaillinaiseksi kuin loppu- tuloksesta maksettava kertakaikkinen korvaus, joka harvemmin sisältää kohtuullisen korvauksen teoksen luomisen edellyttämästä työmäärästä. Jos työ on vain osittain tehty työsuhteessa ja osittain palkatta, voi tämä kuitenkin olla peruste korvauksen kohtuullistamiseen.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 100 mainitaan, että ”Tekijän luovan panostuksen huomioon ottaminen teoksen kokonaisuudessa liittyy yleensä tilanteisiin, joissa teoksella on useampi tekijä. Tällöin on selvää, että teoksen kaikkia tekijöitä olisi kohdeltava yhtäläisin perustein ja tekijän saaman korvauksen tulisi olla oikeassa suhteessa hänen luovaan panokseensa.

Teoksen kaupallisen arvon määrittäminen voi joskus olla vaikeaa. Arvon määrittäminen liittyy kiinteästi korvauksen määräytymistapaan, joka taas perustuu teoksen käyttötapaan ja -määrään.” Näin ollen eri toimialoilla on mahdollista noudattaa oikeasuhtaisuuden määritelmää, joka ottaa huomioon teoksen luomiseen osallistuneiden tekijöiden osuudet.

30 a § Selvitys teoksen hyödyntämisestä

FSF: Paragraf 30a har bestämmelser om den ursprungliga upphovsmannens rätt att få redovisning om utnyttjandet av verk. Relevant och uttömmande information är viktigt. Vi anser ändå att upphovsmannens ställning ytterligare bör förstärkas. För närmare motiveringar hänvisar vi till Upphovsmanforum (Tekijäfoorumi) utlåtande.

Cupore

Cupore katsoo, että uuden 30 a §:n säännökset koskien selvityksen antamista teoksen hyödyntämisestä lisäävät läpinäkyvyyttä. Uudet säännökset yhtenäistävät Suomen lainsäädäntöä Euroopan unionin lainsäädännön kanssa.

Kirjailijaliitto

Tekijöiden oikeus saada tietoja teosten käytöstä ja siitä kertyneistä tuloista (uusi TekijäL 30 a §) vastaa paremmin direktiivin vaatimuksia kuin syksyn luonnoksessa esitetty.

Hovioikeudenneuvos Harenko

Pitäisin tarkoituksenmukaisena, että 28 a § ja 30 a § loppuun lisättäisiin sanat: Jäljempänä 28a § ja 30 a §:ssä säädettyistä oikeuksista ei voida poiketa sopimuksella *tekijän vahingoksi*.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivin 23 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sopimusmääräykset, joilla estetään 19, 20 ja 21 artiklan noudattaminen, ovat täytäntöönpanokelvottomia tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin nähden. Hallituksen esityksessä oleva sanamuoto suojaa tekijää myös niin, että sopimuksesta ei voida poiketa hänen vahingokseen. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei ole tarvetta muuttaa hallituksen esitystä.**

Forum Artis, Suomen musiikintekijät ry; Suomen Kääntäjien ja Tulkkien liitto (SKTL)

Jotta tekijä voi arvioida, onko hän saanut ehdotetun lain 28 a §:n edellyttämän asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen teoksensa hyödyntämisestä ja onko hänellä oikeus 29 §:n mukaiseen lisäkorvaukseen, on tekijän saatava välttämättä kattavat tiedot teoksen hyödyntämisestä. Ilman tietoja korvauksen oikeellisuutta on täysin mahdotonta arvioida. **Nyt ehdotettu selvitysvelvollisuus koskee vain kaupallista hyödyntämistä, josta on tullut tuloja.** Tämä raja ei ole direktiivin mukainen.

Finlands svenska författareförening rf - FSF rf

Jotta tekijä voi arvioida, onko hän saanut ehdotetun lain 28 a §:n edellyttämän asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen teoksensa hyödyntämisestä ja onko hänellä oikeus 29 §:n mukaiseen lisäkorvaukseen, on

tekijän saatava kattavat tiedot teoksen hyödyntämisestä. Ilman tietoja korvauksen oikeellisuutta on täysin mahdotonta arvioida.

HE:ssa ehdotettu selvitysvelvollisuus koskee vain kaupallista hyödyntämistä, josta on tullut tuloja. Rajaus ei ole direktiivin mukainen.

30 a §:n 1 momentista tulee poistaa kohta: ”Selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään.”

Ehdotettu muotoilu uhkaa jättää avoimuusvelvoitteen ulkopuolelle paljon teosten hyödyntämistapoja, joilla voi olla tekijälle taloudellista merkitystä. Luovutuksensaaja on voinut hyötyä teoksesta kaupallisesti tai käyttää teosta laajasti, vaikka hyödyntämisestä ei olisi tiettyä aikana syntynyt teokseen kohdennettavissa olevaa tuloa. Esimerkiksi digilehden tilaaja maksaa koko lehdestä, eikä tuloa voida kohdistaa yksittäiseen artikkeliin tai kuvaan. Sama koskee suoratoistopalveluja kuten Netflixiä tai Spotify:ta.

30 a §:n 1 momentista **tulee poistaa kohta**: ”Selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksessä ei ole tehty lausunnonantajan väittämää rajausta vain kaupallisiin käyttöihin. Pykälä koskee säännöllisesti annettavaa selvitystä, joka edellyttää, että tekijän korvaus riippuu teoksen käytön määrästä tai että luovutuksensaaja saa tuloja teoksen käytöstä. Selvitystä olisi annettava perustelujen mukaan seuraavasti: *”Oikeus selvityksen saamiseen koskee niin vastikkeellisia kuin vastikkeettomia oikeudenluovutuksia”... ”Mikäli esimerkiksi käytöstä ei ole syntynyt tuloja, riittää, että käyttäjä ilmoittaa siitä tekijälle. Pelkästään se seikka, ettei teoksen hyödyntäminen tiettyä hetkenä tuota voittoa, ei kuitenkaan voisi olla peruste olla antamatta selvitystä. Ehdotettu säännös muodostaa luovutuksen saajalle teoksen hyödyntämistä koskevan avoimuusvelvoitteen.”* (sivu 101)

Perusteluissa on täsmennetty, että direktiivin 72 ja 75 johdantokappaleiden mukaan tekijät tarvitsevat tietoa arvioidakseen teoksen hyödyntämisestä syntynyttä taloudellista arvoa. Direktiivin mukaan toimenpiteillä tulisi varmistaa korkeatasoinen avoimuus eri hyödyntämistapojen, kaikkien hyödyntämisestä syntyneiden tulojen ja tekijälle maksettavan korvauksen osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei lausunnonantajan esittämää poistoa ole tarvetta tehdä.

Näyttelijäliitto, SELO

Rajaukset eivät vastaa direktiivin tarkoitusta ja aiheuttaisivat tulkinnanvaraisuutta: luovutuksensaaja voisi väittää, ettei tuloja ole tullut. Tekijällä ei olisi mahdollisuutta esittää ja todistaa, että tuloja on ollut. Tekijä ei direktiivin tarkoituksen mukaisesti automaattisesti saisi tietoa, jonka perusteella voisi arvioida käytön määrän ja sopimuksen kohtuullisuuden. Epäselväksi jäisi lisäksi, että pitäisikö

- luovutuksensaajan eli esim. tv-tuotantoyhtiön raportoida sarjan uusintoista tai vod-käytöstä kerran vuodessa, jos se on saanut esim. Elisa-viihteeltä korvauksen viiden vuoden käytöstä tuotannon myytyään eikä se siten nimenomaisesti saisi tulovirtoja vaikka vuosina 4-5 tai

- kun esim. tv-sarjan käyttöoikeuksia luovutetaan Netflixille osana laajempaa katalogin käyttöoikeuksien luovutusta ja esitetään väite, ettei juuri **tuotetuista teoksista tuloja** tai
- esim. tv-sarjan käyttöoikeuksia luovutetaan uuden tilattavan sarjan ”kylkiäisenä”.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen mukaan säännöllinen selvitys on annettava ”säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teoksensa hyödyntämisestä” ja ”jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään”. Selvityksen laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon alojen erityispiirteet ja käytännöt, työehtosopimukset ja mahdolliset muut merkitykselliset kollektiiviset sopimukset, olemassa olevat raportointikeinot, selvityksen antamisesta aiheutuva hallinnollinen rasitus sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat.

Yleisradio ei toimi kaupallisin ehdoin samalla tavalla kuin kaupallisesti toimivat lähettäjäritykset. Oikeus selvitykseen koskee kuitenkin myös tällaista toimintaa, ja toimialalla olisi luotava käytännöt, jossa selvityselvöllisyys täyttää direktiivin vaatimukset.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että lausunnonantajan luettelemissa tapauksissa syntyy oikeus saada selvitystä säännöksen kriteerien täytyessä (kun oikeuksia luovutetaan eteenpäin, niistä saa luovutuksensaaja tuloja). Selvitystä tulisi voida saada siitä av-teoksesta, johon lähioikeuden haltija (esim. näyttelijä) on osallistunut riippumatta siitä, sisältyykö siihen useampi teos. Valtion voi halutessaan vahvistaa tämän mietinnössään.

Professoriliitto

[30 a §] Toinen ja neljäs momentti on syytä poistaa, koska ne eivät anna tietoa selvityselvöllisyyden olemassaolosta etukäteen. Kolmas momentti ei kerro, kenen intressien perusteella selvityksen sisällön tulee määräytyä. Viides momentti on tulkinnanvarainen ja kuudes ei ota huomioon, että tekijällä on muitakin oikeuksia kuin oikeus korvaukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ehdotettu 2 momentti kuuluu: ”Selvityksen antamisvelvollisuuden laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt, työehtosopimukset ja mahdolliset muut merkitykselliset kollektiiviset sopimukset, olemassa olevat raportointikeinot, selvityksen antamisesta aiheutuva hallinnollinen rasitus sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat.” Säädöksessä on kyse selvityksenantovelvollisuudesta, kun on kysymys tulonhankkimistarkoituksessa käytetyistä toisten teoksista tai korvausta maksetaan käytön perusteella. Vallitseva oikeusperiaate on, että jokaisella kansalaisella on velvollisuus tuntea maan laki, josta ei tekijänoikeuslain haastavuudenkaan perusteella liene syytä poiketa.

Sama koskee ehdotettua 4 ja 5 momenttia: ”Edellä 1 momentissa säädettyä velvollisuutta antaa selvitys ei ole, jos tekijän luova panostus ei ole merkittävä koko teos huomioon ottaen, paitsi jos tekijä osoittaa tarvitsevänsä tiedot korvauksen kohtuullistamiseksi 29 §:n nojalla.” Kysymys on selonanto-

velvollisuudesta, jossa on liikkumavaraa 3 momentin mukaisesti siinä määritellyin ja yksilöidyin kriteerein. Usein toisten teoksia tulonhankkimistarkoituksessa hyödyntävät tai korvausta käytön perusteella maksavat ovat ammatti- tai liiketoimijoita. 4 momentti antaa myös tarvittavaa liikkumavaraa soveltamiselle siinä yksilöidyin perustein. 5 momentti sääntelee selonantovelvollisuuden luovutustilanteissa ja on siten tarpeellinen.

6 momentti sääntelee selvityksenantovelvollisuuden suhteen liikesalaisuuksiin ja on siinä muodossaan tarpeellinen eikä rajaa tekijän muita oikeuksia (*e contrario*) pois.

Neogames Finland ry

Raportointivelvoitteen on oltava oikeasuhtainen suhteessa sen tekijälle tuomiin hyötyihin nähden. Lopullisen hallituksen esityksen muotoilu on tältä osin tarpeettoman tiukka ja johtaa helposti tarpeettomaan hallinnolliseen taakkaan:

- Palkkatyö tulisi rajata avoimuusvelvoitteen ulkopuolelle: Erityisesti pk-yrityksissä palkkasuhteessa olevat työntekijät ovat tosiasiallisesti tietoisia luomiensa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä ja heille maksettavista korvauksista ja siten heidän osaltaan erillistä selvitystä ei pitäisi edellyttää. Täten lakiin olisi perusteltua palauttaa vielä lausuntoversiossa ollut pykälä ”Jos olosuhteiden nojalla on selvää, että tekijä on tosiasiallisesti tietoinen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä ja hänelle maksettavista korvauksista, ei erillistä selvitystä edellytetä.” ja siihen liittyvät perustelut: ”Erityisesti työsuhteen puitteissa luotujen teosten osalta työntekijät ovat useimmiten varsin hyvin selvillä siitä, miten teoksia hyödynnetään työnantajan liiketoiminnassa. Tällöin ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää, että työnantaja erikseen antaisi kirjallisen selvityksen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä. Jos tekijän voidaan osoittaa jo olevan tietoinen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä, olisi suhteellisuusperiaatteen vastaista edellyttää erillistä raportointia.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja viittaa hallituksen esityksen luonnoksessa olevaan muotoiluun, joka sai palautekierroksella merkittävää kritiikkiä. Kritiikki koski muun muassa sitä, ettei pelkkä tosiallinen tietoisuus hyödyntämisestä direktiivin valossa riitä, vaan tekijällä on oltava mahdollisuus saada tietoja konkreettisesti teosta koskevasta käytöstä. Koska käytännöt vaihtelevat alojen välillä, ei oikeus ole absoluuttinen, vaan muodostuu eri toimialoilla niiden olosuhteita vastaavaksi.

- Yrityksille ei saa muodostua velvollisuutta ylläpitää ajantasaista rekisteriä entisistä työntekijöistään ja heidän yhteystiedoistaan: Tältä osin olisi lain perusteluissa syytä erikseen mainita, että yksi esimerkki kohtuuttomasta hallinnollisesta rasitteesta olisi velvoite ylläpitää ajantasaista rekisteriä yrityksen entisten työntekijöiden yhteystiedoista vuosittaista raportointia varten. Avoimuusvelvoitteen piirissä olevilla entisillä työntekijöillä on joka tapauksessa oikeus pyytää kyseisiä tietoja entisiltä työnantajiltaan halutessaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Selvitystä koskevat säännökset ja niiden ulottuvuus määrittyvät merkittävästi toimialojen käytäntöjen myötä. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei perusteluja ole tarpeen selvittää lausunnonantajan edellyttämällä tavalla.**

- Raportointivelvoite pitäisi kytkeä nykyistä selkeämmin oikeuteen korvauksen kohtuullistamiseen: Kun oikeutta korvauksen kohtuullistamiseen ei ole, ei ole perusteltua, että teoksen tekijä on myöskään avoimuusvelvoitteen piirissä. Lain perusteluissa olisi siis syytä nostaa selkeästi esiin yhtenä raportointivelvoitetta koskevana arviointikriteerinä kuinka todennäköistä on, että tekijällä on perusteet hyödyntää oikeuttaan korvauksen kohtuullistamiseen. Korvauksen kohtuullistaminen on mahdollista esimerkiksi silloin kun tekijä saa teoksesta kertakorvauksen (esim. pelin taustamusiikki). Kun oikeutta korvauksen kohtuullistamiseen ei ole, esimerkiksi kun tekijä on yrityksen työntekijöille suunnattujen osakeantien piirissä (esim. yrityksen perustajiin kuulunut Art Director), ei ole perusteltua, että teoksen tekijä on myöskään avoimuusvelvoitteen piirissä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivi säättää avoimuusvelvoitteesta yleisesti, ei pelkästään silloin, vaan ennen kaikkea silloin, kun tieto on tarpeen oikeuksien kohtuullistamiseksi. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että kyseiset asiat on mahdollista sopia toimialojen käytäntöjen muodostamisen kautta.**

Suomen lainsäädäntö saa luoda riskiä liikesalaisuuksien vuotamiseen. Raportointivelvoitteen piiriin kuuluvat tiedot ovat useimmiten merkittäviä liikesalaisuuksia pelialan globaaleille suuryrityksille. Näin ollen olisi suotavaa, että tekijällä olisi oikeus pyytää tietoja arvoketjussa ylempänä olevilta toimijoilta vain ja ainoastaan kun alkuperäinen sopimuskumppani ei niitä syystä tai toisesta toimita. Muussa tapauksessa on riskinä, että suomalaisten pelialan yritysten kanssa tehtäviin sopimuksiin liittyy alan globaaleille julkaisijoille kohtuuton riski liikesalaisuuksien vuotamisesta ja merkittävästä hallinnollisesta taakasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Pykälän 5 momentin mukaan tekijällä olisi oikeus pyytää selvitys siltä, jolle sopimuskumppani on luovuttanut oikeudet, jos tekijän sopimuskumppani ei oikeuden luovutuksen jälkeen pysty täyttämään 1 momentissa säädettyä selvityksen antamista koskevaa velvoitettaan. Direktiivi edellyttää kaikkia EU-maita säättämään säännöksistä laissaan. Näin ollen kyse ei voi olla vain suomalaisten pelinkehittäjien kanssa tehtävistä sopimuksista.

Tiedot voidaan luovuttaa joko suoraan tekijälle tai tekijän sopimuskumppanin välityksellä. Tekijällä olisi oikeus saada sopimuskumppaniltaan luovutuksen saajan yhteystiedot tietopyynnön esittämiseksi. Tällä pyritään varmistamaan, että tietoja haetaan ensisijaisesti sopimuskumppanin kautta.

Joissakin tilanteissa selvityksen antajalla voi olla tarve suojata liikesalaisuuttaan, eikä hänen siksi voida edellyttää antavan kovin yksityiskohtaista tietoa tekijän sopimuskumppanille. Sen vuoksi on tärkeää, että luovutuksen saaja voi halutessaan antaa tiedot suoraan tekijälle.

Vaikka liikesalaisuussuoja on voimassa ilman nimenomaisia säännöksiä tekijänoikeuslaissa, pykälän 6 momentin mukaan tekijä ei saisi oikeudettomasti ilmaista tai käyttää selvityksen antajan liikesalaisuudeksi yksilöimää tietoa. Momentissa tarkoitetaan liikesalaisuuslain (595/2018) 2 §:n 1 kohdassa määritellyä liikesalaisuutta, jonka käyttäjä on yksilöinyt. Tekijällä olisi oikeus säilyttää ja käyttää saamansa tieto teoksen koko hyödyntämisaajan ja kohtuullisen ajan sen jälkeenkin, mikäli tämä on tarpeen korvauksen kohtuullistamiseksi. Säännöksellä sovitetaan yhteen toisaalta tekijän etujen mukainen oikeus

selvitykseen ja toisaalta teoksen kaupallista hyödyntämistä harjoittavan henkilön oikeus liikesalaisuuden suojaan. Säännöksessä tekijän etuja suojellaan edellyttämällä, että selvityksen antajan tulee yksilöidä, mikä tieto on liikesalaisuuden piirissä. Kaikkea tietoa teoksen hyödyntämisestä ei voitaisi pitää liikesalaisuutena.

Sanasto, Tietokirjailijat, SKTL

Kertakorvauksen saaneiden tiedonsaantioikeus

-- Kuitenkin myös kertakorvauksella oikeutensa luovuttaneiden (kirjallisuuden alalla tyypillisesti kääntäjät) tulisi saada tiedot teoksensa käytöstä, esimerkiksi siitä, kuinka monta kappaletta teosta on myyty tai kuinka monta kertaa teosta on kuunneltu suoratoistopalvelussa. Ilman kattavaa tiedonsaantioikeutta direktiivin mukaiset, tekijän asemaa parantamaan tarkoitetut oikeudet – asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus sekä sopimuksen kohtuullistamismahdollisuus 29 §:n mukaan – eivät käytännössä toteudu, koska tekijällä ei ole mahdollisuuksia arvioida, onko hänen saamansa (kerta)korvaus asianmukainen ja oikeasuhtainen suhteessa teoksen käyttötapaan ja käytön määrään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen mukainen säännöllinen selvitys on annettava, jos käyttäjä saa teoksen käytöstä tuloja tai jos tekijälle maksettava korvaus riippuu käytön määrästä. Tästä huolimatta myös kertakorvauksella oikeutensa luovuttaneilla alkuperäisillä tekijöillä on oikeus saada selvitys teoksen käytöstä. Hallituksen esityksen 30 a §:n 1 momentin mukaan: ”Selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään. Selvityksen tulee sisältää tiedot teoksen hyödyntämisestä, siitä syntyneistä tuloista ja tekijälle maksettavasta korvauksesta kaikkien hyödyntämistapojen osalta.”

Hallituksen esityksen mukaisessa mallissa on otettu kertaluontoiset käytöt huomioon ja perusteluissa on todettu, että selvitysvastuu voi koskea myös niitä, koska vastuu jatkuu niin kauan, kun hyödyntäminen jatkuu mutta päättyy sen jälkeen. Kertakorvaus ei siten ole este selvityksen saamiselle, ei edes silloin, kun käyttö on ollut ei-kaupallista. Jos käyttöoikeus on luovutettu kertakorvauksella, ei tekijällä ole oikeutta säännölliseen korvaukseen.

Hallituksen esityksen mukaan oikeus saada selvitystä koskee myös tilanteita, joissa oikeudet on luovutettu kertakorvausta vastaan, jos luovutuksensaajalle syntyy tuloja teosten käytöstä.

Sanoma, Aikakausmedia, Uutismedian liitto

30 a §:n mukainen tekijän oikeus selvitykseen teoksen hyödyntämisestä tulisi rajata niin, että kertakorvauksella sovitusta kertakäytöstä ei ole annettava selvitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Selvityksen antamisvastuun laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt, työehtosopimukset ja mahdolliset muut kollektiiviset sopimukset, sekä olemassa olevat raportointikeinot, selvityksen antamisesta aiheutuva hallinnollinen

rasitus, sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat. Tämä mahdollistaa raportointivelvollisuuden keventämisen ja kunkin alan erityispiirteiden ja käytäntöjen ottamisen huomioon tilanne- ja toimialakohtaisesti. Se, mitä on pidettävä samana tai eri teoksena, tulee vastaisuudessa ratkaista tekijänoikeudellisten säännösten ja periaatteiden mukaan.

Vähintäänkin olettamana olisi syytä todeta, ettei raportointivelvollisuutta voida soveltaa tavanomaiseen lehdistön julkaisutoimintaan. ... On perusteltua, että tekijänoikeuden luovutuksia ei uudistuksen yhteydessä vaikeuteta säätämällä markkinoita jäykistävistä kollektiivisopimusmekanismeista. Tällaiset sopimukset johtaisivat herkästi myös ristiriitaan voimassa olevan kilpailuoikeuden kanssa. *Tekijän oikeus selvitykseen teoksen hyödyntämisestä (30 a §) tulisi rajata niin, että kertakorvauksella sovitusta kertakäytöstä ei olisi annettava selvitystä*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Oikeus saada selvitystä teoksen käytöstä muodostuu kullakin toimialalla useiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Direktiivin mukaisesti pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että selvityksen antamisvelvollisuuden laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt, työehtosopimukset ja mahdolliset muut kollektiiviset sopimukset, sekä olemassa olevat raportointikeinot, selvityksen antamisesta aiheutuva hallinnollinen rasitus, sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat.

Direktiivi kuitenkin edellyttää säännöllistä raportointia, jos kyse on tekijänoikeuden kannalta merkityksellisistä oikeuksista. Avoimuusvelvoitteen osalta on todettu vain, että sen ei pitäisi olla tarpeen soveltaa suhteessa sopimuksiin, jotka on tehty oikeudenhaltijoiden ja yhteishallinnointiorganisaatioiden, koska kyseiseen suhteeseen sovelletaan yhteishallinnointidirektiivin mukaista avoimuusvelvoitetta.

Esityksen perusteluissa todetaan (s. 100), että velvollisuus säännölliseen selvitykseen ei koskisi kertaluonteisia käyttötilanteita, joissa teoksen käyttöoikeus on luovutettu kertakorvauksella mutta oikeus saada selvitystä jatkuu, kunnes käyttö on lakannut. Yksi käyttökerta edellyttää yhtä selvitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.

Suomen kustannusyhdistys

Yhteiset selkeät käytännöt mahdollistavat lain kirjaimen toteutumista. Esitetty 30 a § varsin pitkälti kuvailee nykytilaa. Hyvä on, että pykälässä erikseen mainitaan, että teoksen kokonaisuuden kannalta vähäisen luovan panoksen antaneelle tekijälle ei raportointivelvoitetta ole. Selvitystä ei tarvita myöskään silloin kun raportointi muodostaisi kohtuuttoman taloudellisen taakan.

Suomen Kustannusyhdistys ehdottaa, että valiokunnan mietinnössä nostettaisiin perusteluiksi esimerkin tasolle myös sähköisten oppimateriaalien tuotanto, jossa kertakorvausta vastaan tekijä päivittää suuren kokonaisuuden jotain pientä yksittäistä fragmenttia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Edellä on selitetty selvitysoikeutta säännöksen käytännön muodostamisesta. Toimialalla muodostettavissa käytännöissä (joissa kaikkia osapuolia on kuultu) on täysin mahdollista katsoa, ettei mainituista pienistä päivitystöistä tulisi edellyttää erillistä selvitystä. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että kyse on yksityiskohdasta lukuisten eri toimialojen tilanteiden kokonaisuudessa, eikä siten ole perusteltua muuttaa hallituksen esitystä.**

Audiovisual Producers Finland – APFI, Uutismedian liitto, Keskuskauppakamari

Ehdotamme, että pykälän 4 momentin tekstiä tarkennetaan:

”Edellä 1 momentissa säädettyä velvollisuutta antaa selvitys ei ole, **jos tekijän korvaus ei riipu teoksen käytön laajuudesta tai** jos tekijän luova panostus ei ole merkittävä koko teos huomioon ottaen, paitsi jos tekijä osoittaa tarvitsevänsä tiedot korvauksen kohtuullistamiseksi 29 §:n nojalla.” (lisäys lihavoitu).

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Selvityselvöllisyyden asettaminen säännönmukaiseksi on direktiivin keskeinen sisältö. Säännöksessä todetaan, että selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että tarvetta muutokselle ei ole, koska säännöksen soveltamisala on määritelty 1 momentissa.**

Teosten hyödyntämistavat ja niistä saatavat korvaukset ovat lähtökohtaisesti lisenssinsaajalle liikesalaisuuksia, joiden korkea suoja on turvattava. Näin ollen esitämme myös esityksen muuttamista niin, että tekijälle tämän pykälän nojalla annettava selvitys kuuluu selvityksen antajan liikesalaisuuden piiriin, ellei tämä itse ole saattanut selvityksestä ilmeneviä tietoja julkisiksi.

Ehdotamme, että pykälän 6 momentin muutetaan seuraavalla tavalla:

”Selvityksen tiedot ovat liikesalaisuuslaissa (595/2018) määriteltyjä liikesalaisuuksia, ellei selvityksen antaja ole itse saattanut selvityksestä ilmeneviä tietoja julkisiksi.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksen säännöksen mukaan tekijä ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää liikesalaisuuslaissa (595/2018) määriteltyä selvityksen antajan liikesalaisuudeksi yksilöimää tietoa. Liikesalaisuussuojaa ei edes mainita direktiivissä vaan se on lisätty kansallista liikkumavaraa käyttäen. Koko liikesalaisuussuojalainsäädäntöä ei ole syytä lisätä mainittuun momenttiin. Direktiivin kuulumattomana 6 momentin säännös voidaan tarvittaessa poistaa hallituksen esityksestä.

Selvityksen sisältämät liikesalaisuudet olisi tullut huomioida HE:ssa paremmin niin, että liikesalaisuuksien suoja turvataan: Se mihin tekijä saa käyttää selvityksen sisältämiä liikesalaisuuksia, olisi tullut määritellä perusteluissa. Esityksen perusteluiden mukaan selvityksen antavan käyttäjän tulee yksilöidä raportoitavasta tiedosta kaikki liikesalaisuudet, mikä usein tarkoittaa tekijälle annettavaan dataan tehtävää merkintää. Perusteluissa todetaan, ettei kaikkea tietoa teoksen hyödyntämisestä voitaisi pitää liikesalaisuutena. Säännös ja sen perustelut ovat kovin avoimet ja tulkinnanvaraiset, mikä aiheuttaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Pykälässä on viittaus liikesalaisuussuojaa koskevaan lakiin. Perusteissa on todettu, että liikesalaisuussuojan piiriin ei voi kuulua kaikki selvityksen kattama tieto, vaan tämä on määriteltävä tarkemmin. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että kun liikesalaisuus määritellään, se olisi myös mainittava dataa luovutettaessa sen metadatatassa. Toisaalta, liikesalaisuussuojan huomioon ottaminen ei kuulu direktiiviin, ja mainittu 6 momentti voidaan myös poistaa tarvittaessa.**

Keskuskauppakamari, Yleisradio

Selvitys teoksen hyödyntämisestä: kuinka monelta vuodelta taaksepäin tekijällä olisi oikeus vaatia selvitystä? Mielestäni jos asiasta ei ole sovittu, tekijällä tulisi olla oikeus pyytää näitä tietoja takautuvasti tietty määräaika. Tällä helpotettaisiin toimijoille säännöksestä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Tekijälle annettavan selvityksen ajallinen rajaaminen olisi asianmukaista kohtuuttomien tilanteiden estämiseksi. Valiokunnan mietinnössä tulisi todeta, että tekijän tulisi pyytää selvitystä kohtuullisen ajan kuluessa. Muutoin tekijä voisi pyytää selvitystä esimerkiksi takautuvasti usean vuoden ajalta, vaikka tekijä ei olisi aiempina vuosina pyytänyt selvitystä. Tämä olisi tarpeen erityisesti, jos selvityksen antaja ei ole suorassa sopimussuhteessa tekijään eikä näin ollen ole sopinut selvityksen antamisen yksityiskohdista luovutuksen saajan kanssa. *Selvityselvöllisyyden antaminen pitäisi sopeuttaa velvoitteiden vanhenemista koskevaan lainsäädäntöön.* (Esimerkiksi laki velan vanhentumisesta 728/2003 ja työsopimuslaki 55/2001 13 luku 9 §)

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Oikeus saada selvitystä tulee voimaan, kun laki tulee voimaan. Selvityksen saaminen on tekijälle kuuluva oikeus ja selvitys tulee antaa säännöllisesti, kunkin toimialan tarkemmin muodostettavat käytännöt (ja muut pykälässä luetellut seikat) huomioon ottaen ilman, että tekijä erikseen tietoa pyytää. Selvitys tulee antaa vähintään kerran vuodessa, jolloin tulee antaa ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teoksen hyödyntämisestä. Selvityksen antamisvelvollisuuden laajuutta arvioitaessa otetaan huomioon mm. kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt, sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat. Nämä tekijät määrittävät raportointivelvollisuuden ajallisen ja asiallisen laajuuden.

Direktiivi ei salli tietyn ehdon lisäämistä koskien määräaikaa, jonka kuluessa selvitystä pitäisi pyytää. Ehdotetun 30 a §:n 3 momentin mukaan *”jos selvityksen antaminen 1 momentin mukaisesti aiheuttaisi suhteettoman taloudellisen rasituksen, ottaen huomioon sopimuskumppanin teoksen hyödyntämisestä saamat tuotot, selvitys saadaan rajoittaa siihen, mitä kohtuudella voidaan odottaa”*. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei säännöstä ole tarve muuttaa, koska kohtuullisuusarviointia on kuitenkin mahdollista säännöksen puitteissa tehdä.**

30 b § Oikeudenluovutuksen peruuttaminen

Cupore

...tekijän oikeus peruuttaa oikeus peruuttaa oikeudenluovutus silloin, kun teosta ei ole hyödynnetty voi lisätä teoksen saatavuutta ja siten lisätä tekijänoikeusjärjestelmän tehokkuutta.

Forum Artis, Suomen musiikintekijät, Näyttelijäliitto, Suomen Kääntäjien ja Tulkkien liitto (SKTL), Tekijäfoorumi, Finlands svenska författareförening rf - FSF rf

30 b §:ssä työ- ja virkasuhteessa luodut teokset on direktiivin vastaisesti rajattu kokonaan peruuttamisoikeuden ulkopuolelle. Säännös lähentelee työsuhtetekijänoikeutta. Esimerkiksi Ruotsissa implementoidussa laissa vastaavaa rajoitusta ei ole.

30 b §:n 3 momentista tulee **poistaa lause:** ”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työ- tai virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun teokseen.”

Ehdottamamme muutos kääntäisi oletettaman tekijöitä suojaavaan muotoon: ensisijaisesti peruuttamisoikeus koskisi kaikkia, mutta sen rajoituksista voitaisiin sopia kollektiivisesti. Elokuvateoksien peruminen ja oikeuksien siirtäminen taholle, joka voisi niitä käyttää, edellyttäisi kaikkien tekijöiden ja esiintyvien taiteilijoiden perumisen ja siirron. Jos työsuhteessa oleva ohjaaja ja näyttelijä eivät voisi perua ja siirtää oikeuksia uudelle käyttäjälle, ei oikeutta perumiseen ja oikeuksien siirtoon toisaalle voi ei-työsuhteisetkaan de facto toteuttaa eikä direktiivin tarkoitus toteudu.

Kirjallisuuden kääntäjät eivät yleensä toimi työsuhteissa, mutta asiatekstinkääntäjiä toimii myös työsuhteissa kääntäjinä mm. valtionhallinnon palveluksessa. Myös av-kääntäjiä toimii työsuhteissa esimerkiksi Ylen palveluksessa. Asiatekstinkääntäjät saattavat joskus työsuhteissa kääntää tekstejä, ja av-kääntäjät kääntävät työsuhteissa tekstejä, joiden teoskynnys ylittyy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivi ei mainitse työ- ja virkasuhteita eikä näin ollen ole selvää, onko tarkoitus, että ko. tekijän asemaa sopimustilanteissa parantavia säännöksiä olisi sovellettava myös niihin.

Työ- ja virkasuhteita koskevat tilanteet on rajattu ulkopuolelle siitä käytännön syystä, että niiden käyttäminen johtaisi työoikeuden ja tekijänoikeuden ristiriitaan. On mahdollista, kuten lausunnonantaja toteaa, että työsuhteiset ja itsensä työllistävät tekijät ja esittävät taiteilijat asetetaan keskenään eri asemaan. Siksi onkin parempi, että niillä toimialoilla, joilla halutaan sopia jotakin työsuhteisista oikeudenluovutuksista ja ennen kaikkea tilanteista, joissa oikeudenluovutuksen voi peruuttaa, voidaan jättää kollektiivisen sopimuksen, kuten työehtosopimuksen varaan. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.**

30 b §:n 1 momenttia tulee muuttaa seuraavasti: ”Jos teosta, jonka osalta tekijä on siirtänyt yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöoikeuden, ei ole hyödynnetty **hyödynnetä** kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen kohtuullisen ajan kuluessa... ” (SKTL: ”hyödynnetty tai hyödynnetä”)

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esitys on muotoiltu ottaen huomioon tilanne, jossa tekijä on havainnut, että teosta ei ole hyödynnetty. Tekijällä on tämän jälkeen mahdollisuus muistuttaa asiasta ja lopulta peruuttaa oikeudenluovutus tai muuttaa se ei-yksinomaiseksi. **Suurta merkitystä muotoilulla ”ei ole hyödynnetty”/ ”ei hyödynnetä” ei opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan ole, minkä vuoksi tarvetta muuttamiselle ei ole.**

Suomen Käsikirjoittajat ja ohjaajat SUNKLO ry

Tällä hetkellä elokuvateosten käsikirjoittajia koskee nykyisen tekijänoikeuslain 40 §, jossa peruuttamiselle on määritelty viiden vuoden määräaika ja josta on mahdollista poiketa sopimalla toisin. Käytännön sopimustoinnassa pykälä tulee sovellettavaksi hyvin harvoin juuri toisin sopimisen mahdollisuuden takia. Normaalisti oikeuksien peruuttamisesta sovitaan sopimuksessa, joskus jopa niin, että oikeuksien takaisin saaminen ei ole mahdollista edes siinä tapauksessa, että sopimus purkautuu toisen osapuolen sopimusrikkomuksen takia, esimerkiksi siksi, että tuotantoyhtiö ei maksa käsikirjoittajalle sopimuksen mukaisia palkkioita. Olisi äärimmäisen tärkeää käytäntöjen parantamisen kannalta, että peruuttamisoikeus koskisi myös käsikirjoittajia yhtä pakottavana kuin muitakin tekijöitä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä todetaan sivulla 64, että elokuvateosten käsikirjoittajien peruuttamisoikeuden turvaaminen on välttämätöntä. Peruuttamista koskeva oikeus on pakottava kaikissa tilanteissa tekijöille, paitsi jos kyse on työ- tai virkasuhteessa luodusta teoksesta. Kollektiivisella sopimuksella on mahdollista sopia toisin, jotta tekijöitä ei kohdeltaisi eri lailla samalla alalla. Elokuvaamisoikeutta koskeva 40 § on tahdonvaltainen säännös, jota olisi sovellettava täydentävästi soveltuvin osin. Tämän säännöksen perusteella ei ole mahdollista poistaa elokuvaamisoikeuksien peruuttamista koskevaa oikeutta.

Medialiitto

Medialiitto pitää välttämättömänä lisätä valiokuntakäsittelyssä 30 b §:n 1 momenttiin tai sitä koskeviin perusteluihin, että tekijän peruutusoikeus koskee vain tilanteita, joissa teosta **ei ole lainkaan** hyödynnetty. Se vastaa DSM-direktiivin sanamuotoa ja tarkoitusta. Oikeuksien peruminen osittain olisi lisenssinsaaajan kannalta kohtuutonta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Pykälässä todetaan: *”Jos teosta, jonka osalta tekijä on siirtänyt yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöoikeuden, ei ole hyödynnetty kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen kohtuullisen ajan kuluessa oikeuden luovutusta koskevan sopimuksen tekemisestä.”*

Direktiivi ei edellytä, että peruuttamisoikeus olisi vain silloin, kun käyttöä ”ei ole [ollut] lainkaan”. On myös mahdotonta määritellä käyttövelvoite näin tiukasti, sillä tilanteet vaihtelevat toimialalta toiselle. Tärkeintä on, että teosta hyödynnetään siten, kuin siitä on sovittu. Säännös vahvistaa tekijän oikeutta peruuttaa oikeudenluovutus, jos käyttöä ei ole tapahtunut senkään jälkeen, kun tekijä on asiasta luovutuksensaajalle ilmoittanut. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.**

Keskuskauppakamari

Oikeudenluovutuksen peruuttaminen: puuttuminen sopimusvapauteen, aiheutuu oikeudellista epävarmuutta. HE:ssä ei ole huomioitu tilannetta, jossa teoksesta on syntynyt useita versioita, joista julkaistavaksi on valittu yksi esim. kuvaussessiossa otettujen valokuvien osalta toimeksiantajan julkaistessa vain yhden valokuvan. Jos kuvaaja voisi peruutusoikeuteen vedoten itse julkaista myös muut sessiossa otetut kuvat, syntyisi epäterve kilpailutilanne kuvaajan ja hänen toimeksiantajansa välille, minkä ei tulisi voida olla mahdollista. Myöskään sitä, kuinka kauan itse sopimus on ollut voimassa tai onko käyttämättömyydelle syitä, ei ole huomioitu. Ehdotuksessa kannatettavaa on työ- ja virkasuhteessa luotujen teosten poistaminen soveltamisalasta.

OAJ

OAJ toivoo, että 30 b §:ää selkeyden vuoksi tarkennetaan niin, että 3 momentin poikkeus soveltuu lähtökohteisesti vain tilanteisiin, joissa teosten luomisen on nimenomaisesti sovittu kuuluvan työtehtäviin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Toimialoilla, joilla halutaan sopia jotakin työsuhteisista oikeudenluovutuksista ja ennen kaikkea tilanteista, joissa oikeudenluovutuksen voi peruuttaa, voidaan jättää ne kollektiivisen sopimuksen, kuten työehtosopimuksen varaan. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.**

Kirjailijaliitto, Tietokirjailijat

Esityksen mukaan peruuttamisoikeus koskisi kuitenkin edelleen vain tilanteita, joissa teosta ei ole hyödynnetty lainkaan. Katsomme, ettei rajausta vastaa direktiivin sanamuotoa eikä tarkoitusta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Lausunnonantaja tulkitsee direktiiviä ja sen perusteella ehdotettua säännöstä päinvastoin kuin käyttäjät, joiden mukaan ehtona on, että teosta ei ole hyödynnetty lainkaan. Lausunnonantaja toteaa, että jo esitetyssä muodossaan se rajaisi peruuttamisen vain tilanteisiin, joissa teosta ei ole lainkaan hyödynnetty.

Pykälässä todetaan: *”Jos teosta, jonka osalta tekijä on siirtänyt yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöoikeuden, ei ole hyödynnetty kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen kohtuullisen ajan kuluessa oikeuden luovutusta koskevan sopimuksen tekemisestä.”*

Hallituksen esityksessä sivulla 102 todetaan, että sen, milloin oikeus peruuttamiseen syntyy, ehdotetaan riippuvan siitä, mitä on kullakin alalla niiden erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen pidettävä kohtuullisena. Peruuttamisoikeus olisi siten olemassa silloin, kun teosta ei ole lainkaan hyödynnetty, mutta myös silloin, kun teosta on hyödynnetty mutta myöhemmin kuin tekijällä alan käytäntöjen perusteella oli aihetta odottaa. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo siten, että perustelut selvittävät lausunnossa esitettyjä seikkoja, eikä hallituksen esitystä siten ole tarvetta muuttaa.**

Tieteentekijät

Yliopistoissa oikeudenluovutuksen peruuttaminen ei ole kovin olennaista, sillä opetusalan vakiintuneen käytännön mukaan työnantajalle ei siirry oikeuksia opettajan laatimaan materiaaliin pelkästään palvelussuhteen perusteella. Opettajan laatima oppimateriaali tai tutkijan laatimat tutkimusartikkelit kuuluvat lähtökohtaisesti tekijälleen, eivät työnantajalle. Myös tekijänoikeuslain muutoksissa on hyväksyttävä tämä lähtökohta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Ottamatta kantaa tekijänoikeuden luovutukseen eri tapauksissa voidaan todeta, että mikäli tekijänoikeuden luovutusta ei ole tapahtunut, ei peruuttamisoikeus luonnollisesti tule kysymykseen.

Sivista, Sanoma, Uutismedia liitto, Yleisradio

30 b § mukaisen peruutusoikeuden osalta tulisi huomioida, että teoksen eri versiot on katsottava yhdeksi teokseksi peruutusoikeutta arvioitaessa: esim. Useat valokuvat, joista yksi julkaistaan tms. tilanteet, jos useita eri versioita ottaen huomioon alan erityispiirteet ja käytännöt.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Toimialoilla on mahdollista niiden erityispiirteet huomioon ottavissa käytännöissä arvioida, miten teoksen eri versioihin suhtaudutaan. Yleisesti ottaen, kun tekijänoikeus luovutetaan, siirtyvät oikeudet myös teoksen eri versioihin, ellei oikeudenluovutus ole koskenut käyttöoikeutta tiettyyn versioon. Peruuttamisoikeus on direktiivin 22 artiklan asettama, Euroopan unionin tasolla kyseisen oikeuden EU-tasolla harmonisoiva sääntö, jota ei voi jättää kansallisesti täytäntöön panematta. Se, mitä on pidettävä samana tai eri teoksena, tulee vastaisuudessa ratkaista tekijänoikeudellisten säännösten ja periaatteiden mukaan. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.**

45 § Esittävä taiteilija

Näyttelijäliitto

Kiitämme, että näyttelijöiden oikeudet saadaan vihdoin pohjoismaiselle tasolle. Suomessa on muihin Pohjoismaihin ja Länsi-Eurooppaan verrattuna täysin kehittymätön sopimuskulttuuri, muiden kuin musiikin osalta.

Muualla on lisäksi huomattavasti kehittyneempi sopimuskulttuuri av-alalla kuin meillä. Nyt tehtävät muutokset toivottavasti kannustavat sopimuskulttuurin kehittämiseen myös Suomessa. Suomessa näyttelijät joutuvat luovuttamaan elokuva- ja tv-töissä oikeutensa kertakorvausta vastaan. Elokuvateatterimenestys tai tv-sarjan pitkäaikainen käyttö tai lukuisat uusinnat eivät kerrytä näyttelijöille tekijänoikeustuloja – toisin kuin muualla.

Audiovisual Producers Finland – APFI, MTV, Mara ry, TKN

DSM-direktiiviin tai verkkolähetysdirektiiviin sisältyvät lisäykset tekijänoikeuslakiin, kuten näyttelijöiden yksinoikeuden laajentaminen, eivät ole perusteltuja eikä hyväksyttäviä. Muutosehdotus on kestävä ja erittäin haitallinen audiovisuaalisten teosten tuotannolle Suomessa. Se puuttuisi perustuslaissa turvattuun elinkeinovapauteen ja omaisuuden suojaan. Esitys epätasapainossa tuottajan oikeuksiin nähden, sillä tuottaja kantaa vastuun ja taloudellisen riskin tuotannosta sekä mahdollistaa muiden tuotantoon tai sen jakeluun liittyvien osapuolten ansainnan.

-- Käytännössä muutos antaisi näyttelijöille ja muille esiintyville taiteilijoille uuden oikeuden kieltää audiovisuaalisen teoksen esittäminen televisiossa tai muussa sen kaltaisessa välittämisessä, joka ei tapahdu on demand -pohjaisesti, tai elokuvaan tallennetun esityksen esittämisestä elokuvateatterissa. Tämä muutosehdotus on kestävä ja se olisi erittäin haitallinen audiovisuaalisten teosten tuotannolle Suomessa. Se puuttuisi tuottajien, lähettäjäyhtymien ja elokuvajakelijoiden perustuslaissa turvattuun elinkeinovapauteen ja omaisuuden suojaan.

Esitetty näyttelijöiden (esittävien taiteilijoiden) lähioikeuksien laajennus ei perustu nyt implementoitaviin DSM-direktiiviin eikä verkkolähetysdirektiiviin. Tällaisen muutoksen tekeminen edellyttäisi kattavaa vaikutusarviota ja kaikkien tekijänoikeusmarkkinoilla toimivien tahojen aikaista osallistamista ja kuulemista. Näkemys mukaan esitys on hätäkohtainen, ja on omiaan rapauttamaan toimintaympäristön oikeusvarmuutta av-alalla. Tämä, kuten muutkin kansalliset, DSM-direktiivin perustumattomat muutostarpeet, tulisi käsitellä tekijänoikeuslakiuudistuksen ns. toisessa paketissa kattavan vaikutusarvioinnin ja kuulemisten kera.

Yllä mainituin perustein esitämme, että 45 § ja 46 a § muutoksesta luovutaan.

[MTV, MaRa ja TKN esittävät] että direktiiveihin perustumatonta näyttelijöiden oikeuksia koskevaa muutosta ei toteutettaisi ilman huolellista vaikutusarviota ja ennen kuin EU on liittynyt Pekingin audiovisuaalisia esityksiä koskevaan sopimukseen. Lisäksi MTV esittää muutoksia kertakaikkisia tekijänoikeuskorvauksia koskeviin perusteluihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Näyttelijöiden oikeudet on päätetty poliittisella päätöksellä laajentaa Pohjoismaiselle tasolle, vaikka asia ei liity DSM- eikä verkkolähetysdirektiiviin. Pekingin sopimuksen voimaansaattaminen EU-tasolla ei ole käynnistynyt vielä. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.**

50 § Lehtijulkaisun kustantaja

25 n § Teoksen käyttäminen lehtijulkaisussa (sopimuslisenssi)

Professori Pihlajarinne

Käsillä oleva esitys perustuu monessa kohtaa direktiivin sanamuotojen mahdollisimman tarkkaan seuraamiseen. Lehtikustantajan lähioikeuden (artikla 15) osalta direktiivi jättää epäselväksi, onko suojan kohteena julkaisun ulkonäkö vai jokin muu piirre julkaisussa, ja koskeeko oikeus hakukoneita. Myös se, mitä hyvin lyhyet otteet tarkoittavat, jää avonaiseksi. Edelleen suojan suhde tietokantasuojaan on jätetty epäselväksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Lehtijulkaisulla tarkoitetaan direktiivin 2 kohdan 1 alakohdan 4 kohdan mukaisesti kokoelmaa, joka koostuu pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista, mutta johon voi sisältyä myös muita teoksia tai muuta suojattua aineistoa ja

- a) joka muodostaa erillisen numeron kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa julkaisussa, kuten sanomalehdessä tai yleis- tai erikoisaikakauslehdessä;
- b) jonka tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa; ja
- c) joka julkaistaan missä tahansa viestimessä palveluntarjoajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.

Määrittely on siis varsin kattava ja yksityiskohtainen. Ehdotettu säännös vastaa sisällöllisesti direktiivin määritelmää ja sen sisältöä on avattu säännöskohtaisissa perusteluissa hallituksen esityksen sivuilla 107 - 108. Hakukoneet ovat sääntelyn piirissä. Hyvin lyhyt ote on autonominen EU-oikeuden käsite, joka koskee myös otsikoita, eikä siitä voi perustellusti esittää spekulatiivisia tulkintoja vaan tämä tietoinen EU-lainsäätäjän ratkaisu jää tulevan oikeuskäytännön varaan. Tietokanta sellaisenaan ei ole yllä olevan määritelmän mukainen lehtijulkaisu.

Aikakausmedia, Uutismedian liitto

Uutismedian liitto kannattaa uutta lehtijulkaisun kustantajan suojaa koskevaa säännöstä (50 §) ja siihen liittyvää uutta sopimussenssipykälää (25 n §) perusteluineen. Säännökset ovat maamme lehdistön elinvoimaisuuden ja myös yleisön tiedonsaantioikeuden kannalta tärkeitä. Sopimussenssilupa mahdollistaa sen, että tekijänoikeusjärjestön myöntämä käyttöoikeus kattaa myös sellaiset lehtikustantajat, joita järjestö ei suoraan edusta. Sopimussenssi sisältää kielto-oikeuden, mikä on hyvä ja kannatettava asia. Se mahdollistaa suoran lisensoinnin, sillä osa lehtikustantajista saattaa suosia myös suoraa sopimista lehtikustantajan lähioikeuden hyödyntäjien kanssa.

Järjestölehdet

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 108) järjestölehtiä ei erikseen mainita. Ottaen huomioon siinä esitetyt kuvaukset lähioikeussuojan ulkopuolelle jäävistä julkaisumuodoista, joissa järjestötoimintaa ei mainita, voitaneen tulkita, että päätoimittajavastuulla julkaistun järjestölehden katsotaan olevan suojan piirissä sikäli, kun julkaisun tarkoitus on antaa tietoa jäsenistön ohella myös suurelle yleisölle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksen 50 §:n 3 momentin mukaan lehtijulkaisuna pidettäisiin kokoelmaa, joka koostuu pääasiassa luonteeltaan journalistisista kirjallisista teoksista ja jota ei julkaista tieteellisessä tai akateemisessa tarkoituksessa. Lisäedellytyksenä on, että

- 1) lehtijulkaisu muodostaa erillisen numeron kausittain ilmestyvässä tai säännöllisesti päivitettävässä yhden otsikon alaisessa lehtijulkaisussa;
- 2) lehtijulkaisun tarkoituksena on antaa suurelle yleisölle uutisiin tai muihin aiheisiin liittyvää tietoa; ja
- 3) lehtijulkaisu on välitetty yleisölle missä tahansa viestimessä lehtikustantajan aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa.

Direktiivin 55 ja 56 johdantokappaleen mukaan lehtijulkaisuihin, joiden olisi kuuluttava suojan piiriin, sisältyvät esimerkiksi päivittäin ilmestyvät sanomalehdet, viikoittain tai kuukausittain julkaistavat yleis- tai erikoisaikakauslehdet, mukaan lukien tilauspohjaiset lehdet, sekä uutissivustot. Siten järjestölehtiä ei ole siitä suljettu ulkopuolelle. Keskeinen kriteeri on, että julkaisun tarkoitus on antaa tietoa jäsenistön ohella myös ”suurelle yleisölle”.

Suojan piiriin eivät sen sijaan kuuluisi verkkosivustot, kuten blogit, joilla annetaan tietoa osana toimintaa, jota ei harjoiteta palveluntarjoajan, kuten uutiskustantajan, aloitteesta, toimituksellisella vastuulla ja valvonnassa. Tieteellisiin tai akateemisiin tarkoituksiin julkaistavien kausijulkaisujen, kuten tiedejulkaisujen, ei myöskään pitäisi 56 johdantokappaleen mukaan kuulua suojan piiriin.

Google, FiCom

Lehtien otsikot

Hallituksen esityksen säännöskohtaisia perusteluja tulisi muokata poistamalla kursivoitu lause sivulta 108: *”Tarkoituksena ei myöskään ole, että lehden otsikot, vaikka ne olisivat hyvin lyhyitä, eivät olisi kategorisesti suojan ulkopuolella. Otsikot ovat lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti.”* tai muokataan viimeinen lause muotoon: *”Otsikot voivat olla lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti.”*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Direktiivissä ei erikseen säädetä otsikoista. Niitä käsitellään 15 artiklan 1 kohdassa ja ehdotetussa 50 §:ssä, kuten muutakin sisältöä. Lehtikustantajan lähioikeutta ei sovelleta lehtijulkaisun yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden käyttöön, minkä vuoksi niitä ei ole perustelujen mukaisesti kategorisesti suljettu suojan ulkopuolelle. Hakukoneita ei ole suljettu direktiivin 15 artiklassa eikä myöskään ehdotetussa 50 §:ssä soveltamisen ulkopuolelle, mikä on kirjoitettu näkyviin säännöksen perusteluihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huomauttaa, että otsikot ovat usein lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti. **Valiokunta voi selventää kyseistä hallituksen esityksen lausetta huomauttamalla, että lehden otsikot, vaikka ne olisivat hyvin lyhyitä, eivät ole kategorisesti suojan ulkopuolella.** Ne voivat olla lehtijulkaisun olennainen elementti, minkä vuoksi niiden käyttöä on voitava säännellä.

Hakukoneet

Uudessa hallituksen esityksen tekstissä (s. 107) todetaan nimenomaisesti, että yleiskäyttöiset hakukoneet voivat kuulua käsillä olevan lähioikeuden soveltamisalaan. Direktiivi ei hakukoneita mainitse eikä kansallisen lainsäätäjän ole syytä tästä erikseen poiketa. 50 § tulisi muuttaa seuraavasti kursivoidut sanat lisäämällä: Lehtijulkaisun kustantajalla on yksinomainen oikeus määrätä julkaisustaan valmistamalla siitä kappaleita ja välittämällä sitä yleisölle ansiotarkoituksessa siten, *että tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toteuttaman verkkokäytön kautta yleisöön kuuluvalla henkilöllä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.*

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksessä on arvioitu, ettei ole syytä jättää hakukoneita ulkopuolelle.

Direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan suojaa on ”*tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvan niiden lehtijulkaisujen verkkokäytön*” osalta. Hallituksen esityksessä on nimenomaisesti säännöskohtaisissa perusteluissa todettu sivulla 106, että ”*suoja on tarkoitettu kohdistuvaksi nimenomaisesti tietoverkossa tarjottavaan palveluun*” ja sen jälkeen on selostettu palvelun käsite 55 johdantokappaleeseen viitaten. Lisäksi sivulla 107 on viitattu direktiivin 54 johdantokappaleeseen, jonka mukaan suojamuodon tarkoituksena on antaa lehtikustantajille suojaa uudelleenkäyttöä vastaan mediaseuranta- ja uutiskoostepalveluissa, joille lehtijulkaisujen uudelleenkäyttö muodostaa tärkeän osan niiden liiketoimintamallia ja merkittävän tulonlähteen. Ehdotetun säännöksen soveltamisalasta ei direktiivin mukaisen sääntelyn puitteissa ole poikettu. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.**

Meta

Direktiivin 15 artikla: Lehtikustantajan lähioikeutta ei tulisi hallinnoida laajennetun kollektiivisen käyttöluopajärjestelmän kautta:

1. Direktiivi tunnistaa, että osapuolilla on oltava vapaus päättää järjestelyistä
2. Lehtikustantajilla on säilytettävä valinnanvapaus ja määräysvalta
3. Laajennettu kollektiivinen lisensointi tulisi käytännössä todennäköisesti aiheuttamaan sekaan-nusta markkinoilla
→ ehdotamme, että lakiesityksen ehdotettu 25 n § poistetaan, ja että lehtikustantajat ja alustat säilyttävät vapauden päättää omista järjestelyistään lehtikustantajien lähioikeuden suhteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksessä ehdotetun 25 n §:n mukaan lehtijulkaisuun sisältyvää teosta saa käyttää 50 §:n 1 momentissa tarkoitettu tavoin sopimuslisenssin mukaisesti. Se ei kuitenkaan koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen. Alkuperäisellä teoksen tekijällä säilyy siis määräamisvalta sen suhteen, voiko lehtijulkaisuun sisältyvää teosta käyttää sopimuslisenssin nojalla.

Sääntelyä esitetään kansalliselta pohjalta, joten valiokunta voi arvioida säännöksen tarvetta toisin.

Kuten hallituksen esityksessä on säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 96 mainittu, järjestäytyes-sään mahdollisesti hallinnoimaan oikeuksiaan sopimuslisenssin tuella lehtikustantajat ja tekijät ja lä-hioikeuksien haltijat voisivat sopia myös oikeuksien käyttämisestä saatavien tulojen jakamisesta. Tar-vittavien käyttöluopien myöntäminen, käytöstä maksettavien korvausten suuruus ja saatavien tulojen jakaminen jäävät näin asianomaisten oikeudenhaltijaryhmien välillä sovittaviksi sopimusvapauden periaatteen mukaisesti. Sopimuslisenssien käytön osalta lähtökohta on sopimusvapaus, eli suora so-piminen, jota kollektiivinen sopiminen täydentää. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että halli-tuksen esitystä tulisi muuttaa.**

6 a luku Verkkosisällönjakopalvelut

Audiovisual Producers Finland – APFI

Verkkosisällönjakopalveluja käsittelevä 6a luku on yleisesti ottaen sisällöltään kannatettava, tasapainoinen ja linjassa DSM-direktiivin kanssa.

Suomen Tekijänoikeudellinen yhdistys ry (Liedes)

Verkkosisällönjakopalvelut

Verkkosisällönjakopalveluja koskeva sääntely on kokonaan uutta sääntelyä. Miksi juuri palveluntarjoajat asetetaan DSM-direktiivissä vastuuseen näissä palveluissa tapahtuvasta muiden henkilöiden palveluun tallentamien sisältöjen yleisölle välittämisestä?

Vastaus tähän on ilmaistu DSM-direktiivin 2 artiklan 6 alakohdassa olevassa määritelmässä. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajalla tarkoitetaan:

- "...sellaisen tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajaa
- jonka päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksena on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun lataamia tekijänoikeudella suojattuja teoksia
- tai muuta suojattua aineistoa,
- jotka palvelu organisoii ja
- joita se promotoi voitontavoittelua varten, ja
- antaa yleisölle pääsy niihin”.

Määritelmä osoittaa, että tällainen palveluntarjoaja on aktiivinen palvelujentarjoaja, joka toteuttaa tällaista palvelua voitontavoittelua varten. Verkkomarkkinoiden tilanne oli ennen direktiivin antamista kehittynyt sillä tavalla, että tällaisista palveluntarjoajista oli tullut voimatekijöitä, joiden palveluissa yleisölle välitettävien suojattujen aineistojen käytöstä tekijät saivat harvoin tai vähän tai eivät ollenkaan korvauksia.

Ennen direktiivin antamista saattoi olla epäselvää, onko kukaan vastuussa mistään.

Sisällönjakopalveluja koskevan sääntelyn oikeudellinen kivijalka on DSM-direktiivin 17 artiklan 1 ja 2 kohdissa. Niissä on säädetty, miten palveluntarjoajan vastuu käyttäjien palveluun tallentaman sisällön yleisölle välittämisestä syntyy (palveluntarjoaja antaa ladattuun aineistoon yleisölle pääsyn).

Vastuun syntymisen oikeudellinen pohja on näissä direktiivin säännöksissä ilmaistu askel askeleelta:

- ”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitetun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.” (17 artiklan 1 kohdan 1 alakohta)
- direktiivi edelleen opastaa, että ”verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan on sen vuoksi saatava lupa direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilta oikeudenhaltijoilta, esimerkiksi tekemällä lisensiointisopimus, jotta se voi välittää teokset tai muun suojatun aineiston yleisön saataville tai saattaa ne yleisön saataviin.” (17 artiklan 1 kohdan 2 alakohta), ja lisäksi

- ”jäsenvaltioiden on säädettävä, että kun verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja saa luvan, esimerkiksi lisensointisopimuksen tekemisen perusteella, kyseinen lupa kattaa myös palvelujen käyttäjien suorittamia direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tekoja...” (17 artiklan 2 kohta)

Artiklan 1 kohdan 1 alakohdassa tarkoitettu ”yleisölle pääsyn antaminen” merkitsee siis 2 alakohdan mukaan yleisön saataville välittämistä tai yleisön saataville saattamista (tilauspohjalta, niin kuin säännöksessä on ehdotettu).

On selvää, että kvalifioimaton sanonta ”yleisön saataviin saattaminen” ei käy tähän kohtaan Suomen laissa, koska se kattaa myös aivan muita asioita kuin direktiivissä on tarkoitettu.

Vastuun syntymiselle on siis oikeuspoliittinen perusta ja direktiivissä on ilmaistu palveluntarjoajan toimien oikeudellisen merkityksen määrittäminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että asiantuntijalausunto vastaa ministeriön tulkintaa verkkosisällönjakopalveluita koskevan velvollisuuden oikeudellisesta lähtökohdasta 55 b §:n 1 momentissa.

Teosto

Verkkosisällönjakopalveluita koskeva 6 a luku on kokonaisuutena toimiva ja toteuttaa kansallisen sääntelyn artiklan 17 edellyttämällä tavalla sekä EU:n jäsenvaltioiden yleisen linjan mukaisesti. **Artiklan 17 mukainen lainsäädäntö toteuttaa palvelun käyttäjien sananvapauden ja tekijöiden omaisuudensuojan välisen tasapainon, minkä tuore EU-tuomioistuimen ratkaisu vahvistaa.**

Luovat (täydentävä lausunto 20.1.2023)

Pääpointtimme ovat artiklan 17 osalta seuraavat:

- Perusoikeusvaikutuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös lakiesityksen positiiviset vaikutukset muihin digimarkkina-toimijoihin (muut sisältöpalvelut, sähköinen media) sekä kansalaisten oikeuksiin saada laadukasta tieto- ja kulttuurisisältöä omalla kielellään
- Punnittaessa verkkosisällönjakopalvelun käyttäjän, palvelun omistajan ja palvelussa julkaistun sisällön tekijöiden oikeuksien tasapainoa pitää ottaa huomioon se, että virhetilanteessakaan laillisen sisällön julkaisu ei koskaan esty vaan pahimmillaankin vain viivästyy
- EU tuomioistuin totesi Puola-päätöksessään (C-401/19), että direktiivi sisältää itsessään takeet, joiden mukaan toimittaessa perusoikeudet ovat tasapainossa eikä milteenkään osin esittänyt, että jäsenmaiden pitäisi luoda sellaisia lisää
- Koska EU tuomioistuin on todennut, että direktiivin artikla 17 on perusoikeuksien osalta tasapainossa, Suomen tulee implementoida se mahdollisimman direktiivin mukaisena, jotta tästä voi olla varma myös Suomen osalta

Lopuksi kiteytyksenä neljä asiaa:

- Perusoikeustarkastelussa ei voi sivuttaa niitä vaikutuksia, joita direktiivillä on arvokkuudeksi kutsutun tasapaino-ongelman korjaamiseksi digitaalisilla sisältömarkkinoilla.
- Ministeriössä valmisteltu täydennetty esitys varmistaa perusoikeuksien tasapainon 6 a luvussa ja vastaa perustuslakivaliokunnan esittämään huoleen. Tasapainotarkastelussa ei pidä sivuuttaa mm.

edellä kohdissa 3.1-3.4 kuvattuja takeita, joilla turvataan sekä alustapalvelun että palvelun käyttäjän asemaa.

- Perusoikeustarkastelussa tulee ottaa huomioon myös direktiivin lähtökohtainen positiivinen vaikutus ilmaisunvapauteen. Kun alustapalvelut alkavat itsekin kantaa vastuuta siitä, että niillä on lisenssit siellä julkaistavaan sisältöön, se tuo uudenlaista oikeusvarmuutta palvelussa sisältöä julkaisvalle henkilölle.
- EU-tuomioistuin on selkeästi todennut, että artiklassa 17 perusoikeudet ovat tasapainossa. Mitä tarkemmin direktiiviä noudatetaan, sitä varmemmin tuomioistuimen arvioon voidaan myös sen implementoimisen osalta luottaa ja vedota. Siksi on tässäkin suhteessa tärkeää, että artikla pyritään implementoimaan mahdollisimman tarkasti, kuten hallituksen esitys tekee.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunto vastaa opetus- ja kulttuuriministeriön käsitystä direktiivin tavoitteista ja hyödyistä.

55 a § Määritelmä

Effi

Pykäläkohtaisia huomioita:

55 a ja b § ovat ristiriidassa EU-tuomioistuimen asiassa C-401/19 antaman ratkaisun kanssa: pelkkä aineiston alustalle tallentaminen ei saa johtaa palveluntarjoajan vastuuseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksen mukaan palveluntarjoajan velvollisuus hankkia lupa teoksen välittämiseen yleisölle alkaa, kun teos välitetään yleisölle.

GitHub, Effi

Ehdotetun 55a § määritelmästä puuttuu direktiivin 2 artiklan 6 kohdan edellyttämä rajausta "avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustojen kaltaisten palvelujen tarjoajat -- eivät ole tässä direktiivissä tarkoitettuja 'verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajia'." Sellainen palveluhan voi hyvin toimia myös voittoa tavoitellen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ehdotetussa 55 a §:ssä todetaan: *"Palveluntarjoajalla tarkoitetaan tässä luvussa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa, joka tarjoaa tietoyhteiskunnan palvelua, jonka päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksista on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun tallentamia suojattuja teoksia, jotka palveluntarjoaja organisoii ja joita se markkinoi voitontavoittelua varten ja joihin se antaa yleisölle pääsyn."*

Tekijänoikeuslaki sisältää vain vähän määritelmiä. Koska avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustoilla yhtenä monesta poissuljetusta kategoriasta on muu päätarkoitus kuin ehdotetun

säännöksen alussa mainittu, ei niitä ole tarvetta mainita pykälätasolla. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 113 todetaan: ”Verkkosisällönjakopalveluina ei direktiivin 62 johdantokappaleen mukaan voida pitää sellaisia palveluita, joilla on jokin muu päätarkoitus. Esimerkkeinä soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä palveluista mainitaan direktiivin 2 artiklan 6 kohdassa ja 62 johdantokappaleessa sähköiset viestintäpalvelut, yritystenväliset pilvipalvelut, pilvipalvelut, joihin kuluttajat voivat ladata sisältöä omaan käyttöön, sekä verkossa toimivat markkinapaikat. Markkinapaikkojen päätoimintaa on yleensä verkossa tapahtuva vähittäiskauppa, johon ei sisälly pääsyn antaminen tekijänoikeudella suojattuun sisältöön.

Määritelmän ulkopuolelle jäisivät direktiivin 2 artiklan 6 kohdan mukaan myös avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustat, voittoa tavoittelemattomat koulutusalan tai tieteellisten tietovarastojen sekä voittoa tavoittelemattomien verkkoensyklopedioiden kaltaiset palveluiden tarjoajat. Direktiivin luettelo palveluista, jotka jäävät verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan määritelmän ulkopuolelle, ei ole tyhjentävä. Arvio siitä, onko kyse 6 a luvun soveltamisalaan kuuluvasta palveluntarjoajasta, on tehtävä määritelmän kriteerien pohjalta tapauskohtaisesti. ”

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei hallituksen esitystä ole tarpeen muuttaa. Riittää, että mainitut avoimen lähdekoodin ohjelmistot mainitaan säännöskohtaisissa perusteluissa.

Professori Mylly

EU:n tuomioistuin [asia C-419/2019 koskeneessa tuomiossaan] asetti DSM-direktiivin 17 artiklan pätevyyden edellytykseksi tulkinnallisia takeita sananvapauden ja käyttäjien oikeuksien toteutumiseksi. Hallituksen esitys perustuu osin oletuksille, jotka ovat tämän EU:n tuomioistuimen auktoritatiivisen tulkinnan vastaisia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Asia on päinvastoin kuin mitä lausunnonantaja väittää. Sääntely sisälsi Puola-tuomion mukaan riittävät takeet perusoikeuksien toteutumisen kannalta. Tuomiossaan EUT totesi, että jäsenvaltioiden on varmistettava sääntelyä koskevassa *tulkinnassaan*, että perusoikeudet tulevat asianmukaisesti otetuksi huomioon.

Effi, Mylly

Direktiivin kanssa ristiriidassa on myös 55 a § perusteluissa esitetty käyttäjän käsitteen rajoittaminen yksityishenkilöihin. Direktiivistä moista rajausta ei löydy, vaan se koskee yhtäläillä yrityksiä, yhdistyksiä ja viranomaisiakin. Tämä edellytys on DSM-direktiivin 17 artiklan vastainen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esityksessä viitataan käyttäjillä yksityishenkilöihin, joita nämä käyttäjät pääasiassa ovat, kun he eivät toimi kaupallisin perustein tai kun heidän toimintansa ei tuota merkittäviä tuloja. Direktiivi jättää asian selventämättä. Vaikka yksittäisissä tilanteissa kyse olisi sisällön lataamisesta järjestyksen tai muun ei-kaupallisen toimijan toiminnan piirissä, on palveluntarjoajan saamien lupien kuitenkin katettava vain direktiivin tarkoittama käyttö. Kaiken muun sisällön lataamisesta ja yleisön saata-

viin saattamisesta vastaisi kyseenomainen toimija itse. Direktiivi ei täsmennä, milloin kyse on ammattimaisesta ja milloin ei-ammattimaisesta käytöstä. Asia selkiytyy, kun sääntelyä aletaan noudattaa. Mahdollinen harmonisointi tulisi tehdä EU-tasolla.

Direktiiviin perustuva, ehdotettu säännös ei edellytä, että käyttäjä rajautuisi vain yksityishenkilöihin. Direktiivin 17 artiklan 2 kohdassa säädetään: *”Lupa kattaa myös palvelujen käyttäjien suorittamia direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tekoja silloin, kun he eivät toimi kaupallisin perustein tai kun heidän toimintansa ei tuota merkittäviä tuloja.”* Ehdotetun säännöksen 3 momentissa määrätään: *”Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta, kun palvelun käyttäjä toimii ansiotarkoituksessa tai käyttäjän toiminta tuottaa hänelle merkittäviä tuloja”.*

Hallituksen esityksessä pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 114 todetaan näiltä osin: *”Säännös vastaa direktiivin 17 artiklan 1 kohdan 2 alakohtaa. Tällainen palvelun käyttäjä vastaa omasta toiminnastaan ja sen on hankittava itse toiminnalleen luvat tekijöiltä tai oikeuksien hallinnointiorganisaatiolta.”* Kriteerit ovat direktiivin mukaiset: jos toimii kaupallisin perustein, toimii ansiotarkoituksessa ja merkittävät tulot ovat toinen direktiivin edellytys vastuusta vapautumiselle.

55 b § Oikeudelliset lähtökohdat

Hovioikeudenneuvos Harenko

Pidän perusteltuna komission suositusta pidättäytyä kansallisessa lainsäädännössä direktiivin sanamuodossa: verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitettun yleisölle välittämisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muihin suojattuun aineistoon.

Professori Mylly

Yleisön saataviin saattamista koskevan oikeuden sisällyttäminen tekijänoikeuslain 55 b §:n piiriin johtaisi lain sisäiseen epäjohtonmukaisuuteen ja siitä mahdollisesti seuraaviin tulkintaongelmiin. Suositus, että noudatettaisiin mahdollisimman tarkoin direktiivin 17 artiklan 1 kohdan muotoilua seuraavasti: *”palvelun tarjoaja suorittaa tässä luvussa tarkoitettun yleisölle välittämisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun tallentamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin.”* Toisin kuin direktiivissä puhutaan vain yleisölle välittämisestä. Säännös on *lex specialis* sekä tekijänoikeuksiin nähden että palveluntarjoajien yleisiin vastuusäännöksiin nähden. Siltä osin kuin erityissääntelyä ei ole sovelletaan yleisiä säännöksiä myös verkkosisällönjakopalveluiden osalta. Muiden kuin verkkosisällönjakopalveluiden osalta sovelletaan pelkästään yleisiä säännöksiä.

Lakiehdotuksessa puhutaan *tallentamisesta* direktiivin puhuessa *yleisölle pääsyn antamisesta*. Nämä ovat toisistaan merkittävästi poikkeavia oikeudellisia käsitteitä, eikä poikkeavaa käsitettä ole perusteltu esityksessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Kuten lausunnonantaja toteaa ”yleisön saataviin saattaminen” ei sovellu direktiivin toimeenpanoon 17 artiklan osalta. 17 artiklassa 1 kohdassa määrätään: *”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkko-sisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitetun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.”* Direktiivi ei mainitse tallentamista, mutta kun teos välitetään pyynnöstä yleisölle, tapahtuu aina tallentaminen, jonka katsotaan kuuluvan yleisölle välittämiseen.

55 b §:n 1 momentti: *”Jos teoksia tallennetaan palveluntarjoajan palveluun, palveluntarjoaja välittää ne yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.”* Yleisölle välittämistä ei ole säännelty yksityiskohtaisesti DSM-direktiivissä eikä myöskään HE 43/2022:een sisältyvässä 6 a luvussa, johon nyt kysymyksessä oleva 55 b § on ehdotettu sijoitettavaksi, vaan tietoyhteiskuntadirektiivissä 2001/29/EY ja sen kansallista voimaansaattamista koskevassa hallituksen esityksessä vuodelta 2004 (HE 28/2004). Yleisölle välittämistä koskevat säännökset löytyvät siksi jo voimassa olevan tekijänoikeuslain 2 §:stä. **Opetus- ja kulttuuriministeriö ei katso, että hallituksen esitystä tulisi muuttaa.**

Teosto, Suomen musiikintekijät, Audiovisual Producers Finland – APFI, IFPI ry, Gramex, Kuvasto, Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry - Luovat ry, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK), Kopiosto

Vastuun alkamisajankohta

55 b §:n 1 momentin mukainen vastuu on tarkennettava alkamaan siitä, kun palveluntarjoaja antaa yleisölle pääsyn käyttäjien palveluun lataamiin teoksiin, ja pykälään on sisällytettävä myös teosten yleisön saataviin saattaminen tekijänoikeudellisesti merkityksellisenä toimena.

55 b § 1 momenttia tarkennetaan seuraavalla tavalla:

- ”Palveluntarjoaja suorittaa yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.”

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esitys lähtee direktiivin mukaisesti siitä, että palveluntarjoaja suorittaa tekijänoikeudellisesti merkittävän teon, kun se välittää yleisölle (pyynnöstä) ne teokset, joita palvelun käyttäjä on palveluun ladannut. Palveluntarjoajan vastuu alkaa, kun kyseiset teokset välitetään yleisölle. Tällä tavalla yleisö saa pääsyn palveluun ladattuihin teoksiin. Palveluntarjoajan on hankittava luvat näihin teoksiin ja muihin suojattuihin aineistoihin.

Suomen tekijänoikeuslain mukaan 17 artiklassa mainittu yleisölle välittäminen tapahtuu, kun yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Tähän pääsyn antamiseen sovellettavista oikeuksista on säädetty tietoyhteis-

kuntadirektiivin (2001/29/EY) 3 artiklassa. 55 b §:n sanamuoto vastaa olemassa olevan tietoyhteiskuntadirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä valittua sanamuotoa ollen sisällöllisesti sama yleisölle välittäminen kuin nyt täytäntöön pantavan direktiivin 17 artiklan 1 kohdan mukainen oikeus. Ehdotettu sanamuoto on sopusoinnussa sekä voimassa olevan tekijänoikeuslain, tietoyhteiskuntadirektiivin että nyt täytäntöön pantavan direktiivin sisällöllisen veloitteen kanssa.

Direktiivin 17 artiklan säännökset koskevat yleisölle välittämistä (right to communication to the public) ja yleisön saataviin saattamista (making available on demand, including the making available to the public of their works in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them).

Tässä ei ole kyse niistä oikeuksista, joita Suomen tekijänoikeuslaissa tarkoitetaan, kun kyse on ”yleisön saataviin saattamisesta”. Näihin sisältyvät yleisölle välittämisen lisäksi myös teoksen julkinen esittäminen, näyttäminen ja kappaleiden levittäminen, jotka eivät ole relevantteja verkkosisällönjakopalveluiden kannalta. Direktiivissä tarkoitettujen tilanteiden osalta vastuusääntelyn erityinen piirre on, että palveluntarjoaja ei itse lataa teoksia palveluun yleisölle välitettäväksi, eikä siten ole ollut vastuussa lupien hankinnasta.

Hallituksen esityksessä **palveluntarjoajalle** esitetään vastuuta hankkia lupa myös tilanteessa, jossa palveluntarjoaja ei itse lataa teoksia palveluun vaan ainoastaan antaa yleisölle niihin pääsyn. Tämä on pyynnöstä tapahtuvaa yleisölle välittämistä, sekä teosten että lähioikeuksilla suojatun sisällön osalta. Tämän vuoksi ei ole perusteltua säätää, että velvollisuus hankkia lupa koskisi muuta kuin pyynnöstä tapahtuvaa yleisölle välittämistä, jota on ennen kaikkea lähettäminen radiossa ja televisiossa.

55 c § Palveluntarjoajan vastuu ja vastuuvapaus

Professori Mylly

[55 c §:ssä] käytetään termejä *poistaminen* ja *pääsyn estäminen* ongelmallisesti. Lainkohdan perustelut puhuvat ”*aineiston poistamisesta eli pääsyn estämisestä*”. Kyseessä on kuitenkin kaksi merkittävästi toisistaan eroavaa käsitettä ja lainkohdassakin niitä käytetään toisistaan sisällöltään poikkeavina käsitteinä

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ehdotetussa säännöksessä ei puhuta poistamisesta ja pääsyn estosta synonyymeina. Ehdotetun 55 c §:n 1 momentin 3 kohta asiaa koskevilta osin kuuluu: ”*toiminut tekijältä riittävän perustellun ilmoituksen saatuaan viipymättä ilmoituksen kohteena olevan teoksen **saannin estämiseksi tai sen poistamiseksi verkkosivustoiltaan...***” Hallituksen esityksen sivulla 115 säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan muun muassa: ”*Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen suojattujen teosten **estämisen ja poistamisen** edellyttämä teoksen tunnistaminen on eräs keskeisimpiä uusien teknologioiden käyttökohteita.*”

Sikä esto- että poistovaatimuksen voisi tekijän puolesta esittää myös se, joka on oikeutettu toimimaan tekijän puolesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kuitenkin toteaa, että sivulle 141 on jäänyt epäselvä kohta, johon lausunnonantaja viittaa. Sitä voi yllä esitetyn muista esityksen kohdista ilmenevään viitaten pitää painovirheenä, eikä sitä tarvitse erikseen korjata.

Meta

Direktiivin 17 artikla:

1. Lakiluonnoksessa olisi tehtävä selväksi, että palveluntarjoajilla on valtuudet tehdä arvioita kiistanalaisesta sisällöstä vilpittömässä mielessä. Tulisi todeta selvästi, että: palveluntarjoajat ovat edelleen vapaita vastuusta, jos ne pyrkivät vilpittömässä mielessä ratkaisemaan käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden väliset riidat.
2. Lakiluonnoksella olisi pantava uskollisesti täytäntöön direktiivin 17 artiklan 8 kohta: direktiivin soveltaminen ei johda verkkosisällön jakamispalvelujen tarjoajien yleiseen valvontavelvollisuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

1. kohta: Ehdotettu 55 f § velvoittaa palveluntarjoajan luomaan käytänteet, joilla varmistetaan, etteivät tämän toimenpiteet estä teosten laillista välittämistä yleisölle. Tämä merkitsee, että automaattisia estämiskeinoja ei saa käyttää kaikkeen palveluun ladattuun sisältöön, vaan ainoastaan, kun suurella todennäköisyydellä on oletettavissa, että kysymys on tekijän oikeuksia loukkaavasta suojatun teoksen välittämisestä yleisölle. Kysymys on selkeästi poikkeustapauksesta. Palveluntarjoajan on direktiivin mukaan varmistettava, ettei palvelussa ole teoksia, joihin ei ole hankittu lupia. Riippumatta siitä, onko luvat hankittu, on palveluntarjoajan varmistettava, etteivät sen käytännöt estä teosten laillista käyttöä esimerkiksi rajoitussäännöksen nojalla.

2. kohta: Direktiivin edellyttämän yleisen valvontavelvollisuuden osalta hallituksen esityksessä lähdetään siitä, ettei asiaa kirjata lakiin vaan se sisältyy perusteluihin. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että täydentävässä hallituksen esityksessä, jolla perustuslakivaliokunnan lausunto (PeVL 58/2022 vp) otetaan huomioon, esitetään 55 f §:n 2 momentissa, että luvun säännösten soveltaminen ei saa johtaa verkkosisältöjen yleiseen seurantaan.

Ennakkoseulonta on siten tarpeen vain niiden teosten osalta, joiden käyttöön lupia ei ole saatu. Palveluntarjoajan hankkiman luvan on katettava teoksia ei-ammattimaisesti hyödyntävän palvelun käyttäjän toimet. Oikeudenhaltijoiden vaatimaa ennakkoseulontaa ei voida edellyttää lupien kattaman käytön osalta. Jos lupa käyttäjän lataamiin teoksiin on saatu, ei niitä voida estää tai poistaa.

Effi

Kuitenkaan esityksessä ei ole mitenkään arvioitu, mitä vaikutuksia mainituilla toimintavelvoitteilla käytännössä olisi perusoikeuksien toteutumiseen. Erityisesti lain ja direktiivin valmistelun aikana laajaa kriittistä keskustelua herättäneet vaikutukset palvelun käyttäjien sananvapauden tosiasialliseen toteutumiseen on sivuutettu kokonaan. Kuten jo lainsäädännön arviointineuvosto lausunnossaan muistutti: "sääätämisyjärjestystä koskevilla perusteluilla ei voida korvata esityksen arvioituja vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin, jos näiden vaikutusten arviointi on tarpeen esityksessä."

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Perusoikeusvaikutusten arviointi on hallituksen esityksessä sisällytetty artiklan 17 osalta pääsääntöisesti sääätämisyjärjestystä koskevaan jaksoon. Se on laajempi kuin mitä arviointi tältä osin olisi edellyttänyt, eikä osoita kyetty kehittämään tavalla, jota arviointineuvosto esitti. Vaikutuksia ei myöskään ole opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan tarvetta arvioida muuten kuin kansallisen liikkumavaran käytön osalta, sillä muilta osin Suomi on jo sidottu direktiivin säännöksiin, eikä niistä voitaisi siten säätää vastoin direktiiviä, vaikka vaikutukset olisivatkin tietyn sidosryhmän kannalta kielteisiä tai ei-toivottuja. **Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että arvioita direktiivin edellyttämien lainmuutosten vaikutuksista on kuitenkin tehty parhaan kyvyn mukaisesti ja niin monipuolisesti kuin tilanne on sallinut.**

Direktiivi säätää 17 artiklan mukaisista velvoitteista sekä 17 artiklan 7 ja 9 kohtien mukaisista oikeutettujen käyttöjen huomioon ottamisesta, mutta ei täsmällisistä tavoista, joilla nämä pitäisi toteuttaa käytännössä. EUT:n Puola-tuomiossa, jossa artiklan mukaisen kokonaisuuden katsottiin täyttävän EU:n perusoikeuksien tasapainon, on jätetty palveluntarjoajille merkittävää vapautta arvioida velvoitteiden toteutumista.

Hallituksen esityksessä esitetyillä direktiivin ulkopuolisilla keinoilla on pyritty nimenomaan varmistamaan, etteivät vaikutukset yksityisiin henkilöihin olisi liiallisia ja että oikeusturvakeinot ovat heille käytettävissä (55 i § ja hyvitys 55 j § sekä säännösten pakottavuus 55 k §). Lausunnonantajan käsitys siitä, ettei HE-luonnos olisi täyttänyt direktiivin vaatimuksia, on virheellinen.

EUT:n Puola-tuomion vaikutukset

EU-tuomioistuimien piti kuitenkin selvänä, että direktiivi merkitsee poikkeusta sananvapaudesta. Samalla tavoin lienee täysin yksiselitteistä, että ehdotus on poikkeus perustuslain 12 §:stä, ja siitä olisi säädettävä perustuslain mukaisessa sääätämisyjärjestyksessä.

EU-tuomioistuimien asetti kuusi keskeistä reunaehtoakaan kansalliselle täytäntöönpanolle, ja ne pitäisi kaikki toteuttaa lain tasolla, kun Suomessa pannaan direktiiviä täytäntöön ja lakiesityksestä olisi poistettava sellaiset säännökset, jotka ovat ristiriidassa niiden kanssa:

1) Ei voi vaatia eikä toteuttaa toimenpiteitä, joilla suodatetaan ja estetään laillista sisältöä palveluun lataamisen yhteydessä. Pelkkä mahdollisuus, että toimenpiteillä saatetaan estää pääsy lailliseen sisältöön, mukaan lukien teosten käyttäminen tekijänoikeuden rajoituksen nojalla, on esteenä toimenpiteiden käyttöön

ottamiselle (C-401/19, kohdat 85-86). Erityisesti tämä tarkoittaa, että tarvitaan myös ennakoivia oikeusturvakeinoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tulkinta ei pidä paikkaansa. Kyseistä johtopäätöstä ei voi vetää EUT-tuomiosta.

2) Kaikki tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29) 5 artiklan mukaiset rajoitukset, jotka koskevat lainausta, arvostelua, selostusta, karikatyyria, parodia tai pastissia tulee panna täytäntöön, koska ovat niin keskeisiä tekijänoikeuden rajoituksille (C-401/19, kohta 87). Niihin ei myöskään saa tehdä kansallisia lisärajoituksia (ks. alempana 23a §). Tässä yhteydessä tulee myös varmistaa, että käyttöön otettavat rajoitukset kattavat varmuudella myös meemit, mikä on ollut EU-lainsäätäjien julkilausuttu tavoite.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tämä on hallituksen esityksen mukainen tulkinta. Tällöin vähintään direktiivin edellyttämät rajoitussäännökset muodostaisivat laillisen käytön alueen.

3) Palveluntarjoajille voi syntyä velvollisuus estää pääsy aineistoon ainoastaan, jos oikeudenhaltijat ovat epäilyksettä antaneet merkitykselliset ja tarvittavat tiedot (C-401/19, kohta 89). Tästä seuraa, että myös vaatimus, jonka perusteella pääsy estetään, tulee olla selkeästi perusteltu ja riidaton.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tulkinta ei pidä paikkaansa. Kyseistä johtopäätöstä, eli että tiedot olisi annettava ”epäilyksettä”, ei voi vetää tästä EUT:n tuomiosta. Tekijän esittämästä vaatimuksesta ei myöskään edellytetä direktiivissä muuta kuin, mitä säännöksestä nyt ilmenee, eli että tekijä on antanut teoksen tunnistamiseksi tarvittavat merkitykselliset tiedot.

4) Palveluntarjoajaa ei voida asettaa asemaan, jossa se joutuu arvioimaan, onko palveluun ladattu aineisto laitton vai ei. Tämä on suoraa seurausta 17 artiklan 8 kohdassa säädetystä yleisen seurantavelvoitteen asettamisen kiellosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kyseistä johtopäätöstä ei voi vetää tästä EUT:n tuomiosta. Palveluntarjoajan on käytännöissään (eli suodatuksessaan) rajattava pois ne teokset, joista se on tehnyt sopimuksen. Jäljelle jäävät ne teokset, jotka oikeudenhaltija haluaa ennakkoseulottaviksi ja joista se on toimittanut tarvittavat ja merkitykselliset tiedot. Tekijän ja palveluntarjoajan välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että laillinen käyttö estyy. Palveluntarjoajan on tehtävä sopimuksia teosten käytöstä palvelussa ja siten sen on tiedettävä, mitä sopimuksia se on tehnyt ja mitkä teokset ovat laillisia.

Palveluntarjoajan on palvelunsa ehdoissa ilmoitettava, että teoksia on mahdollista käyttää **rajoitussäännöksiä perusteella**. Tällöin käyttäjälle pitää voida jo tallennusvaiheessa ilmoittaa peruste, jonka mukaan tekijän lupaa ei tarvita. Jos kyse on luvasta, vastuu kuuluu palveluntarjoajalle tai käyttäjälle sen mukaan, kumpi luvan on hankkinut. Kun kyse on näin rajatusta tilanteesta, ennakkoseulonta sananvapauden varmistamiseksi ei voi merkitä sellaista rajoitusta perusoikeuteen, joka edellyttäisi perustuslain muuttamista koskevaa lainsäätämismääräystä. Palveluntarjoaja ei myöskään saa mainitun kohdan mukaan seuloa kaikkea palveluun ladattua sisältöä.

5) Palveluiden käyttäjien saatavilla tulee olla direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa säädetty oikeussuojakeinot (C-401/19, kohdat 93-95).

Kun mietitään näitä oikeussuojakeinoja, olisi otettava huomioon, että lakiehdotuksen luku 6a sisältää järjestyksen, joka käytännössä merkitsee tekijänoikeuden yksityistä toimeenpanoa ilman tuomioistuinten tai julkisen vallan taholta tapahtuvaa etukäteistä oikeudellista valvontaa. Tämän takia on erityisen tärkeää, että myös jälkikäteiseen valvontaan ja käyttäjien kannalta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin kiinnitetään riittävästi huomiota.

Kun hyvin tiedetään miten vaikea yksittäisen käyttäjän on parhaimmassakaan tapauksessa puolustaa oikeuksiaan, estojen ja suodatusmenetelmien käytön lainmukaisuuden valvontaa pitäisi tehdä myös viranomaisten toimesta. Parasta olisi perustaa uusi viranomainen tarkoitusta varten, esimerkiksi sananvapausvaltuutettu tms.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kyseistä johtopäätöstä ei voi vetää tästä EUT:n tuomiosta. Hallituksen esityksessä on säädetty nimenomaan käyttäjän suojaksi kaksinkertaiset tuomioistuimen ulkopuoliset oikeussuojakeinot. Ensin palveluntarjoaja tarjoaa yllä kuvattujen käytänteidensä lisäksi oikeus- ja valituskeinot, sen jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö tarjoaa vaihtoehtoisen erimielisyyksien ratkaisumenettelyn, jossa kolmas osapuoli arvioi osapuolten argumentit. Näitä on helppo käyttää ja prosessin selkeydeksi on laadittu myös infograafit (liitteet 1 ja 2). Uutta viranomaista ei ole lausunnon johdosta tarpeen perustaa. **Täydentävässä hallituksen esityksessä on lisäksi ehdotettu, että palveluntarjoajan olisi käytänteiden lisäksi myös menettelyissään, ml. käyttämänsä teknologiat, varmistuttava siitä, etteivät ne estä laillista käyttöä.**

6) Käyttäjiä edustavia järjestöjä tulee kuulla ennen kuin suodatusjärjestelmiä otetaan käyttöön ja niille tulee vähintään olla oikeus tietoon siitä, miten suodatusjärjestelmiä käytetään (C-401/19, kohdat 96- 97). Tietoa pitäisi saada riittävästi, että suodatuksen lainmukaisuutta pystyisi arvioimaan ja tarvittaessa asiaa pitäisi voida ajaa oikeudessa ryhmäkanteena tms.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Palveluntarjoajalla ei ole velvollisuutta kertoa käyttäjille, miten teknologia toimii, mutta sen on kerrottava, että käyttäjällä on oikeus vedota rajoitussäännöksiin. Tähän sisältyy myös tieto siitä, miten oikeuteen voidaan vedota sisältöä ladattaessa, ja että käyttäjällä on oikeus valittaa päätöksestä ja saada se oikaistuksi.

Laillisesta käytöstä puhuttaessa on hallituksen esityksessä myös jäänyt kokonaan huomiotta se mahdollisuus, että käyttäjällä on sopimuksen perusteella oikeus teoksen levittämiseen yleisölle, ja oikeudenhaltija silti vaatii sen poistamista. Näin voisi käydä esimerkiksi, jos oikeus on siirtynyt eikä uusi oikeudenhaltija tiedä aikaisemman tekemiä sopimuksia, jotka kuitenkin ovat yhä päteviä.

Iso ongelma on myös se, että lakiesityksessä ei mitenkään oteta huomioon sananvapauden sisältämää oikeutta vastaanottaa tietoja: viestien potentiaaliselle yleisölle ei tarjota mitään oikeusturvakeinoja loukattujen oikeuksiensa puolustamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: On totta, että joskus oikeudenhaltijat voivat toisistaan tietämättä esittää esto- tai poistopyyntöjä teoksista, vaikka luvat olisi hankittu. Tilannetta helpottaisi avoimesti

saatavilla oleva tieto teoksista ja tekijänoikeuksista (Tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittäminen).
Lausunnonantajan esittämää huomiota on mahdollista selventää valiokunnan mietinnössä.

Ongelmallinen on myös termien "poistaminen" ja "pääsyn estäminen" sekava käyttö. Perusteluissa puhutaan "aineiston poistamisesta eli pääsyn estämisestä", mutta ne ovat eri asioita. Jos palveluntarjoaja poistaa teoksen palvelustaan, sitä ei voida palauttaa - sitä ei välttämättä sen jälkeen ole olemassa missään. Tämä ero tulisi tehdä selväksi ainakin perusteluissa ja laissakin kohta kohdalta miettiä missä tarkoitetaan mitään (ks. esim 55c § 4 mom). Erityisesti poistamista ei saisi salliakaan silloin, kun on mahdollista, että palauttaminen voi tulla tarpeelliseksi, siis ennen kuin mahdolliset valitukset on käsitelty.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kyseinen hallituksen esityksen sivulla 141 oleva kohta on todettu painovirheeksi. Direktiivi edellyttää, että sisältö on voitava sekä estää että poistaa. Ainoa kriteeri on, ettei laillista käyttöä saa estää.

Paikoin lakiehdotuksen tekee vaikeatulkintaiseksi termien "tekijä" ja "käyttäjä" monimerkitysisyys, useinhan sama henkilö on yhtäaika molempia ja kyseessä voi olla kahden tekijän oikeuskiista. Toisaalta "käyttäjä" voisi olla myös teoksen katselija tai lukija, jolla ei ole siihen tekijänoikeudellista mutta kylläkin sananvapausintressi. Lakiehdotus tuntuu yleensäkin ajattelevan suojeltavina tekijöinä vain järjestäytyneitä ammattimaisia ja kaupallisia sisällöntuottajia ja näiden etujärjestöjä, vaikka suurimman osan sosiaalisen median sisällöstä tuottavat yksittäiset ihmiset ei-kaupallisessa tarkoituksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksessä käytetään johdonmukaisesti käsitteitä tekijä ja käyttäjä. Käyttäjä on artiklan 17 mukaisesti vain ei-ammattimainen käyttäjä. Mikäli palvelun käyttäjä on myös tekijä, on hänellä tekijälle lainsäädännön tarjoamat keinot puuttua suojatun sisällön käyttöön, eikä tämä riipu siitä, toimiiko tämä ammattimaisesti vai ei. Tämä on selkeä parannus verrattuna nykytilanteeseen, joka sallii palveluntarjoajien itse määrätä, keillä on oikeus hyötyä sisällön automaattisia tunnistusteknologioita. Yleensä niitä sai käyttää vain kaikkein monikansalliset yritykset.

55 c § toinen momentti ja etenkin sen kohta 2 soveltuvista estämistoimenpiteistä on sananvapauden kannalta kriittinen. Sen edellyttämien toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa pitäisi huolehtia siitä, ettei epäsuorastikaan edellytetä palveluun ladattavan sisällön yleistä valvontaa eikä teknisiä ratkaisuja, jotka käytännössä pakottaisivat palveluntarjoajat turvautumaan ulkopuolisiin, suurten toimijoiden toteuttamiin menetelmiin. Erityisesti pitäisi kieltää suodatuksen ulkoistaminen tavalla, joka johtaisi kaikesta suomalaisen palveluntarjoajan sivuille ladattavasta materiaalista välittyvän tietoa vaikkapa amerikkalaiselle tai kiinalaiselle suuryritykselle. Kohdan muotoilua voisi parantaa esimerkiksi näin:

"2) teoksiin pääsyn estoon soveltuvien, tehokkaiden ja käyttäjien oikeuksia kunnioittavien keinojen saattaminen ja niistä aiheutuva kustannus palveluntarjoajalle."

Viimeisen momentin ilmoitusvelvollisuus oletettavasti koskee sekä estämistä että pääsyn estämistä molemmissa mainituissa tapauksissa, tai sitten pitäisi muuttaa 1 momenttia niin, että poistamista ei saa tehdä. Ehdotettu sanamuotohan tarkoittaisi, että jos pääsy vain estetään kohdan 3 mukaisesti, siitä ei tarvitsisikaan

ilmoittaa. Joka tapauksessa siihen pitäisi lisätä velvollisuus ilmoittaa mistä teoksesta on kyse ja kuka on sen tekijä tai oikeudenhaltija, koska muuten 55h § mukainen valitusmekanismi ei käytännössä toimisi. Palveluntarjoajallahan pitää olla riittävä ja merkityksellinen tieto toimenpidettä varten, ja kun tämän kohdan olennainen tarkoitus on käyttäjien sananvapauden suojaaminen, kyseinen tieto on sekä helppo toimittaa että käyttäjälle ilmeisen tarpeellinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivin sanamuotoa noudatteleva sääntely on yhdenmukaista direktiivin tarkoituksen kanssa, eikä pykälää tule muuttaa lausunnossa esitetyllä tavalla.

Momentin voisi korjata esimerkiksi näin: "Jos palveluntarjoaja estää pääsyn teokseen tai poistaa sen 1 momentin 2 tai 3 kohdan mukaisesti, palveluntarjoajan on ilmoitettava viipymättä palvelun käyttäjälle tästä toimenpiteestä, kenen pyynnöstä se tehtiin ja mistä teoksesta on kyse."

Tämä olisi erityisen tärkeää epäselvissä ja riitatapauksissa, jos vaikka kaksi tahoa ilmoittautuu teoksen tekijäksi ja ovat eri mieltä asiasta. Ilman tällaista oikeutta poistopyyntöjä olisi myös helppo väärinkäyttää vaikkapa tehtailemalla niitä vaalimainosten poistamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa, että kirjallisten lausuntojen perusteella valiokunnan mietinnössä pyritään selventämään, minkälaista tietoa olisi annettava käyttäjälle, kun teos on palveluntarjoajan toimesta ennakolta estetty.

Perusteluissa oleva täsmennys vesittää tämän lopullisesti: siellähän sanotaan, että todennäköisyyskriteerin täyttymiseen riittäisi tunnistetietojen saaminen oikeudenhaltijoilta. Miten niiden perusteella voisi tietää, onko kyseessä parodia tai sitaatti tai muuten laillinen käyttö? Tuomioistuimen ratkaisun valossa on vaikea nähdä miten automaattisuodatusta voisi käyttää muuten kuin täysin vastaavan sisällön kanssa.

- **Opetus- ja kulttuuriministeriö:**

Vastuun jakautuminen 6 a luvussa muodostuu kolmesta seikasta, jotka ovat:

1. Selvä vastuu palveluntarjoajalle teosten välittämisestä yleisölle.
2. Tekijän velvollisuus antaa tarkat tiedot teoksen tunnistamiseksi. Tietojen avulla se voidaan estää ennakolta tai poistaa jälkikäteen.
3. Palveluntarjoajan on tämän lisäksi varmistuttava, ettei yhteistyö tekijän kanssa johda laillisen käytön estämiseen.

Jotta palveluntarjoaja ylipäänsä voisi löytää teoksen palvelusta, on sen saatava riittävät tiedot. Nämä tiedot sen on kerrottava myös käyttäjälle, jotta tämä voi arvioida, millä perusteella hän vetoaa teoksen lailliseen käyttöön. Palveluntarjoajan on myös kerrottava, jos teoksen käyttö on luvan perusteella sallittua.

Tämä tarkoittaa palveluntarjoajan velvollisuutta tiedottaa käyttäjille seulonnan luonteesta, ja käyttäjien valitus- ja oikaisumenettelystä.

Effi

Ennakollisena oikeusturvakeinona voisi ajatella, että teoksen latausvaiheessa olisi tapa ilmoittaa, että tietää käyttävänsä suojattua teosta esimerkiksi parodia- tai sitaattioikeuden nojalla, ja silloin siihen pääsyä ei saisi estää ennen asian selvittämistä.

Tässä tulee vastaan myös edellä mainittu yleisön oikeus vastaanottaa tietoja. Poliittista parodiaa pitää saada julkaista anonyymistikin, ja ainakin silloin sen poistamisesta pitäisi voida valittaa muidenkin kuin tekijän, kuten käyttäjiä edustavien järjestöjen. Joukkokanteen pitäisi myös olla mahdollinen. Viimeisessä momentissa tulisi Saksan mallin mukaisesti edellyttää puolueettoman ihmisen arviointia.

- **Opetus- ja kulttuuriministeriö:** Lausunnonantajan esittämää ajatusta siitä, että palveluntarjoaja tarjoaa latausvaiheessa käyttäjälle mahdollisuuden ilmoittaa, perustuuko käyttö rajoitussääntöön, voidaan pitää hyvänä, sillä tällöin välittyy tieto siitä, että ladattu sisältö on mahdollisesti laillista. Tämä on mainittu myös täydentävässä hallituksen esityksessä 55 f §:n säännöskohtaisissa perusteissa s. 11. Saksan mallissa on poikettu direktiivistä monessa eri kohtaa, minkä vuoksi sitä ei voida ottaa esikuvaksi direktiivin tämän kohdan implementoinnille.

55 d § Soveltaminen eräiden palveluntarjoajien toimintaan**Professori Weckström**

Tekijänoikeuslain sanamuotoon esitetyt muutokset ja uudet säännökset implementoivat tekijänoikeusdirektiivin velvoitteet asianmukaisesti. Lisälausuma: Direktiivin ja hallituksen esityksessä 55 d §:n mikroyrityksiin soveltuva poikkeussäännös vapauttaa täysmääräisestä vastuusta vain kolmen vuoden ajan, jonka jälkeen mikroyrityksen vastuu toteutuu 55 c §:n mukaisesti. Suomen lainsäätäjän tehtävänä on myös turvata elinkeinovapaus markkinoilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kuten lausunnossa on mainittu, uusien palveluntarjoajien osittainen vastuusta vapautumissäännöstö perustuu hallituksen esityksessä suoraan direktiiviin, ja EUT:n tuomio asiassa C-401/19 vahvisti, että direktiivin 17 artikla on Euroopan perusoikeusasiakirjan mukainen ja tämä koskee myös perusoikeusasiakirjan 16 artiklan mukaista elinkeinovapautta.

55 e § Teosten laillinen käyttö palvelussa**Hovioikeudenneuvos Harenko**

Selvyyden vuoksi tekisin 55 c §:n 1 momenttiin seuraavat täsmennykset: Näihin kuuluvat myös suojatut teokset, joita käytetään jonkin tämän lain tekijänoikeutta rajoittavan säännöksen *sallimalla* tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kyseessä lienee 55 e §, joka kuuluu näiltä osin: ”Näihin kuuluvat suojatut teokset, joita käytetään jonkin tämän lain tekijänoikeutta rajoittavan säännöksen perusteella”. Säännöksen sanamuoto ei ole poissulkeva ehdotetussa muodossaan, ja jos teoksia käytetään rajoitussääntönsä mainitulla tavalla, niiden käyttö on sallittua.

Pihlajarinne, Mylly (koskee myös 55 f §:ää)*Täysin selvät loukkaukset (identtiset kopiot)*

julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa tapauksessa C-401/19 päädytään siihen, että suodatus voisi – ilman tuomioistuimen päätöstä – tarkoittaa ainoastaan täysin selvien oikeudenloukkausten etsintää.

EU:n tuomioistuimen asettamien 17 artiklan pätevyyden edellytysten takeiden takia olisi perusteltua, että vastuuministeriö valmistelisi esityksen näiltä osin uudelleen ja antaisi täydentävän esityksen, koska nykyinen esitys perustuu oletuksille, jotka ovat EU:n tuomioistuimen auktoritatiivisen tulkinnan vastaisia. 55 f § olisi tämän takia tarkoituksenmukaista muotoilla niin, että vain EUT:n edellyttämällä tavalla täysin selvät loukkaukset on sallittua estää ennalta tai muu vastaava muotoilu. Tämä olisi linjassa EU:n tuomioistuimen ratkaisun ja sitä edeltäneen julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen kanssa. Perustelujen mukaan direktiivin 17(7) artikla, jossa määrätään sananvapauden ja käyttäjien oikeuksien ennakkollista takeista, olisi alisteinen direktiivin 17(9) artiklan mukaisille jälkikäteisille oikeussuojakeinoille. Oikeudenloukkauksen ”suuren todennäköisyyden” vaatimusta parempi olisi edellytys, joka keskittyisi loukkaustodennäköisyyden sijasta aineistoa koskevaan sisällölliseen vaatimukseen. Julkisasiamiehen ehdottama sisällöllinen kriteeri siitä, että aineisto ”on identtistä tai vastaa” teosta, olisi nähdäkseni edellytys, joka turvaisi parhaiten EUT:n tuomion vaatimuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

EUT hylkäsi Puolan tasavallan kanteen 26.4.2022 annetussa tuomiossa asiassa C-401/19, jossa Puola vaati direktiivin 17(4) b ja c alakohtien tai toissijaisesti koko 17 artiklan kumoamista sillä perusteella, että niillä loukattaisiin peruskirjan artiklan 11 mukaista oikeutta sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen.

Kuten lausunnossa on mainittu, EUT:n tuomio ei asettanut julkisasiamiehen ratkaisusuosituksessa mainittua identtisyys- tai vastaavuusvaatimusta kansallisen täytäntöönpanon edellytykseksi. **Täydentävä hallituksen esitys HE 313/2022 perustuu direktiiviin ja yllä mainittuun EUT:n tuomioon, jolloin automaattisia estämiskeinoja koskeva alkuperäisen hallituksen esityksen HE 43/2022 55 f §:n 2 momentti on poistettu ja korvattu direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaisella velvoitteella, jonka mukaan: ”Tämän luvun säännösten soveltaminen ei saa johtaa verkkosisältöjen yleiseen seurantaan.”**

Alkuperäisen hallituksen esityksen perusteluissa ei todeta tai väitetä, että ns. ennakkotakeet olisivat alisteisia jälkikäteisille oikeussuojakeinoille. Molemmat seikat on otettu huomioon kuten 55 e §:n 1-2 momentista, 55 f §:n 1 momentista ja jo mainitusta 55 f §:n 2 momentista käy ennakkollisten takeiden osalta ilmi. Jälkikäteiset oikeussuojakeinot sisältyvät pääosin 55 h, 55 i ja 55 k §:ään kuten direktiivi edellyttää. Molemmat kategoriat ovat autonomisia eli toisistaan riippumatta sovellettavia, eivät alisteisia.

Professori Mylly

55 e §:stä olisi perusteltua poistaa viittaus siteeraukseen (22 §) ja parodiaan (23 a §), koska kaikkea rajoitussäännösten alle kuuluvaa ja luvallista käyttöä tulee kohdella samoin. Epämääräisistä ja harhaanjohtavista perusteluista voi saada sen kuvan, että siteeraus ja parodia olisivat lähinnä ne käyttäjän oikeudet, jotka tulee turvata.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Täydentävässä hallituksen esityksessä HE 313/2022 mainitut esimerkkitapaukset on poistettu 55 e §:n 1 momentin lopusta.

Alkuperäisen hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 89 todetaan: ”Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan teosta olisi lupa käyttää hyvän tavan mukaisesti parodiassa, karikatyyrissä tai pastississa. Direktiivin 17 artiklan 7 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että palvelun käyttäjät voivat kussakin jäsenvaltiossa käyttää direktiivissä lueteltuja poikkeuksia tai rajoituksia, mukaan lukien käyttö karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa, ladatessaan sisällönjakopalveluihin käyttäjälähtöistä sisältöä ja saattaessaan sitä yleisön saataviin näissä palveluissa.” Sekä alkuperäisessä ehdotetussa säännöksessä että sen perusteluissa kävi selkeästi ja yksiselitteisesti ilmi, että niin kutsuttu parodiapoikkeus on soveltamisalaltaan yleinen ja että kysymys oli havainnollistavasta esimerkistä. Nyt itse direktiivissä mainitut esimerkit on edellä mainituin tavoin poistettu täydentävässä hallituksen esityksessä.

Professori Mylly

Näiltä osin olisi perusteltua lisätä lakiin syksyn 2021 HE-luonnoksessa vielä ollut satunnaista sisällyttämistä koskeva poikkeus, jota perusteltiin juuri sananvapaudella ja sillä, että se oli DSM-direktiivin edellyttämä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Satunnaista sisällyttämistä koskevaa tekijänoikeuden rajoitusta ei lainkaan mainita DSM-direktiivissä eikä se siten ole direktiivin edellyttämä säädos. Teoksen tai muun aineiston satunnainen sisällyttäminen muuhun materiaaliin kuului tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY 5 artiklan 3 kohdan mukaiseen listaan tekijänoikeuden rajoituksista, jotka jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön i- alakohtana.

EFFI

[Puola-tuomiossa EUT:n asettaman toisen reunaehdon huomioon ottaminen]

2) Kaikki tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29) 5 artiklan mukaiset rajoitukset, jotka koskevat lainausta, arvostelua, selostusta, karikatyyria, parodia tai pastissia tulee panna täytäntöön, koska ovat niin keskeisiä tekijänoikeuden rajoituksille (C-401/19, kohta 87). Niihin ei myöskään saa tehdä kansallisia lisärajoituksia (ks. alempana 23a §). Tässä yhteydessä tulee myös varmistaa, että käyttöön otettavat rajoitukset kattavat varmuudella myös meemit, mikä on ollut EU-lainsäätäjien julkilausuttu tavoite.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Tämä on hallituksen esityksen mukainen tulkinta. Tällöin vähintään direktiivin edellyttämät rajoitussäännökset muodostaisivat laillisen käytön alueen.

55 f § Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi

Cupore

Uuden 55 f:n mukaisesti automaattisia estokeinoja voidaan käyttää erityisesti silloin, kun on suurella todennäköisyydellä oletettavissa, että kyse on tekijänoikeuden loukkauksesta. Automaattiset estokeinot ovat tärkeitä tekijöiden oikeuksien turvaamiseksi. Toisaalta ne voivat olla ongelmallista sisältöä jakavien käyttäjien näkökulmasta, jos loukkaavan sisällön tunnistamisessa tekee virhe. Vaikutuksia voi olla erityisesti tuottajakuluttajiin (prosumers), joiden toiminta perustuu sisällön jakamiseen internet-alustoilla. On olemassa myös riski, että alustapalvelujen tarjoajat alkaisivat suodattaa myös sallittua – esimerkiksi parodian piiriin luettavaa sisältöä ja siten rajoittaisivat ilmaisuvapautta. Sisällöntunnistusteknologiat eivät todennäköisesti tunnista, onko muunneltu teos parodia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Täydentävässä hallituksen esityksessä on todettu, että automaattisia estämiskeinoja on tarpeen käyttää, jotta vastuu voidaan toteuttaa. Laillisen käytön tunnistaminen on vaikeaa, mutta teknologia kehittyy nopeasti. Palveluntarjoajalla on velvollisuus menettelyissään varmistaa, ettei parodiaan perustuvaa käyttöä seuloa ennakolta. Ainoa tapa toistaiseksi on tarjota käyttäjälle mahdollisuus ilmaista sisältöä ladattaessa perusteeksi tekijänoikeuden rajoituksen. Tällöin sitä ei voitaisi kohdella samoin kuin muuta sisältöä, josta vastaavaa tietoa ei ole ja jonka osalta tekijä on toimittanut tarvittavat tiedot sisällön seulomiseksi.

Effi

55 f § toimenpiteistä laillisen käytön varmistamiseksi mahdollisesti yrittää toteuttaa sananvapauden kannalta olennaista ja direktiivin nimenomaisesti määräämää laillisen käytön suojaa, mutta se on muotoiltu niin, ettei se käytännössä toimisi lainkaan ja on selkeästi ristiriidassa direktiivin kanssa. Erityisesti toinen momentti on ristiriidassa EU-tuomioistuimen päätöksen kanssa: siinä ei ole lainkaan tuomioistuimen edellyttämiä ennakkollisia oikeusturvakeinoja. Koko pykälä on muodoltaan epämääräinen eikä sisällä selvää toimintavelvoitetta, Laillinen käyttö on turvattava, kuten EU-tuomioistuinkin edellyttää, ja tästä syystä lailliseen käyttöön vaikuttavat estämiskeinot pitäisi yksiselitteisesti kieltää.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnon väite ei pidä paikkaansa. EUT:n tuomio ei edellytä ylimääräisiä takeita, vaan ennakkoseulonta on tuomion mukaan sallittua.

Muutenkaan "suurella todennäköisyydellä" ei riitä suodatuksen oikeuttamiseen. Kuten tuomioistuin toteaa, "suodatusjärjestelmä, joka ei ehkä riittävästi erota toisistaan laitonta ja laillista sisältöä, minkä vuoksi sen käyttöönotto voisi johtaa laillisen sisältöisen viestinnän estämiseen, olisi yhteensopimaton perusoikeuskirjan 11 artiklassa taatun sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden kanssa".

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksen mukaisesti palveluntarjoajan on ilmoitettava, miten käyttäjä voi käyttää teoksia palvelussa laillisesti. Tämä tarkoittaa, että palveluntarjoajan on kerrottava käyttäjilleen, miten ennakkoseulonta toimii ja miten käyttäjä voi vedota laissa tarkoitettuihin rajoituksiin tai siihen, että käyttö on sallittua sopimuksella.

Hovioikeudenneuvos Harenko, Pihlajarinne, Mylly, Weckström, Google, Gramex, Luovat ry, Audiovisual Producers Finland – APFI, IFPI ry, Kopiosto, Teosto, Medialiitto, Radiomedia, TTVK, Forum Artis, Suomen musiikintekijät, Suomen Säveltäjät, Suomen Kääntäjien ja Tulkkien liitto (SKTL), Ficom

Hallituksen esityksessä asetetaan TekijäL 55 f §:n 2 momenttiin direktiivin perustumaton lisäkynnys automaattisten estämiskeinojen käyttämiselle. Niitä saataisiin käyttää **vain silloin, kun on suurella todennäköisyydellä oletettavissa**, että kysymys on tekijän oikeuksia loukkaavasta suojatun teoksen välittämisestä yleisölle. Perustelujen mukaan tämä tilanne on kyseessä, kun oikeudenhaltijat ovat antaneet palveluntarjoajalle merkitykselliset ja tarvittavat tiedot suojattujen teosten tunnistamiseksi ja estämiseksi. Säännös asettaa automaattisen eston kynnyksen turhan korkealle, eikä se perustu DSM-direktiivin sanamuotoihin.

Tämä poikkeaa direktiivissä ja sen johdantolauseessa 66 omaksutusta kannasta, jonka mukaan palveluntarjoajan toimet toteutetaan parhaan mukaan yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa. Tällaisia toimia ovat myös teosten saatavuuden estämisessä käytettävät toimet. Direktiivi nimenomaisesti sääntelee niistä 17 artiklan 7 kohdassa, jonka mukaan toimet eivät saa johtaa sellaisen aineiston estämiseen, joka ei loukkaa tekijänoikeuksia tai lähioikeuksia, tai jota käytetään jonkin tekijänoikeuden rajoitussäännöksen nojalla.

Myös EU:n tuomioistuin korostaa ratkaisussaan (C-401/19) estämiskeinojen kuulumista palveluntarjoajien harkinnan piiriin sekä niiden joustavaa soveltamista (tuomion kohta 75), jos kuitenkin huolehditaan, ettei estämiskeinot estä sisällön sallittua käyttöä (tuomion kohta 77).

Esityksen 55 f §:n 2 momentti tulisi poistaa.

(Sitemmin APFI, Luovat, Teosto (8.12.2022) ovat ilmoittaneet hyväksyvänsä täydentävällä hallituksen esityksellä HE 313/2022 vp. säännökseen 55 f §:een ehdotetut muutokset)

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio asiassa C-401/19 vahvisti, että direktiivin 17 artikla on Euroopan perusoikeusasiakirjan mukainen. Kun direktiivin artiklassa jo pyrittiin hakemaan tasapaino käyttäjien, palveluntarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välillä ja unionin tuomioistuin säädöksen järjestelyn sellaiseksi totesi, ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa haettua tasapainoa ja samalla luoda riski, että kansallinen voimaansaattaminen on direktiivin ja siten EU:n oikeuden vastainen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on samaa mieltä kuin lausunnon perusteltu analyysi. Viitattu EUT:n ratkaisu C-401/19 Puola v. parlamentti ja neuvosto ja lausunnonantajan loppupäätelmä osoittavat, että hallituksen esitystä ei tällä perusteella ole tarvetta muuttaa.

Direktiivi kieltää yleisen suodatusvelvollisuuden, joka merkitsisi kaiken palveluun ladatun sisällön suodattamista. Direktiivi ei sen sijaan mainitse automaattisia estämiskeinoja, vaikka niiden käyttö on ilmeisen tärkeää verkkosisällönjakopalveluissa, joihin ladataan nopeassa tahdissa tekijänoikeuden suojaamaa sisältöä. Myös Euroopan tuomioistuimen tuomiossa hyväksytään automaattisten suodatus-

keinojen käyttö perusoikeusnäkökulmasta, sillä kyse on tekijänoikeuden valvonnan kannalta perustellusta erityisestä valvonnasta. Toteuttamisessa on silti kiinnitettävä huomiota perusoikeuksien toteutumiseen.

Täydentävä hallituksen esitys 313/2022 perustuu direktiiviin ja yllä mainittuun EUT:n tuomioon. Täydentävässä esityksessä automaattisia estämiskeinoja koskeva alkuperäisen hallituksen esityksen HE 43/2022 55 f §:n 2 momentti on poistettu ja korvattu direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaisella velvoitteella, jonka mukaan: *"Tämän luvun säännösten soveltaminen ei saa johtaa verkkosisältöjen yleiseen seurantaan."*

Weckström

Välittäjä ei ole velvollinen turvaamaan käyttäjiensä sanan- ja ilmaisuvapautta. Se on julkisen vallan tehtävä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ehdotetun 55 f §:n 1 momentin mukaan palveluntarjoajan olisi luotava käytänteet, joilla varmistetaan, etteivät toimenpiteet estä teosten laillista välittämistä yleisölle. Pykälän 2 momentin mukaan palveluntarjoajat saisivat siten käyttää automaattisia estämiskeinoja vain silloin, kun on suurella todennäköisyydellä oletettavissa, että kysymys on tekijän oikeuksia loukkaavasta suojatun teoksen yleisölle välittämisestä. Valtiovalta sille kuuluvien lainsäädännöllisin keinoin turvaa sanan- ja ilmaisuvapautta jättäen palveluntarjoajalle harkinnan- ja toiminnanvapautta sen suhteen, miten tavoite toteutetaan.

Täydentävä hallituksen esitys 313/2022 perustuu direktiiviin ja yllä mainittuun EUT:n tuomioon. Täydentävässä esityksessä automaattisia estämiskeinoja koskeva alkuperäisen hallituksen esityksen HE 43/2022 55 f §:n 2 momentti on poistettu ja korvattu direktiivin 17 artiklan 7 kohdan mukaisella velvoitteella, jonka mukaan: *"Tämän luvun säännösten soveltaminen ei saa johtaa verkkosisältöjen yleiseen seurantaan."*

55 g § Palveluntarjoajan velvollisuus tietojen antamiseen

EFFI

tiedonantovelvollisuudesta tekijöille perusteluissa oleva maininta liikesalaisuuksista tosiasiallisesti vesittää tekijän oikeudet käytännössä. Sen taustalla oleva toimintamalli-idea on hyvin tiedossa: esimerkiksi YouTube

järjestää omat kulunsa siten, että tekijälle jää vain murusia, ja liikesalaisuuteen vedoten kieltäytyy kertomasta siitä tekijälle mitään sellaista, josta tämä voisi päätellä kuinka paljon rahaa hänen teoksellaan tehdään. Liikesalaisuuksia ei pitäisi saada käyttää verukkeena tekijälle tarpeellisten tietojen pimittämiseen tässä yhteydessä. Parasta olisi lisätä pykälään eksplisiittisesti "mahdollisista liikesalaisuuksista huolimatta" tms.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Vasta käytäntö osoittaa, tapahtuuko lausunnonantajan ennustus. Kaikki muu on väistämättä spekulointia. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 118 on todettu: *"Annettavien tietojen tulisi olla riittävän täsmällisiä, jotta avoimuus tekijää kohtaan toteutuu, loukkaamatta kuitenkaan palveluntarjoajan liikesalaisuuksia. Tekijä ja palveluntarjoaja voivat sopia muun muassa siitä, millä tarkkuudella tietoja tulee antaa."* Kysymys on kahden eri oikeuden tasapainottamisesta, joka ei ole ainoalaatuista tai mahdotonta vaan käytännön elämässä usein tapahtuva tosiasia.

Maininta perusteluissa liikesalaisuussuojasta ei muuta voimassa olevaa tilannetta, vaan selventää, että kyseisten tietojen antamiseen sovelletaan liikesalaisuussuojaa. Hallituksen esityksen tekijän asemaa parantavien säännösten yhteydessä asiaa on käsitelty. Ehdotetun 30 a §:n mukaan tekijällä on muun muassa oikeus saada kattavat tietoa teoksen käytöstä. Säännöksen mukaan käyttäjän olisi yksilöitävä, mitä tietoja pidetään liikesalaisuuksina. Kaikkea tietoa ei kuitenkaan voida pitää liikesalaisuutena, joten lausunnossa esiin nostettu huoli on otettu hallituksen esityksessä huomioon.

55 h § Valitus- ja oikeussuojamekanismi

Cupore

Tehokkaat ja nopeat valitus- ja muutoksenhakumekanismit ovat [edellä mainituista syistä] ratkaisevan tärkeitä. Tätä varten säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta tarjota palvelun käyttäjälle ja tekijälle 55 h:n mukainen valitus- ja oikeussuojamekanismi sekä uusi vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely, jossa [OKM:n] nimeämät riippumattomat asiantuntijat antaisivat suosituksia erimielisyyksi koskeissa kysymyksissä.

Cupore katsoo, edellä mainittujen oikeussuojakeinojen oikeudenmukaisuus ja nopeus on erityisen tärkeää. Keskeneräiset teosten poistamista tai palauttamista sisällönjakopalveluihin koskevat pyynnöt eivät saisi aiheuttaa kohtuutonta taakkaa ja oikeudellista epävarmuutta tekijöille tai sisällön käyttäjille. DSM-direktiivi edellyttää, että valitukset on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytyksiä. Tätä tarkoitusta varten voisi olla järkevää säätää määräajasta, jonka kuluessa palveluntarjoajien olisi ratkaistava erimielisyydet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole katsonut tarpeelliseksi ehdottaa säädettäväksi tietystä määräajasta, vaan tärkeintä on, että kukin palveluntarjoaja vastuutaan toteuttaessa ottaa huomioon direktiivin riipeys- ja nopeusvaatimukset. Mikäli määräaika on tarpeen säätää, tulisi sen olla samanlainen koko EU:n sisämarkkinoilla.

Effi

55 h § valitus- ja oikeussuojamekanismista on ongelmallinen monessakin suhteessa. Ehdotetun pykälän 55c mukaan palveluntarjoaja ei olisi velvollinen paljastamaan käyttäjälle minkä teoksen tekijänoikeutta hänen on väitetty loukanneen eikä poistopyynnön tekijää. Tämä tekee tehokkaan valittamisen hyvin vaikeaksi. Suorastaan kafkamaiselta tuntuu, että jotakuta syytettäisiin kertomatta kenen oikeuksia hän on loukannut ja miten. Poistopyynnöissä tai pääsyn estämisestä koskevissa pyynnöistä pitäisi aina nimetä kyseessä oleva teos ja tekijä tai muu oikeudenhaltija ja nämä tiedot pitäisi kertoa käyttäjälle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivi ei säädä tällä tarkkuudella asiasta, mutta tiedon antaminen kuuluu luontevasti palveluntarjoajan velvollisuuksiin. Tekijän ja palveluntarjoajan on toimittava huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti.

Koko mekanismi on muutenkin huono erityisesti aikakriittisissä tilanteissa, kuten vaikkapa vaalien alla. Poistopyyntöä ei pitäisi voida käyttää taktisesti viestin tilapäiseen poistamiseen vaikka tietää että se lopulta palautetaan. Oletusarvoisesti parodiaksi ilmoitettu tai sitaattioikeudella perusteltu viesti pitäisi palauttaa valituksen käsittelyn ajaksi. Ennakollisena oikeusturvakeinona voisi ajatella, että teoksen latausvaiheessa olisi tapa ilmoittaa, että tietää käyttävänsä suojattua teosta esimerkiksi parodia- tai sitaattioikeuden nojalla, ja silloin siihen pääsyä ei saisi estää ennen asian selvittämistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantajan huoli otetaan huomioon menettelyssä, kun lainsäädäntö tulee voimaan. Ulkopuolinen asiantuntija arvioi kummankin osapuolen argumentit. Menettelyllä on nopeusvaatimus.

Keskuskauppakamari

Erityisesti haluan kiinnittää huomiota siihen, ettei verkkosisällönjakopalvelua saa asettaa tuomarin rooliin, sillä se vaarantaisi sananvapauden toteutumista verkkomaailmassa. Viittaan asiaan liittyvään julkisasiamiehen ratkaisuehdotukseen, jossa todettiin, että vain 'täysin selvät' loukkaukset tulee estää ennalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: EUT:n Puola-tuomion antamisen jälkeen julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksella ei ole itsenäistä sisällöllistä merkitystä, eikä se alun perinkään ole sitova oikeuslähde.

Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaisesti jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat ottavat käyttöön vaikuttavan ja nopean valitus- ja oikeussuojamekanismin, joka on niiden palvelujen käyttäjien saatavilla silloin, kun on kyse riidoista, jotka koskevat heidän palveluun lataamiensa teosten tai muun suojatun aineiston saannin estämistä tai niiden poistamista. Kyseessä on direktiivin asettama nimenomainen velvoite.

Direktiivin 70 johdantokappaleessa todetaan nimenomaisesti, että "Verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien olisi myös otettava käyttöön vaikuttavia ja nopeita valitus- ja oikeussuojamekanismeja, joiden avulla käyttäjät voivat valittaa palveluun tekemiensä latausten suhteen toteutetuista toimista, erityisesti silloin, kun he voisivat olla oikeutettuja tekijänoikeutta koskevaan poikkeukseen tai rajoitukseen

sellaisen palveluun latauksen osalta, johon pääsy on estetty tai joka on poistettu. Tällaisten mekanismien mukaisesti esitetyt valitukset olisi käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä, ja ne arvioi ihminen.”

On siten selvää, että arvio vaatimuksen oikeellisuudesta on palveluntarjoajan vastuulla. Siten se toimii asian ratkaisijana tässä vaiheessa, koska oikeustilan korjaaminen on sen välittömän toimenpiteen piirissä. Tiedot, joiden perusteella se ratkaisunsa tekee, tulevat tekijältä ja palvelun käyttäjältä. Tämän vuoksi käytännöillä tulee olemaan merkitystä sen suhteen, miten velvoitetta arvioidaan.

55 i § Vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi

Cupore

Uuden 55 i:n mukainen vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi mahdollistaa sen, että toimivalta jakautuu eri toimijoille -- On keskeistä, että uusien vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen toimintaan varataan riittävät resurssit tehokkaan ja toiminnan varmistamiseksi, ja että niistä tiedotetaan riittävästi. Muussa tapauksessa voi menettelyjen käyttö jäädä vähäiseksi. Esimerkiksi Cuporen vuonna 2011 päättyneestä tekijänoikeuden yhteyshallinnointia koskevassa tutkimuksessa todettiin, että Patentti- ja rekisterihallituksen yhteishallinnointia koskevien riita-asioiden hoitamisessa ei ollut yleisesti tunnettu ja siihen varatut taloudelliset resurssit olivat riittämättömät.

Lakiehdotuksen luonnoksessa ehdotettiin, että erimielisyyksien ratkaisumenettely perustettaisiin Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen, kuten Ruotsissa tehtiin. Nyt hallituksen esityksen mukaisesti vaihtoehtoista riidanratkaisumenettelyä vastaava taho olisi opetus- ja kulttuuriministeriö, jolla olisi tehtävän hoitamisen vaatimat tekniset ja toiminnalliset edellytykset. Lakiehdotuksessa todetaan myös, että käsittelypyyntöjen ja kamien esteettömille ja puolueettomille tekijänoikeutta tunteville asiantuntijoille, joille vaatisi pienemmät kiinteät kustannukset kuin uuden viranomaisen perustaminen. Lisäksi tehtävästä ei tulisi ylivoimainen sivutoimisesti toimiville henkilöille, jos asiantuntijoiden määrä on riittävän suuri. Cupore pitää hyvänä sitä, että tällaiset näkökulmat otettiin huomioon. Cupore katsoo, että valtioneuvoston asetuksella, jolla annetaan tarkemmat säännökset vaihtoehtoista menettelyä ja siihen osallistuvien asiantuntijoiden nimeämisestä, voitaisiin määrittää myös määräaika asiantuntijan suosituksen antamiselle erimielisyyksien ratkaisemiseksi. Tällä tavalla voitaisiin varmistaa, että tehtävään osoitetut resurssit ovat jatkossa riittävät.

-- Voidaan kysyä, miten taataan riidanratkaisusta vastaavan viranomaisen reagoitukyky. Lisäksi jää vielä ratkaistavaksi, kuinka varmistetaan riidanratkaisumekanismin tehokkuus ja kuinka suuret määrärahat valtion talousarviossa osoitetaan tekijänoikeudellisten erimielisyyksien ratkaisemisesta koskevalle uudelle vaihtoehtoiselle menettelylle.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantaja nostaa esiin tärkeitä resursseihin liittyviä näkökohtia. Kun direktiiviin sisältyy velvoite käsitellä erimielisyydet nopeasti, on ratkaisut tehtävä hyödyntäen teknologiaa. Käytössä oleva teknologia valtionhallinnossa ei kykene esim. automatisoituihin prosesseihin, vaan joudumme käyttää VAHVAA. Opetus- ja kulttuuriministeriö on hakenut EU:n komissiolta

TSI-rahoitusta, mutta vuoden 2023 osalta hakemus ei päässyt jatkoon. On kuitenkin mahdollista, että komissio kykenee rahoittamaan teknologian kehittämistä tältä osin myöhemmässä vaiheessa.

Effi

Edelleen artiklan 17 kohdan 9 toisen momentin edellyttämien tuomioistuimen ulkopuolisten valitusmekanismien toteutusvaihtoehtoja vertailtaessa on vaikuttavuuden arviointi tehty vain hinnan perusteella sekä siitä näkökulmasta, kuinka soveltuvaa kyseisen vaihtoehdon käyttöönotto olisi huomioiden suomalaisen lainsäädäntökehikön ja olemassaolevat viranomaisinstituutiot. Sen sijaan eri vaihtoehtojen tehokkuutta sananvapauden rajoituksien vähentämisessä ei vaikutustenarvioinnissa ole käsitelty mitenkään.

Ehdotettu 55 i § vaihtoehtoisesta riidanratkaisumenettelystä on jälleen ongelmallinen sen ilmeisen hitauden vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely on ehdotettu otettavaksi käyttöön paitsi sen edullisuuden vuoksi asianosaisille (osapuolille ilmainen), myös sen vuoksi, että ADR-mekanismit yleisesti ovat huomattavasti nopeampia kuin esimerkiksi varsinainen tuomioistuinmenettely.

Keskuskauppakamari

Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys esittää, että käyttäjän ja tekijän välisen tekijänoikeudellisen riidan ratkaisemista varten perustettaisiin uusi menettely, jota valvoisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Keväällä lainsäädännön arviointineuvostolle lähetetyssä hallituksen esitysluonnoksessa saman asian hoitaminen oli annettu Patentti- ja rekisterihallitukselle. Lainsäädäntöä valmistelevan tahon ottaminen vaihtoehtoisesta riidanratkaisuelimen sijoituspaikaksi on outoa.

Katson, että Patentti- ja rekisterihallitus olisi jo vallan kolmijako-opin mukaisesti luontevampi taho vastamaan vaihtoehtoisesta riidanratkaisumenettelystä. Se olisi riittävän etäällä, mikä takaisi neutraalin ja puolueettoman käsittelyn riidan eri osapuolille. Eri toimijoiden roolit tulisi pitää erillään ja selkeinä, jottei jatkossa aiheutuisi tarpeettomia hankaluuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö esitti alun perin, että PRH olisi kyseistä menettelyä tarjoava viranomainen varsinaisten ratkaisusuositusten ollessa itsenäisten asiantuntijoiden vastuulla. PRH:lta asiaa tiedusteltiin ja asiasta neuvoteltiin myös työ- ja elinkeinoministeriön kanssa mukaan lukien poliittisella tasolla mutta näkemys oli, ettei kyseinen tehtävä sovellu Patentti- ja rekisterihallituksen tehtäväksi.

55 j § Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen

Audiovisual Producers Finland – APFI, Gramex, Sanasto, IFPI, Uutismedian liitto, Medialiitto, RadioMedia, Forum Artis, Näyttelijäliitto, Suomen Säveltäjät ry, SKTL, Tekijäfoorumi, Tietokirjailijat, Kopiosto, Luovat, Suomen musiikkikustantajat, Sanoma, Yle

Hallituksen esityksessä 55 j §:n 1 momentin mukaan ”palveluntarjoajalla ja palvelun käyttäjällä on oikeus saada tekijältä kohtuullinen hyvitys teoksen perusteettomasta estosta tai poistosta ilman tähän lakiin perustuvaa syytä”. Kyseinen hyvitysmalli ei perustu direktiiviin, vaan on täysin kansallisen sääntelyn tuote. Esitystä ei myöskään millään tavalla perustella hallituksen esityksessä tai esitetä esimerkkejä tilanteista, jolloin hyvitys voisi tulla kyseeseen.

APFI: Pykälässä säädettäisiin yhtäältä palvelun käyttäjän ja toisaalta palveluntarjoajan oikeudesta saada kohtuullinen hyvitys, mikäli pääsy teokseen verkkosisällönjakopalvelussa on pyydetty estämään tai teos on pyydetty poistamaan verkkosisällönjakopalvelusta ilman tekijänoikeuslakiin perustuvaa syytä. Velvollisuus maksaa hyvitys on tuottamuksesta riippumaton eli se voisi koitua maksettavaksi, vaikka oikeudenhaltija olisi tehnyt esto- tai poistopyynnön vilpittömässä mielessä. Hyvitys onkin näin ollen rangaistuksenluonteinen seuraus ja sen käytännön vaikutus ennen kaikkea ennaltaehkäisevä, toisin sanoen oikeudenhaltija ei uskalla valvoa oikeuksiaan siinä pelossa, että se joutuu hyvitysvelvolliseksi. Säännös ei myöskään perustu DSM-direktiiviin.

Kopiosto: Tiedossa ei ole, että missään muussa jäsenvaltiossa olisi säädetty tai esitetty vastaavaa velvollisuutta tekijälle. TekL 55 j § asettaa suomalaiset tekijät ja oikeudenhaltijat kohtuuttomasti eriarvoiseen asemaan kuin oikeudenhaltijat muissa jäsenvaltioissa. Tekijänoikeusloukkaustilanteet ovat usein tulkinnanvaraisia ja viime kädessä asia ratkeaa vasta tuomioistuimessa.

Esityksen 55 j § tulisi poistaa.

[Kopioston mielestä vaihtoehtoisesti tulisi] **vähintään poistaa säännöksestä vilpittömän mieli** eli toisin sanoen oikeudenhaltijalle voisi tulla hyvitysvastuu vain, jos hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että kyse ei ole hänen tekijänoikeuttaan loukkaavasta sisällöstä

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hyvitysvelvollisuus on olemassa sitä varten, jos osoittautuu, että oikeudenhaltijan vaatimus ei ole perustunut tekijänoikeuteen. Direktiivin 17 artiklan 7 ja 9 kohta sisältävät vahvat edellytykset varmistaa, etteivät palveluntarjoajan käytännöt estä oikeutettua käyttöä. Jos tekijä tai oikeudenhaltija on antanut luvan teoksen käyttöön, ei esto- tai poistopyyntö voi kohdistua sopimuksen mukaiseen käyttöön, eikä siitä voida vaatia sen paremmin lisäkorvausta kuin hyvitystäkään.

Niin vahingonkorvaus kuin kohtuullinen hyvitys tulee voida joustavasti mitoittaa yksittäisiin tapauksiin. Voimassa oleva tekijänoikeuslain 57 §:n 1 momentti jo nykyisellään mahdollistaa hyvityksen muissa kuin tekijän taloudellisiin tai moraalisiin yksinoikeuksiin kuuluvissa tapauksissa, joten käsittelyn hämärtymistä ei tapahdu. Uudessa 55 j §:ssä säädetään kohtuullisesta hyvityksestä ja 55 k §:ssä muun muassa vahingonkorvauksesta.

Jos tekijä tai oikeudenhaltija on antanut luvan teoksen käyttöön, ei esto- tai poistopyyntö voi kohdistua sopimuksen mukaiseen käyttöön, eikä siitä voida vaatia lisäkorvausta. Jos kyse on laissa säädettyistä rajoituksista tekijänoikeuteen, ei oikeudenhaltijalla tule olla mahdollisuutta vaatia palveluun ladatun sisällön estämistä ilman mahdollista hyvitysvastuuta käyttäjälle. Tämä velvoite syntyy vasta, jos osoittautuu, että käyttö on ollut direktiivin mukaisesti laillista.

Käytännössä valitun ratkaisun pitäisi vaikuttaa käyttäjien sananvapauden toteutumiseen sitä paremmin, mitä enemmän lupia on hankittu. Seulontaa tarvittaisiin siis vain siltä osin, kuin lupia ei ole saatu.

Oikeus saada hyvitys perusteettomasta poistosta toimii kannustimena tekijöille varmistaa, että pyynnöille on olemassa asialliset perusteet. Myös palveluntarjoajan oikeus saada hyvitystä toimii ennakollisesti niin, että tekijät eivät vaadi perusteettomasti teosten ennakollista tai jälkikäteistä poistoa, vaan toimivat huolellista ammatinharjoittamista koskevien toimialan korkeatasoisten vaatimusten mukaisesti.

Kuten alla olevista lausunnoista ilmenee, ehdotettu ja jo olemassa oleva tekijänoikeuslaissa mainittu hyvitys herättää voimakkaita kannanottoja puolesta ja vastaan. Osalle pelkkä hyvityksen mahdollisuus on kestävä, osalle riittämätön. Joka tapauksessa hyvitys perustuu olemassa olevaan systematiikkaan, eikä vahingonkorvauksista tai hyvityksestä muutoinkaan säädellä direktiivissä vaan se jää kansallisen lainsäädännön varaan. Määrät tulee voida arvioida tapauksittain ja joustavasti, eikä kaikkea voi mikrotasolla säädellä lainsäädännössä. Se johtaa niin sanottuun ylisääntelyyn ja kangistaa yksittäistapauksiin tarvittavaa joustoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo kaikesta huolimatta, että lausunnonantajien esittämällä tavalla säännös voidaan poistaa esityksestä.

Gramex, TTVK, Teosto, Näyttelijäliitto, Medialiitto, Tekijäfoorumi, Suomen musiikintekijät

Ehdotus on paitsi perusteeton, myös tarpeeton. Tämä [55 j §: mukainen hyvitysvastuu] tulisi siis jo olemassa olevan (55 k § 3) vahingonkorvausvelvollisuuden lisäksi. Oikeudellinen epävarmuus ja hämmennys tuskin rajoittuu verkkosisällönjakopalveluihin. Tekijänoikeuslain 57 § 1 momentissa säädetty alkuperäinen ”kohtuullinen hyvitys” on tekijänoikeudellinen käsite, josta on oikeuskäytännöllä vuosikymmenten saavutettu vakiintunut tulkinta. Uuden ”kohtuullisen hyvityksen” tuominen samalle alalle uhkaa sekoittaa jo aiemmankin käsitteen tulkinnan.

Puolan tuomion mukaan artiklan 17 kokonaisuudesta ei voida erottaa osia ilman että artiklan pääsisältö muuttuu. Kääntäen, sama pätee luonnollisesti myös toiseen suuntaan: sääntelyyn ei pidä myöskään lisätä DSM-direktiivin ulkopuolisia osia ilman että kokonaisuuden tasapaino järkkyy. On mahdollista, että nämä pykälät olivat varautumista siihen, että Puolan valitus menisi edes joiltain osin läpi. Koska se kaatui, niihin ei ole tarvetta.

Luovat, Suomen Musiikkikustantajat, Kopiosto, Teosto, TTVK, IFPI

EU-tuomioistuimien korostaa antamansa tuomion kohdassa 20, että artiklassa 17 säädetyn uuden vastuujärjestelmän ”eri säännökset muodostavat kokonaisuuden, ja ... niillä pyritään luomaan tasapaino näiden tarjoajien, niiden palvelujen käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden oikeuksien ja etujen välillä”. Edelleen tuomioistuin toteaa, että Puolan vaatima artiklan 17 osittainen kumoaminen muuttaisi sen pääsisältöä. Koska artikla 17 tuomioistuimen mainitsemalla tavalla muodostaa tasapainotetun kokonaisuuden eri osapuolten oikeuksien ja etujen välillä, hyvitysvuorollisuuden lisääminen tekijänoikeuslakiin muuttaisi tätä tasapainoa tekijöille epäedulliseen suuntaan. Lisäksi tuomioistuin huomauttaa kohdassa 99, että jäsenvaltioiden on artiklaa 17 voimaan saattaessaan ”huolehdittava siitä, että ne nojautuvat sellaiseen kyseisen säännöksen tulkintaan, jolla voidaan varmistaa perusoikeuskirjassa suojattujen eri perusoikeuksien välinen oikeudenmukainen tasapaino”.

Yleisradio

Yle yhtyy APFin ym. kantoihin ja lausuu lisäksi: Hyvityksen ja vahingonkorvauksen keskinäistä suhdetta pitäisi arvioida. On epäselvää, milloin kohtuullinen hyvitys määrätään ja miten esimerkiksi parodiapykälän soveltaminen vaikuttaa tähän. On tiedettävä, miten ratkaistaan tilanteet, joissa algoritmi toimii puutteellisesti.

Sanoma

yhtyy edellä oleviin, lausuu lisäksi: jättää epäselvyyttä siitä, milloin ja minkä suuruinen hyvitys.

Hovioikeudenneuvos Harenko

HE:ssä ehdotetun 55 j §:n mukainen hyvitys tulisi poistaa ja säätää siinä vain vahingonkorvauksesta, sillä hyvitys kyseisessä tapauksessa hämärtää käsitteitä ja on ristiriidassa 55 k §:n vahingonkorvauksen kanssa.

Tästä syystä 55 j § on poistettava ehdotuksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kirjallisten lausuntojen johdosta ministeriö katsoo, että ehdotettu säännös voidaan poistaa esityksestä.

Effi

55 j § perusteettomasta estosta tai poistosta määrättävästä hyvityksestä on oikeasuuntainen ja tärkeä, mutta aivan riittämätön. Ongelmaksi siinä muodostuu myös se, että palveluntarjoajille ei synny mitään incentiiviä olla toteuttamatta ilmeisen asiattomiakaan poistopyyntöjä. Näillekin pitäisi olla jokin hyvitysvuorollisuus ja rikosoikeudellinen sanktiokin tahallisuudesta tai huolimattomuudesta tehdystä ilmeisen perusteettomasta poistosta. Sen sijaan on vaikea nähdä miksi palveluntarjoajalla pitäisi olla oikeus hyvitykseen.

Poistopyyntöjen taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tekijänoikeusteollisuus mielellään esittelee tilastoja Youtubesta, tyylillä, että vain 1% poistoista riitautettiin ja niistäkin vain 60% hyväksyttiin. Tästä ei voi päätellä kuinka suuri osa poistoista oli oikeutettuja, kun emme tiedä kuinka suuri osa poiston kohteeksi joutuneista käyttäjistä ei valita, kun ei tiedä oikeuksiaan tai ei vain usko valituksen tehoavan. Moiset luvut voisivat selittyä silläkin, että käyttäjien oikeusturvakeinot eivät oikeasti toimi. Ainoa Youtubeen oikeasti tehoava valitusmekanismihan tuntuu olevan julkisuus.

- **Opetus- ja kulttuuriministeriö:** Sääntelyn voimaansaattamisen jälkeen säännösten toimivuutta ja mahdollisia kielteisiä vaikutuksia sananvapauden toteutumiseen on tarkkaan seurattava. Valiokunnan mietintöön on mahdollista lisätä asiaa koskeva lausuma.

55 k § Oikeus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi

EFFI

Kanneoikeus pitäisi olla myös viestin potentiaalisilla vastaanottajilla, näitä edustavilla järjestöillä kuten kuluttajajärjestöillä, ja joukkokanteen tai edustajakanteen pitäisi olla mahdollinen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa tarkoitettu oikeussuojamekanismi ei koske viestien potentiaalisia vastaanottajia, vaan palvelun käyttäjiä, jotka lataavat sisältöä palveluun.

Google

Hallituksen esitys mahdollistaa sen, että käyttäjät voivat nostaa palvelun tarjoajaa vastaan kanteen, jolla se määrätään lataamaan tai saattamaan saataville sisältöä, joka on jo poistettu oikeudenhaltijan toimesta oikeudenhaltijan antaman tiedon perusteella siitä huolimatta, että palveluntarjoaja on muutoin noudattanut velvoitettaan toimia parhaansa mukaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esityksen säännöskohtaisten perustelujen sivulla 121 todetaan, että pykälällä pannaan tuomioistuinkäsittelyn osalta täytäntöön direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa oleva viittaus siihen, että 55 i §:n mukainen menettely ei saa poistaa lainsäädännön tarjoamia muita oikeussuojakeinoja. Direktiivillä ei siten ollut tarkoitus poistaa lainsäädännön mukaisia oikeussuojakeinoja asianosaisilta. Oikeus tehokkaksi oikeussuojakeinoin ja puolueettomaan tuomioistuimeen on turvattu myös Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan 47 artiklassa. Direktiivin 17 artiklan 9 kohdan loppu on myös palveluntarjoajan suhteen merkittävä: *”Erityisesti jäsenvaltioiden on varmistettava, että käyttäjät voivat kääntyä tuomioistuimen tai muun asiaankuuluvan oikeusviranomaisen puoleen vaatiakseen oikeutta käyttää tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa poikkeusta tai rajoitusta.”*

55 l § Säännösten pakottavuus

Professori Mylly

Pykälän ensimmäisen lauseen säännös on muotoiltu yleisesti koskemaan myös tekijän 6 a luvun mukaisia oikeuksia tai palveluntarjoajan velvollisuuksia. Pykälän merkitsemää tekijöiden ja palveluntarjoajien välisen sopimusvapauden merkittävää rajoitusta ei ole perusteltu ehdotuksessa käytännössä mitenkään. Säännös on

näiltä osin täysin ennakoimaton. Se voi tuottaa ikäviä yllätyksiä niin tekijöille kuin palveluntarjoajille tai vähintäänkin tarpeettomia rajoituksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Ehdotetun 55 a §:n määritelmistä ei voi sopimuksin poiketa. Lakiin perustuvaa, 55 b §:n mukaista tekijänoikeudellista vastuuasemaa ei voi lähtökohtaisesti sopimuksin etukäteen poistaa. Käyttäjien suojaksi säädetyt oikeudet on toteutettu paitsi pääosin 55 e, 55 i, 55 j ja 55 k §:ssä mainittujen käyttäjien oikeuksien, myös palveluntarjoajien velvollisuuksien kautta. Siksi ei ole perusteltua sopia toisin 55 f §:n mukaisista toimenpiteistä laillisen käytön varmistamiseksi tai poistaa sopimuksin palveluntarjoajan velvollisuutta ottaa käyttöön 55 h §:n mukainen valitus- ja oikeussuojamekanismi.

Palveluntarjoajien 55 c §:n mukaisia lakimääräisiä vastuusta vapautumisen edellytyksiä huolellisuusvelvoitteen täyttämisen suhteen sekä lakimääräistä 55 d §:n uusien palveluntarjoajien kevennettyä vastuuvollisuutta ei ole tarkoituksenmukaista sopimuksin poistaa. Näiltä osin sopimusvapautta, joka ei yleisesti ottaen ole täysin rajoittamaton, on myös perusteita säädännäisesti rajoittaa. Myöskään tekijän tai tekijänoikeuden haltijan oikeutta saattaa asia 55 k §:n mukaisesti tuomioistuimeen tai 55 i § mukaiseen erimielisyyksien ratkaisumenettelyyn ei ole tarkoituksenmukaista sopimuksin poistaa. Sama koskee 55 g §:n mukaista palveluntarjoajan tiedonantovelvollisuutta tekijälle.

Eri osapuolten väliset oikeudet ja velvollisuudet tasapainottavaa säätelyä ei ole siten perusteltua muuttaa sopimuksin pois suljettavaksi. Se lisäisi ennakoimattomuutta eikä vastuuaseman tai velvollisuuksien säätely rajoita osapuolten sopimusvapautta muilta osin. Käyttöluvista ja niiden yksittäisistä ehdoista kuten hinnasta tai ilmaisuudesta voi edelleenkin pääsääntöisesti sopia.

Ficom, Google

Verkkosisällönjakopalveluita koskevien säännösten pakottavuutta koskevan tekijänoikeuslain uuden 55 l §:n mukaan "[s]iitä, mitä edellä tässä luvussa säädetään tekijän ja palvelun käyttäjän oikeuksista tai palveluntarjoajan velvollisuuksista, ei voida poiketa sopimuksilla". Tämä poikkeaa yleisestä sopimusvapaudesta, joka on selkeästi turvattu myös direktiivissä. Euroopan unionin tuomioistuin korostaa aiemmin viitatussa ratkaisussaan C-401/19, kuinka "oikeudenhaltijat voivat vapaasti määrittää, voidaanko niiden teoksia ja muita suojattuja aineistoja käyttää ja millä edellytyksillä niitä voidaan käyttää. Kuten kyseisen direktiivin johdanto-osan 61 perustelukappaleessa korostetaan, direktiivillä ei nimittäin loukata sopimusvapautta, eikä näillä oikeudenhaltijoilla näin ollen ole velvollisuutta myöntää teostensa käyttöä koskevia lupia tai lisenssejä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajille". Aiemmin lainattu 55 l § ensimmäinen virke tulee siis poistaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

Hallituksen esitys perustuu tekijän aseman suojelemiseen. Kun kysymys on verkkosisällönjakopalveluista, jotka ovat usein monikansallisten yritysten johtamia sosiaalisen median palveluja, niiden toimintatapaan kuuluu pyrkimys rajoittaa omaa vastuutaan sopimuksin. Tällaiset sopimukset eivät kuitenkaan direktiivin mukaan sitoisi käyttäjää.

Ehdotettu 55 l § kuuluu: *”Siitä, mitä edellä tässä luvussa säädetään tekijän ja palvelun käyttäjän oikeuksista tai palveluntarjoajan velvollisuuksista, ei voida poiketa sopimuksilla. Sopimuksen ehto, jonka mukaan palvelun käyttäjä luopuu oikeudestaan vedota tässä laissa säädettyyn tekijänoikeuden rajoitukseen, ei sido palvelun käyttäjää.”* Säännös ei sisällä yleistä sopimusvapauden rajoitusta, vaan rajoittaa sitä vain mainituissa erityistapauksissa pääasiassa käyttäjien laillisten ja direktiivissä nimenomaisten säädettyjen oikeuksien turvaamiseksi. Muista asioista, kuten johdantokappaleessa 61 mainituista valtuutusten antamisesta tai lisensiointisopimusten tekemisestä, voi edelleen sopia.

EFFI

Ehdotetussa 55 l §:ssä säädösten pakottavuudesta pitäisi erikseen kieltää myös ennakollinen sitoutuminen välimesmenettelyyn. Mahdollisuudesta viedä asia oikeuteen ei direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan voi sopimuksella tai vaihtoehtoisilla riidanratkaisumenetelmillä voi luopua.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Vastaus sisältyy jo lausumaan. Mahdollisuudesta viedä asia oikeuteen ei direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan voi sopimuksella tai vaihtoehtoisilla riidanratkaisumenetelmillä luopua.

55 m §: Soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin

Aikakausmedia, Uutismedian liitto, Medialiitto

Lehtikustantajan lähioikeudella on myös verkkosisällönjakopalveluissa vastaava suojatarve kuin muillakin lähioikeuksilla. Lainkohdassa tulisi toisin sanoen viitata esityksessä siinä jo mainittujen pykälien lisäksi myös uuteen tekijänoikeuslain 50 §:ään.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kyseinen uusi lähioikeus on jätetty 6 a luvun suojan ulkopuolelle siitä syystä, että sitä koskeva lähioikeus ei sovellu *”yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisun yksityiseen käyttöön eikä käyttöön, joka ei ole kaupallista”*. 6 a luku taas koskee yksinomaan tällaista ei-ammattimaista käyttäjien lataamaa sisältöä, jonka osalta säädetään uudentyyppisestä oikeudellisesta lähtökohdasta, jossa palveluntarjoajan katsotaan tekevän tekijänoikeudellisesti relevantin teon, kun se antaa yleisölle pääsyn kyseiseen sisältöön. Lausunnosta ei aiheudu muutosta pykälätekstiin.

FiCom, EFFI, Google

Eräisiin lähioikeuksiin soveltamista koskeva 55 m § määrittelee tekijänoikeuslakiin direktiiviä laajemmin soveltamisalan, johon on sisällytetty myös valokuvien lähioikeudet sekä tietokannat. Määritelmä ei vastaa DSM-direktiivin 17 artiklaa, jonka mukaan “[v]erkkosisällönjakopalvelujen tarjoajan on sen vuoksi saatava lupa direktiivin 2001/29/EY 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuilta oikeudenhaltijoilta, esimerkiksi tekemällä

lisensointisopimus, jotta se voi välittää teokset tai muun suojatun aineiston yleisölle tai saattaa ne yleisön saataviin".

Edellä mainittujen oikeuksien lisääminen soveltamisalan piiriin luo merkittävää oikeudellista epävarmuutta.

Tekijänoikeuslain 55 m § tulee poistaa viittaukset 49 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 49 a §:ssä tarkoitettuun lähioikeuden suojan kohteeseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Hallituksen esitys kattaa myös kansalliset lähioikeuden suojamuodot, sillä se helpottaa tekijänoikeuslain yhdenmukaisuutta soveltamisessa. Tämä näkyy muun muassa johdantokappaleessa 64: "Tässä direktiivissä on aiheellista täsmentää, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat suorittavat yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun ne antavat yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin *tai muuhun suojattuun aineistoon.*"

Direktiivin 17 artiklan 1 kohdan mukaisesti: "*Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitetun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.*" 49 ja 49 a § on siksi otettu viittaussäännökseen.

Medialiitto

Medialiitto pyytää, että lehtikustantajan suoja lisättäisiin 55 m §:ssä listattujen lähioikeuden suojien joukkoon, jotta myös lehtikustantajilla olisi yksiselitteinen oikeus edellyttää sosiaalisen median yhtiöiltä vastuullista toimintaa ja tarvittaessa puuttua somen käyttäjän lähipiiriä laajempaan lehtijulkaisujen käyttöön sosiaalisessa mediassa.

"Mitä tässä luvussa säädetään teoksesta, sovelletaan myös 45, 46, 46 a ja 48 §:ssä, 49 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 49 a §:ssä **sekä 50 §:ssä** tarkoitettuun lähioikeuden suojan kohteeseen."

Täydennyksellä voidaan varmistaa myös lehtikustantajille mahdollisuus tulevaisuudessa neuvotella uuden lehtikustantajan lähioikeuden nojalla sosiaalisen median palveluntarjoajayhtiöiden kanssa lehtijulkaisujen käytöstä somepalveluissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Kyseinen uusi lähioikeus on jätetty 6 a luvun suojan ulkopuolelle siitä syystä, että sitä koskeva lähioikeus ei sovellu direktiivin mukaisesti "*yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisun yksityiseen käyttöön eikä käyttöön, joka ei ole kaupallista*". 6 a luku taas koskee yksinomaan tällaista ei-ammattimaista käyttäjien lataamaa sisältöä, jonka osalta säädetään uudenaikaisesta oikeudellisesta lähtökohdasta, jossa palveluntarjoajan katsotaan tekevän tekijänoikeudellisesti relevantin teon, kun se antaa yleisölle pääsyn kyseiseen sisältöön. Lausunnosta ei aiheudu muutosta pykälätekstiin.

Tekijänoikeuslain 8 Luku

Suomen tekijänoikeudellinen yhdistys ry (Liedes)

Tekijänoikeuden alueellisuus – rajat ylittävät ratkaisut tärkeitä

Tekijänoikeusjärjestelmässä vallitsee alueperiaate (territoriaalisuus): kussakin maassa sovelletaan sen omaa lakia maassa tapahtuviin tekijänoikeudellisesti relevantteihin toimiin. Suomen lain soveltamisesta laissa oleviin suojan kohteisiin on säännöksiä 8 luvussa (lain sovellettavuus). Säännöksissä määritellään ne ”kiinnityspisteet” sopimusvaltion territorioon (”points of attachment”), joiden toteutuessa asianomaisiin suojan kohteisiin ja relevantteihin toimiin sovelletaan Suomen lakia.

Kansainvälisillä sopimuksilla Suomen lain soveltamista ulotetaan muista sopimusmaista vastaavasti peräisin oleviin suojan kohteisiin.

Yksi suurimpia asioita järjestelmätasolla, mitä DSM-direktiivin pohjalta on – eräitä yksityiskohtia koskevien pienten ja suurten ratkaisujen ohella – tapahtumassa, on ensimmäisten todella merkittävien rajat ylittävää käyttöä koskevien ratkaisujen tuominen lainsäädäntöön.

Nämä merkittävät ratkaisut ovat tulossa lähes huomaamatta sidosryhmien päähuomion ollessa yksityiskohtia koskevissa ratkaisuissa.

64 §. Lähioikeuksien alueellinen soveltaminen

Lausuntoja ei annettu tästä säännöksestä.

64 b §. Maantieteelliset rajat ylittävä radion tai television oheispalvelun välittämisen yleisölle.

64 b §:ää on käsitelty verkkolähetysdirektiiviä koskevassa loppuvastineen liitteessä 4.

64 c § Opetuskäyttöä koskevien säännösten alueellinen soveltaminen

Suomen tekijänoikeudellinen yhdistys ry (Liedes)

DSM-direktiivin 5 artiklan mukaisen käytön opetuksen havainnollistamiseen katsotaan tapahtuvan siinä ETA-valtiossa, johon oppilaitos on sijoittautunut:

- Suomesta voidaan siis harjoittaa sellaista opetusta muualle ETA-alueelle, jossa tapahtuvien käyttöjen katsotaan tapahtuvan Suomessa (lain 64 c §),
- Suomen ratkaisu on, mikäli mahdollista, hieman direktiiviäkin väljempi,

- rajat ylittävä vaikutus saavutetaan siis sekä sopimussenssiratkaistuille (13 ja 14 §:n 1 momentti) että tekijänoikeuden rajoitussäännökselle (14 a §) ”oikeudellisella fiktiolla” (toimen katsotaan tapahtuvan Suomessa).

AMKIT

Opetuskäyttöä koskevien säännösten alueellinen soveltaminen rajaa käytön vain Euroopan talousalueeseen. Näemme rajauksen haittaavan koulutusvientiä ja verkkovälitteisen koulutuksen toteuttamista Euroopan alueen ulkopuolella.

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lausunnonantajan kommentti koskee 64 c §:ää, jossa säädetään rajat ylittävistä käytöstä ETA-alueella. DSM-direktiivin tavoite on harmonisoida digitaalista käyttöä vain EU:n alueella. Kv-sopimukset (mm. WIPO Copyright Treaty) eivät sääntelee opetuksen osalta digitaalisen alueen käyttöä.

64 d §. Euroopan talousalueen ulkopuolisista valtioista peräisin olevat kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset

Suomen tekijänoikeudellinen yhdistys ry (Liedes)

Molempien kohtien/lain säännösten (16 g ja 16 h§) mukaisesti rajat ylittävistä vaikutuksesta säädetään 64 d §:ssä.

Rajat ylittävien ratkaisujen kehittämisen pitää tämän jälkeenkin jatkua. Olisi merkittävää, jos suomalaiset sidosryhmien organisaatiot ja suomalaiset kulttuurilaitokset jatkaisivat tällaisten ratkaisujen kehittämistä myös kansalliselta pohjalta ilman direktiivejäkin – suhteessa muihin maihin. Tällaisia ratkaisuja voidaan kehittää myös sopimuspohjalta ja yksi mahdollisuus niissä mahdollisesti piilevien riskien ratkaisemiseen, ovat rajat ylittävän käytön kokeilut.

64 e §. Euroopan talousalueen ulkopuolisista valtioista peräisin olevat kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset.

Lausuntoja ei annettu tästä säännöksestä.